



FORSVARSAKADEMIET

KULTURLANDESTUDIE

SOMALIA

Forfattere: Cand. mag. i mellemøststudier, John Bartels og
Cand. soc. i international sikkerhed og folkeret, Daniel Stokke.
Sektionen for Militær Operativ Kultur, Institut for Sprog og Kul-
tur, Forsvarsakademiet

KULTURLANDESTUDIE

SOMALIA

Forfattere: Cand. mag. i mellemøststudier, John Bartels og
Cand. soc. i international sikkerhed og folkeret, Daniel Stokke.
Sektionen for Militær Operativ Kultur, Institut for Sprog og Kultur,
Forsvarsakademiet

© Forsvarsakademiet

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne bog eller dele heraf er kun tilladt i overensstemmelse med aftaler mellem Forsvaret og Copy-Dan. Enhver anden udnyttelse uden Forsvarsakademiets skriftlige samtykke er forbudt i følge gældende lov om ophavsret. Undtaget herfra er korte uddrag til brug ved anmeldelser

København april 2015

Forsvarsakademiet

Svanemøllens Kaserne

2100 København Ø

Tlf.: 3915 1515

Redaktører: Orlogskaptajn Poul Martin Linnet

Grafisk Design: FAK

ISBN: 978-87-7147-100-7

Forsvarsakademiets forlag

Indhold

Resumé	7
Forkortelser og betegnelser	10
1. Introduktion til kulturlandestudiet	12
1.1 Det danske forsvars rolle	12
1.2 Formål.....	14
1.3 Teoretisk tilgang og struktur	14
1.4 Kulturel kortlægning.....	15
2. Introducerende fakta	19
2.1 Somalias placering i Afrika.....	19
2.2 Kort over Somalia	20
2.3 Faktuelle forhold	21
3. Historisk introduktion	23
3.1 Somalias forhistorie og grundlaget for klanstrukturen.	23
3.2 Kontakt med Egypten og ankomsten af islam.....	23
3.3 Krige mod Etiopien	23
3.4 Begyndende kolonialisering.....	24
3.5 Dervish oprøret	24
3.6 Tiden indtil selvstændighed.....	25
3.7 Siad Barre kommer til magten.....	25
3.8 Ogaden krigen og den somaliske stats kollaps.....	26
3.9 Somalia efter sammenbruddet i 1991	27
3.10 Oprettelsen af autonome administrationer og stater	28
3.11 "UNOSOM I & II" og "UNITAF"	29
3.12 Somalias "Transitional Federal Government"	29
3.13 Al-Shabaab militsen og Islamic Courts Union (ICU).....	30
3.14 Kenyansk indblanding.....	32
3.15 Garowe-processen	33
3.16 Somalias nuværende situation.....	34
4. Den fysiske dimension	35
4.1 Introduktion	35
4.2 Somalias vigtigste byer.....	36
4.2.1 Mogadishu	36
4.2.2 Hargeisa	38
4.2.3 Bosaso.....	39
4.2.4 Galkayo.....	40
4.2.5 Berbera.....	41
4.3 Somalias vigtigste naturressourcer	42
4.3.1 Uudnyttede naturressourcer	42
4.3.2 Olie.....	42
4.3.3 Vand.....	42

4.4 Somalias geografiske inddeling.....	44
4.4.1 Guban	46
4.4.2 Ogo	46
4.4.3 Mudug Plateauet	46
4.4.4 Det sydlige Somalia og flodområdet.....	46
4.4.5 Somalias mange dale og nødvendigheden af græsgange.....	47
4.5 Traditionelle fødevarer og retter i Somalia.....	47
4.5.1 Manérer og skik ved måltidet	49
4.6 Bygninger i Somalia	49
4.6.1 Skik i forhold til somaliske hjem	51
4.7 Energi og brændsel i Somalia	52
4.8 Transport i Somalia	53
4.9 Sammenfatning	54
5. Den økonomiske dimension	55
5.1 Introduktion.....	55
5.1.1 Hovedtal.....	56
5.2 Somalias formelle økonomi	57
5.2.1 Den finansielle sektor	57
5.2.2 Olie og gas.....	59
5.2.3 Metal og ædelsten.....	60
5.2.4 Beskatning	60
5.2.5 Korruption og nepotisme.....	61
5.3 Somalias uformelle økonomi	62
5.3.1 Dyreproduktion i Somalia	62
5.3.2 Bananers betydning for den somaliske konflikt	63
5.3.3 Trækul.....	64
5.3.4 Khat i Somalia.....	65
5.4 Pirateri langs Somalias kyst.....	67
5.4.1 Årsager til pirateri	68
5.5 Vands betydning for økonomien	68
5.6 Sammenfatning	69
6. Den sociale dimension.....	71
6.1 Introduktion.....	71
6.2 Familie, alder og køn i Somalia	72
6.3 Somalias klansystem.....	74
6.3.1 Klanfamilier	75
6.3.2 Klaner	75
6.3.3 Mag-gruppe	75
6.3.4 De fastboende klaner	78
6.3.5 Alliancer klanerne imellem	78
6.4 Samfundsklasser.....	78
6.5 Etniske grupper.....	79

6.5.1 Sab	79
6.5.2 Kystfolk	80
6.5.3 Bantufolk	80
6.5.4 Sheikhal	81
6.5.5 Om minoritetsbegrebet i Somalia	81
6.5.6 Religiøse tilhørsforhold	81
6.6 Sammenfatning	82
7. Den politiske dimension	84
7.1 introduktion	84
7.2 Aktuel politisk situation	85
7.2.1 Politisk organisering	86
7.2.2 Samfundsstruktur	87
7.2.3 Formelle politiske magtfigurer	87
7.2.4 Uformelle centrale magtfigurer og deres relation til de formelle	87
7.3 De vigtigste politiske tematikker og problemstillinger i Somalia	89
7.4 Retsprincipper	89
7.4.1 FGS officielle retssystem	89
7.4.2 Xeer lovgivning	90
7.5 Somalias militær	91
7.5.1 Somalias hær og flåde	92
7.6 Nuværende største udfordringer for hæren og flåden	93
7.7 Somalias militser	94
7.8 Sammenfatning	94
8. Tro og symboler	96
8.1 Introduktion	96
8.2 Religion	97
8.2.1 Islam generelt	97
8.2.2 De fem søjler	98
8.2.3 Sunni- og shiaislam	100
8.2.3 Islamiske helligdage	100
8.2.4 Sufiislam	100
8.2.5 Salafisme og wahabisme i Somalia	101
8.2.6 Tabuiserede områder	102
8.2.7 Kristendom i Somalia	102
8.2.8 Naturreligioner	102
8.3 Sammenfatning	103
9. Råd og vejledning til adfærd	104
9.1 Generelle råd	104
10. Litteraturliste	106
10.1 Bøger	106
10.2 Artikler	107

10.3 Hjemmesider	108
10.4 Rapporter og andre landestudier	110
10.5 Nyhedsartikler	112

Resumé

Kulturlandestudiet har til formål at beskrive generelle sociokulturelle træk i et område og generere viden, som kan optimere muligheden for at inkorporere kulturelle forhold som en del af de analytiske overvejelser i forhold til en mulig indsats i området. Dette kulturlandestudie omhandler Somalia, og beskriver kulturelle faktorer, som er centrale for, at man kan opnå forståelse for området og hurtigt sætte sig ind i landets generelle kulturelle forhold. Nedenstående er et resumé af de centrale forhold, som studiet behandler.

I oldegyptiske tekster nævnes området Punt, hvilket menes at have ligget omkring Afrikas Horn og det nuværende Somalia, som et vigtigt handelsområde. Mange varer, der blev handlet dengang handles den dag i dag blandt andet røgelse og myrra, som landet stadig er kendt for at producere. Byerne langs nord og østkysten udviklede sig i det 8. århundrede f.Kr. til vigtige handelsbyer i regionen med handel til blandt andet Den Arabiske Halvø og endda helt til Kina. Forbindelsen til Den Arabiske Halvø betød, at Islam kom relativt hurtigt til området, og Islam menes at være ankommet ikke længe efter profeten Muhammeds udvandring fra Mekka til Medina, kendt som *Hijra*. Nogle af de ældste moskéer i verden findes i Somalia.

Landet, som vi kender det i dag, tog først sin form i slutningen af 1800-tallet, da kolonikræfter formede de nuværende landegrænser i regionen. De forskellige befolkningsgrupper blev ikke taget i betragtning, da grænserne blev tegnet, hvilket betød, at store dele af den etnisk somaliske befolkning havnede i de omkringliggende lande. Dette har siden ført til kontinuerlige konflikter i især Ogaden området i det østlige Etiopien, der er befolket af nomader af somalisk oprindelse.

Landet opnåede uafhængighed fra Storbritannien og Italien i 1960, og demokratiske valg blev gennemført. Valgene var præget af rygter om valgsvindel og korrupsion, og landets demokratiske eksperiment varede kun indtil 1969, da den daværende præsident blev myrdet, og general Siad Barre overtog magten ved et militærkup.

Barre suspendede forfatningen, opløste parlamentet, og regerede ved dekret indtil 1991, hvor den somaliske stat brød sammen.

Sammenbruddet af staten åbnede op for voldsomme magtkampe mellem de største klaner i Somalia. Klanfamiliernes og underklanernes kamp for magt over et givent område førte til voldsomme overgreb mod de dele af befolkningen, som ikke tilhørte den pågældende klan. Krigsherrer og militser dominerede byerne, og magtkampe ledte til enorme ødelæggelser og lidelser for befolkningen.

De hårde kamphandlinger og store ødelæggelser medførte millioner af flygtninge og internt fordrevne, og dette blev forværret af en ukontrolleret tørke, der endte med at koste flere hundredetusinde civile livet.

Det internationale samfund trådte til allerede i 1992, og har siden arbejdet for at skabe fred, sikkerhed og stabilitet. Overgangsregeringer er nu blevet afløst af en i udgangspunktet mere stabil og permanent centralregering, som de seneste par år har vist fremskridt i skabelsen af et fundament for Somalia fremover.

Dagliglivet i Somalia er i høj grad influeret af klimaet. Omfattende og tilbagevendende tørker i nogle områder har de seneste årtier gentagne gange ført til humanitære katastrofer, mens andre dele af landet ofte præges af voldsomme oversvømmelser. Somalia er generelt kendetegnet ved dårlig infrastruktur, og der findes store øde områder i landet.

En stor del af den somaliske befolkning er nomader. Regntiden medfører derfor årlige vandring, hvor nomaderne i tilfælde af utilstrækkeligt foder til dyreholdet vandrer derhen, hvor foder findes. Dette fører ofte til konflikter mellem nomader og den fastboende del af befolkningen.

De vigtigste ressourcer er vand og olie. Uenigheder om adgang til disse leder ofte til konflikter mellem klanerne eller mellem centralregeringen og de regionale autonome administrationer. Somalia menes at have nogle af verdens største oliefelter, og de seneste års forbedring af sikkerhed i området har betydet, at udenlandske virksomheder igen begynder at vise interesse for landet.

Mange naturressourcer er uudnyttede grundet landets usikre situation og dårlige infrastruktur, men vil i stigende grad i fremtiden formentlig blive et vigtigt element i landets økonomi. De vigtigste ressourcer her vil være uran, jern, tin, kobber, salt, naturgas og gips.

En af de største indtægtskilder for den somaliske regering er stadig primært donorer og internationale organisationer. Internt i Somalia er landbruget den vigtigste økonomi og beskæftiger ca. 65 % af befolkningen og tegner sig for ca. 65 % af BNP.

Konflikten og de deraf følgende humanitære katastrofer har haft stor betydning for landets økonomi. Manglen på en central administration til at overvåge og regulere de forskellige industrier samt korruption og regionale uenigheder har forhindret en sund national økonomi i at vokse frem. Uden et statsapparat til at styre og regulere økonomien, har økonomien udviklet sig i det uformelle domæne, hvor de vigtigste ressourcer er trækul og khat. Etableringen af diverse økonomiske og juridiske institutioner, såsom en centralbank og et begyndende retssystem, burde skabe et fundament for den fremtidige formelle økonomi. Institutionerne og herunder de politiske institutioner lider stadig under anklager om korruption og nepotisme samt manglende legitimitet blandt befolkningen.

Den sociale dimension i Somalia er især kendetegnet ved klanstrukturen. Næsten alle somaliere er født ind i et kompliceret klansystem, hvis historie går tilbage til Islams ankomst til Afrikas Horn og måske længere. Traditionelt har klanen været en garant for økonomisk, juridisk og fysisk sikkerhed, og det der gjorde et menneske somalisk, var hans/hendes tilhørsforhold til en somalisk klan. Med statens sammenbrud i 1991 blev klansystemet det eneste sikkerhedsnet for den enkelte somalier, og det somaliske samfund blev nærmest udelukkende organiseret rundt om klanerne. Dette afspejles stadig i det nuværende politiske system, hvor klanpolitik og nepotisme forhindrer udviklingen af bæredygtige politiske, juridiske og økonomiske institutioner.

Politisk står Somalia i en prekær situation. Den nuværende centralregering er i sin opbygningsfase og udfordres fra mange sider. Klanpolitik, regionale uenigheder, manglende legitimitet og truslen fra al-Shabaab er udfordringer, som centralregeringen skal overkomme.

De seneste par år har set en intensiveret indsats mod al-Shabaab, der er blevet fordrevet fra vigtige havnebyer og derved har mistet indbringende indtægtskilder, eksempelvis eksport af trækul. Der findes desuden en række klan- og militsledere, der tidligere har nydt stor indflydelse og derfor udfordrer centralregeringen især i landdistrikterne.

Endnu en udfordring er etableringen af et fungerende retsvæsen. Officielt har Somalia et vestligt retssystem, og der anvendes en blanding af vestlig, islamisk (sharia) og traditions lov, også kendt som xeer. Xeer loven følges især i landdistrikterne blandt nomader og baserer sig på en blanding af sharia og gamle somaliske tanker om retfærdighed. Xeer loven har i århundreder været anvendt i Somalia, og er stadig reelt det primære redskab i skabelsen af retfærdighed og opretholdelse af orden i det somaliske samfund.

Religion spiller en rolle i Somalia. Næsten alle somaliere er sunnimuslimer. Der findes cirka 1.000 kristne i Somalia. Derudover menes der at være en del naturreligioner, som visse dele af den somaliske befolkning følger. Ofte vil disse naturreligioner være inkorporeret i Islam. En stor del af befolkningen følger den sufistiske gren af sunniislam, der ofte betegnes som Islams mystiske gren.

Traditionelt har Somalia været et moderat sunnimuslimsk land, men borgerkrigen, samt økonomisk indflydelse fra Saudi Arabien, har skabt grobund for salafistiske og wahabistiske strømninger, som blandt andet al-Shabaab er inspireret af. Begge strømninger er ligesom sufisme grene af sunniislam, men er meget fundamentalistiske og fjendtlige overfor Vesten. På grund af Somalias traditionelt moderate islam, har bevægelserne generelt mødt modstand i det somaliske samfund, blandt andet fordi de anser sufiislam og dens ritualer som afgudsdyrkelse.

Overordnet set danner kulturlandestudiet et billede af en splittet stat, som i høj grad er præget af politisk og økonomisk ustabilitet samt af interne konflikter og stridigheder. Årtier uden en fungerende centralregering har præget landets befolkning, og den stærke klanstruktur og traditionelle xeer lovgivning har været grundlaget for samfundsordenen. De seneste par år har set fremskridt i bekæmpelsen af de største udfordringer, særligt bekæmpelsen af al-Shabaab. Der er således enkelte lyspunkter for en fremtidig somalisk stat, men klanpolitik, nepotisme og korrupsion besværliggør processen.

Forkortelser og betegnelser

AMISOM	African Union Mission in Somalia
ARPCT	Alliance for the Restoration of Peace and Counter-Terrorism
ASWJ	Ahlu Sunna Waal Jamaa (“Profetens følgere”)
BMA	British Military Administration
BNP	Bruttonationalprodukt
CBS	Central Bank of Somalia
FGM	Female genital mutilation
FGS	Federal Government of Somalia
FN	Forenede Nationer
HDI	Human Development Index
HDMS	Hizbia Digil-Mirifle Somali (Somali Independent Constitutional Party)
HSM	Harakat al-Shabaab al-Mujahideen (“Bevægelsen af de stræbende unge”), bedre kendt som al-Shabaab (Ungdommen)
ICU	Islamic Courts Union (Union of Islamic Courts)
IMF	International Monetary Fund (Den Internationale Valutafond)
NFD	Northern Frontier District
SNM	Somali National Movement
SPU	Special Protection Unit (særlig enhed til beskyttelse af udlændinge og ledere)
SRC	Supreme Revolutionary Council
SRSP	Somali Revolutionary Socialist Party
SSDF	Somali Salvation Democratic Front
SYC	Somali Youth Club

SYL	Somali Youth League
TFG	Transitional Federal Government
TNG	Transitional National Government
UNDP	United Nations Development Programme
UNITAF	Unified Task Force (også forkortet UTF)
UNOSOM	United Nations Operation in Somalia
USC	United Somali Congress
WFP	FN's Fødevarerprogram

1. Introduktion til kulturlandestudiet

"No matter where operations are located on the spectrum of violence, they are about people. Hostile, neutral, or friendly, people are the center of gravity in what militaries do".¹

Det 20. århundrede var karakteriseret ved tre store konflikter: Første og Anden verdenskrig samt den kolde krig. Disse tre konflikter er overordnet bundet sammen af politiske begivenheder og af aktørernes natur. Frankrig, Tyskland, Rusland, England og USA, foruden en række andre større og mindre stater, var de drivende kræfter bag samtlige konflikter.

At staten, som politisk enhed, var hovedaktør i både reelle og potentielle konflikter, førte til en bestemt sikkerhedspolitisk tankegang, der fokuserede på krigens "hårde tal": antal soldater, kvaliteten af deres uddannelse, omfanget af materiel samt statens økonomiske og industrielle ressourcer. De væbnede styrker havde som formål at forsvare statens fysiske og politiske integritet, altså at forsvare territoriet, men omvendt også at påtvinge andre lande statens vilje. Der var således tale om en 'ren' clausewitziansk tankegang. Det danske forsvars hovedopgave i denne periode var at forsvare Danmarks territorium mod et angreb fra Warszawapagten – om end i NATO-regi.

Afslutningen på den kolde krig medførte et radikalt skift i typen af konflikter, der skulle udkæmpes. Væbnede konflikter *mellem* stater er blevet stadig færre, mens antallet af konflikter *internt* i stater er steget voldsomt. Den kolde krigs ophør har ligeledes bevirket, at andre typer af konflikter, såsom bekæmpelse af international terrorisme og kriminalitet på tværs af grænser, har fået særlig sikkerhedspolitisk interesse. Dette har igen medført, at lande betegnet som 'failed states' er blevet udgangspunkt for sikkerhedspolitikens interesse.²

1.1 Det danske forsvars rolle

Krigene i Irak og Afghanistan og til dels også indsatsen på Balkan fik igen sat tanker om oprørsbekæmpelse og stabilisering i fokus i de vestlige militære systemer. Disse tanker havde for en stor del vedkommende ligget underdrejet i skyggen af den kolde krig. Her havde fokus været på interstatslige krige og konfrontationen med Sovjetunionen og dennes allierede, til trods for at vestlige nationer løbende var involveret i oprørsbekæmpelse, eksempelvis England i forbindelse med "The Malayan Emergency"³, og Frankrig i forbindelse med Algeriets kamp for selvstændighed.⁴

Efter mere end 10 års krig i Afghanistan og Irak samt indsættelser i den Persiske golf, Adenbugten, Libyen, Sudan m.m. står det klart, at rendyrket militær indsats i hovedsagen kun foregår på strategisk niveau og primært fra luften eller havet. Udover helt specielle og i omfang meget begrænsede operationer, såsom aktionen mod Osama bin Laden, gidselbefrielsesaktioner og lignende, vil Vestens

(1) Salmoni & Holmes-Eber 2011: 3

(2) "Failed states" er et begreb, der dækker over en lang række sikkerhedsmæssige problemer internt i stater, og som gør dem til potentielle urocentre. For en nærmere gennemgang af begrebet se Barry Buzan "People, stat, and fear" 2. Edition, ecp Press 2007 og Kalevi J. Holsti "The State, war, and the state of war", Cambridge University Press 1996.

(3) The Malayan Emergency fandt sted i perioden 1948 – 1960. Det var den britiske kamp mod et forsøg på magtovertagelse fra det malaysiske kommunistparti gennem væbnet oprør.

(4) Denne fandt sted i perioden 1954 – 1962, hvor Algeriet opnåede fuld selvstændighed fra Frankrig.

militære indsatser i hovedsagen også i fremtiden være stabiliseringsoperationer, der har til formål at skabe sikkerhed og på sigt stabilitet i lande eller regioner.

Uanset varigheden af den militære indsættelse vil en række aktører være involverede:

- befolkningen i operationsområdet
- et større antal internationale, nationale og lokale statslige eller ikke-statslige civile organisationer og aktører
- internationale militære samarbejdspartnere
- nationale militære myndigheder og politimyndigheder i operationsområdet
- ikke-statslige væbnede grupperinger, herunder både venligtsindede og fjendtlige oprørsgrupper.

Hertil kommer samarbejde med egne hjemlige statslige og ikke-statslige strukturer og organisationer.

Fælles for ovenstående vilkår er ikke alene et krav om samvirke med de nævnte aktører og forståelse for deres målsætninger, kapacitet og struktur. Af væsentlig betydning er også forståelsen af, *hvem de er*. Hvordan tænker og fungerer internationale organisationer og egne nationale myndigheder? Og helt afgørende: *Hvordan tænker og agerer nationale og lokale organisationer og befolkningen som sådan i operationsområdet?*

Uden denne viden har indsatsen i b.la. Afghanistan og Irak vist, at man i bedste fald kun opnår en meget begrænset målopfyldelse og – i værste fald – slet ikke når de langsigtede strategiske mål. Især den lokale befolknings opbakning – både som helhed og hvad angår indflydelsesrige individer – er kritisk i forbindelse med stabiliseringsoperationer.

Militære operationer finder oftest sted i lande og blandt befolkninger, som er markant forskellige fra de kulturer, normer og værdier som udsendte normalt er en del af. Individer inden for sociale og kulturelle grupper deler overbevisninger og strukturer, som er afgørende for måden, de anskuer og forstår verden på.⁵ Viden om kulturelle strukturer i missionsområdet er central, da det sætter den udsendte i stand til at identificere og forstå disse og anvende forståelsen i de operative overvejelser. Forståelse for de generelle kulturelle forhold i operationsområdet er endvidere betydningsfuldt, såfremt lokalbefolkningens opbakning skal opnås. Uden denne viden har indsatsen i blandt andet Afghanistan og Irak vist, at man i bedste fald kun opnår en meget begrænset målopfyldelse og – i værste fald – slet ikke når de langsigtede strategiske mål. Især den lokale befolknings opbakning – både som helhed og hvad angår indflydelsesrige individer - er kritisk i forbindelse med stabiliseringsoperationer.

Netop lokalbefolkningen som omdrejningspunkt for stabiliseringsoperationer er beskrevet af David Galula i hans bog ”Counterinsurgency Warfare, Theory and Practice”, som blev beskrevet på baggrund af hans erfaringer under Algerkrigen.⁶

(5) Salmoni & Holmes-Eber 2011: 13

(6) Galula 2006: 4.

“If the insurgent manages to dissociate the population from the counterinsurgent, to control it physically, to get its active support, he will win the war because, in the final analysis, the exercise of political power depends on the tacit or explicit agreement of the population or, at worst, on its submissiveness”.

Kulturel viden og forståelse for missionsområdet er afgørende forudsætninger for, at en mission kan lykkes.

1.2 Formål

Kulturlandestudiet har til formål at beskrive generelle kulturelle træk i missionsområdet, og generere viden som kan optimere den udsendtes mulighed for, at inkorporere kulturelle forhold i de operative overvejelser. Formålet med at udgive kulturlandestudier for igangværende missionsområder er at give personel, der er udsendt, skal udsendes eller beskæftiger sig med støttefunktioner eller planlægning i forbindelse med missionerne, en mulighed for hurtigt at sætte sig ind i missionsområdets generelle kulturelle træk. Derudover udgives der kulturlandestudier for sikkerhedspolitisk interessante områder, hvor kulturel viden og forståelse kan kvalificere og være med til at fremme debatten blandt Forsvarets personel. Kulturlandestudierne præsenterer de generelle kulturelle forhold i de behandlede lande. Imidlertid er det vigtigt at være opmærksom på, at der ofte vil være lokale kulturelle forhold, som afviger endog meget fra de generelle. Det er endvidere centralt at have forståelse for, at kultur er kompleks og foranderlig. Kulturlandestudiet skal derfor ikke ses som et facit over det pågældende område og dets kulturelle strukturer, men som et redskab der bør anvendes i samspil med åbenhed over for kulturelle variationer og tilpasning i forhold til specifikke kontekster.

1.3 Teoretisk tilgang og struktur

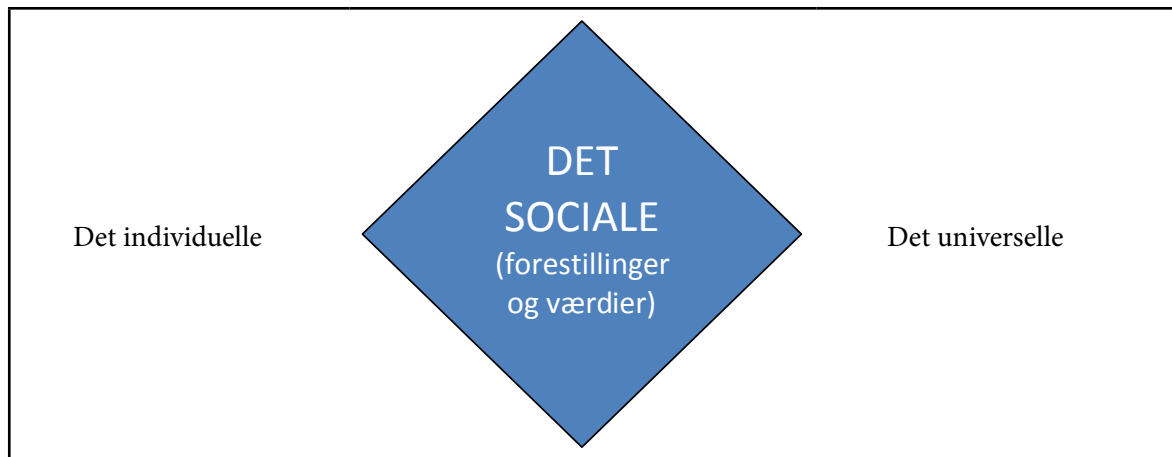
I både akademisk og almen forstand har århundreders forskning og folkeopinion efterhånden udviklet en erkendelse af, at kultur ikke er en fastforankret størrelse, der let lader sig definere. Snarere er kultur i konstant udvikling og tilpasser sig løbende de samfundsforhold (politiske og økonomiske), som tegner den periode, folk lever i. Kultur er således ikke monolitisk.

Kultur er et begreb, man kan bruge til at skildre et øjebliksbillede, til at få indblik i et samfund eller et miljø, som det tager sig ud i en specifik periode. Men i og med at kulturer er konstant foranderlige, er der også risiko for, at de kan dø ud. Derfor skal den enkelte kulturelle entitet konstant genbekræfte sin levedygtighed ved vedholdende at udtrykke og dyrke særlige kulturelle karakteristika, ligesom den smidigt skal kunne tilpasse sig de mange påvirkninger, der konstant udfordrer dens integritet.

Kultur skal med andre ord hele tiden reproducere og genforhandles for at kunne bestå i en yderst omskiftelig verden. Således kan kultur indledningsvist defineres som måden, hvorpå en kollektiv identitet udtrykkes gennem social handling og fysiske kendetegn. Den er med til at forme normerne for de forskellige typer af social interaktion og organisation i det samfund, den eksisterer i.

Kulturanalysen som videnskab udvikles af antropologer. Professor Kirsten Hastrup definerer det antropologiske projekt således: ”Antropologien søger en ‘fastlæggelse’ af socialitet og historie gennem konkrete analyser af sociale fællesskaber”. Antropologien beskæftiger sig med mennesket som socialt individ, og historisk set har antropologien bevæget sig fra studier af ikke-europæiske samfund til

globale studier.⁷ Sociale fællesskaber opstår i et spændingsfelt mellem det individuelle og det universelle, og 'det sociale' består såvel af forestillinger og værdier, som af mere ubevidste forestillinger og motivationer (se model nedenfor).



Ved US Marine Corps University arbejder man med følgende definitioner af kultur, kaldet 'operational culture':

'Culture' defineres som "the shared world view and social structures of a group of people that influence a person's and a group's action and choices".⁸ Denne definition er inspireret af den britiske socialantropologi, eksempelvis Marshal Sahlins og Clifford Geertz.

'Operational culture' defineres mere snævert som "those aspects of culture that influence the outcome of a military operation; conversely, the military actions that influence the culture of an area of operations".⁹

1.4 Kulturel kortlægning

Når man skal definere, hvad kulturel forståelse og viden består i, er det vigtigt at begynde med at tænke i kontekst og formål. Hvad er det, man ønsker at studere? Hvilke præcise faktorer i et givent samfund ønsker man at danne sig overblik over? Hvilke kulturelle aspekter har man til hensigt at analysere, eller blot indhente viden om? Og hvad skal man bruge denne viden til? Det er de spørgsmål, man indledningsvis må besvare.

I den militære kontekst er man så heldigt stillet, at disse spørgsmål som regel er besvaret på forhånd gennem en specifik ordre (eksempelvis om at udføre en operation i et givent missionsområde) med dertilhørende delmål og et klart specificeret slutmål. Med vished herom kan man begynde at se på, hvilke aspekter af missionsområdet, man i sin opgaveløsning vil komme i kontakt med, hvilke kulturelle faktorer der er i spil, samt hvilke faldgruber, hensyn og ressourcer der gør sig gældende.

(7) Hastrup 2010

(8) Salmoni & Holmes-Eber 2011: 36.

(9) Salmoni & Holmes-Eber 2011: 44

Det vigtigste i denne sammenhæng er det antropologiske kernebegreb: *kulturbærerne*. I al sin enkelthed dækker begrebet over de aktører, der eksponerer en given kultur, og som sørger for konstant at reproducere den gennem forskellige handlinger og udtryk, så den kan bestå og føres videre over lang tid. Kulturen dyrkes, så at sige, gennem en vedholdende og særegen livsstil, med det formål at sikre dens fortsatte kulturelle eksistens. For at opnå kulturel indsigt skal man derfor tage udgangspunkt i kulturbæreren, i mennesket. For det er med udgangspunkt i menneskelig handling, kulturens eksistens primært skal tolkes.

Kultur består af mennesker og af de kulturelle effekter, som mennesker producerer, de såkaldte *kulturelle markører*. Det er dem som konstant skal reproduceres, udtrykkes og genforhandles, og afhængig af i hvor høj grad der er tale om et samfund præget af social uro og konflikt, foregår denne reproduktionsproces mere eller mindre intenst.

For at opnå kulturel forståelse og viden skal man altså tage sit udgangspunkt i lokalbefolkningen: Det er dem, som er kulturbærerne i missionsområdet. Nøglen til at erhverve reel kulturel indsigt – en indsigt, som rent faktisk kan anvendes operativt – ligger i at få indblik i lokalbefolkningens hverdagsliv. Gennem interaktion mellem parterne skal lokalbefolkningen overbevises om, at det alternativ, indsatsstyrken tilbyder, er at foretrække frem for modpartens. Formålet er at udvirke et samarbejde med de vigtigste lokale aktører for herved at tilvejebringe de omstændigheder, der gør det muligt at nå slutmålet for den militære operation.

Til denne erkendelse af, at kultur er noget, der først og fremmest skal tolkes ved at se på individers sociale interaktion, skal føjes endnu et centralt antropologisk aspekt, som yderligere vil fokusere og skærpe indsigten. Nemlig det antropologiske princip om, at det er i *relationerne mellem individerne*, kulturen kommer til udtryk. Det er således i mødet mellem folk, at kulturen udtrykkes og udvikles – det er i mødet, den reproduceres. En af de vigtigste præmisser for at sikre sig den fornødne kulturelle indsigt er altså, at man fokuserer på relationerne; her er reproduktionsprocessen nemlig særlig tydelig.

Det gælder altså indledningsvis om at få kortlagt befolkningens kulturelle kapacitet på en overskuelig og fyldestgørende måde. Eksempelvis ved at 'opdele' missionsområdet i forskellige *kulturelle dimensioner*, der dels har relevans for selve opgaveløsningen, dels tydeliggør, hvordan man bedst skelner de forskellige kulturelle markører fra hinanden, set i forhold til betydning og praksis.

Tre vigtige antropologiske analysemodeller danner basis for opdeling og indhold i de forskellige dimensioner, hvorigennem de generelle kulturelle forhold søges kortlagt:¹⁰

- *Miljømodellen*, der fokuserer på samspillet mellem en kultur og dens fysiske omgivelser.
- *Socialstrukturmodellen*, der analyserer en kulturs sociale strukturer og deres indflydelse på individer og magtfordeling.
- *Symbolmodellen*, der analyserer en kulturs overbevisninger, ritualer og symboler.

(10) Salmoni & Holmes-Eber 2011: 22-24

Denne antropologisk-analytiske tilgang munder ud i en metode til opbygning af kulturel indsigt, den såkaldte *dimensionering af missionsområdet*. Amerikanerne kalder da også deres metode 'The Five Operational Culture Dimensions' eller 'The Five Human Dimensions of the Battle Space'.¹¹ Dimensioneringen skal primært ses som et analytisk udgangspunkt, der er åbent over for tilpasning til en specifik kontekst. Metoden skal hjælpe brugeren til at pejle sig ind på nøgleområder og ressourcer i opgaveløsningen.

Dimensioneringen omfatter som nævnt fem punkter:

1. *Den fysiske dimension*

De tilstedeværende naturressourcers kulturelle betydninger, herunder måden hvorpå ressourcer forbruges/ anvendes, anskuet ud fra en kulturel synsvinkel. Dette vedrører eksempelvis forskellige erhvervs kulturelle betydning, konflikter omkring ressourceknaphed, sæsonbetingede arbejds-mønstre, mytologi, geografiske særegenheder.

2. *Den økonomiske dimension*

De kulturelle betydninger af fattigdom og rigdom, indbefattet produktionsmåder og forbrugsmønstre for forskellige varer (hvis kulturelle betydning også skal udpensles).

3. *Den sociale dimension*

Måden hvorpå samfundet er organiseret socialt og relationelt, eksempelvis med hensyn til klan-strukturer, kønsroller, ægteskabs- og aldersforhold. Herunder også hvordan organisering og relationer fungerer i praksis, og hvordan dette påvirker eksempelvis distributionen af værdier og goder i samfundet (i forbindelse med arveret/arvefølge, i konfliktsituationer, i forhold til etnicitet m.m.).

4. *Den politiske dimension*

Måden hvorpå kulturen spiller ind i de eksisterende politiske strukturer, herunder også hvordan politisk interaktion og politiske processer foregår i praksis. Dette omfatter eksempelvis den kulturelle betydning af magt og lederskab, graden af uformelle relationers politiske indflydelse, normerne for politisk forhandling og de værdier, der knytter sig til politisk succes.

5. *Den trosmæssige dimension*

Måden hvorpå det eksisterende trossystem og andre kulturelt formede overbevisninger/fortællinger griber ind befolkningens eksistens. Hvad betyder trossystemet for lokalbefolkningens dagligdag? For den basale interaktion mellem mennesker? Hvilke mærkedage bør man være opmærksom på, når man planlægger en operation? Hvilke værdier kan man mest hensigtsmæssigt intonere for at komme i kontakt med religiøse ledere? Hvad er deres betydning og profil? I hvor høj grad opstår og løses konflikter i henhold til trossystemet? Hvilke normer eksisterer? Og hvilke tabuer?

Det første skridt er altså at danne sig et fyldestgørende overblik over de menneskelige ressourcer, der er til stede i missionsområdet. Dernæst inddeler man disse ressourcer i kategorier, *man dimensionerer*, for dernæst at kortlægge, hvilke kulturelle handlinger og udtryk der farver hver enkelt dimension. Herudfra kan man så inden for de forskellige dimensioner danne sig et billede af, hvordan folk i for-

(11) Salmoni & Holmes-Eber 2011: 25

skellige sammenhænge interagerer. Dette skulle gerne resultere i øget kulturel viden og i en forståelse af, hvordan man bedst kommer ind på livet af og navigerer blandt lokalbefolkningen. Hensigten er naturligvis at indarbejde kulturelle forhold i planlægningen af operationerne og at indgå i et samarbejde med og en relation til befolkningen, så at denne selv bidrager til opgavens endelige løsning.

Udover de nævnte fem dimensioner indeholder kulturlandestudierne en historisk introduktion, der belyser landets historie med vægt på nyere begivenheder af betydning for befolkningen. Den historiske dimension er vigtig dels for at forstå den samlede kulturelle kontekst, dels for at forstå, hvilke begivenheder der har aktuel indflydelse, praktisk såvel som symbolsk. Endvidere fortæller historien noget om, hvilke kulturelle træk der har haft gennemgående betydning både for landets opbygning og for dets nuværende situation. Endelig anvender befolkninger ikke sjældent historien til at begrunde og retfærdiggøre nutidige handlinger. Ikke mindst derfor bør man kende de historiske fakta.

Det er gennem disse dimensioner Somalias kulturelle forhold søges kortlagt. Indledningsvis præsenteres Somalias faktuelle forhold og landets geografiske placering. Efterfølgende beskrives Somalias historie med fokus på aspekter, som er centrale for landet og lokalbefolkningens kulturelle forhold.

2. Introducerende fakta

2.1 Somalias placering i Afrika



Somalias placering i Afrika

Kilde: The World Factbook 2013-14. Washington, DC: Central Intelligence Agency

2.2 Kort over Somalia



Kilde: Nations Online Project: <http://www.nationsonline.org/oneworld/map/somalia-political-map.htm>

2.3 Faktuelle forhold

Areal: 637,657 km², omtrent på størrelse med Afghanistan.¹²

Indbyggertal: 10,500,000 (anslået 2013).¹³

Hovedstad: Mogadishu (Muqdisho)

Flag:



Officielt antaget i 1954. Flagets blå og hvide farver var oprindeligt inspireret af FN's flag, i anerkendelse af FN's rolle i Somalias overgang til uafhængighed. Den blå baggrund symboliserer himlen og det indiske ocean, mens den fem-takkede stjerne symboliserer de dele af Afrikas Horn, hvor somaliere findes (det forhenværende Britisk Somaliland, Italiensk Somaliland, Djibouti, Ogaden i Etiopien og Nordøst provinsen i Kenya).¹⁴

Økonomiske nøgletal:

- BNP: 5,896 milliard US\$ (anslået 2010)
- BNP per indbygger: 600\$ (anslået 2010)¹⁵
- BNP per sektor: Landbrug 60 %, industri 7 % og service 33 % (anslået 2012)¹⁶
- Andel af befolkning under fattigdomsgrænsen¹⁷: 73 %.¹⁸

(12) <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html>

(13) UNDP 2014: 219

(14) [http://www.denstoredanske.dk/Samfund%2c_jura_og_politik/Flag%2c_emblemer_og_heraldik/Somalia_\(Nationalflag\)](http://www.denstoredanske.dk/Samfund%2c_jura_og_politik/Flag%2c_emblemer_og_heraldik/Somalia_(Nationalflag))

(15) Tal for både BNP og BNP per indbygger svinger utroligt meget, selv mellem normalt pålidelige kilder, grundet manglende officielle tal.

(16) <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html>

(17) Under 2 \$ (amerikanske dollars) om dagen.

(18) UNDP 2012: 25

Møntfod: Somalisk shilling (SOS)

Medianalder: 17,5 år.¹⁹ Ca. 44 % af den samlede befolkning er under 15 år.²⁰

Forventet levetid: ca. 55 år (2013)²¹

Etnisk sammensætning: 85 % etniske somaliere. Bantu folk og swahilitalende folk udgør de resterende 15 %, og findes især omkring og syd for hovedstaden Mogadishu.²²

Religiøs sammensætning: Næsten alle somaliere er sunnimuslimer (~99 %). Ordner med rod i sufisme spiller en vigtig rolle, såvel som kulten omkring hellige mænd.

(19) UNDP 2013: 197. Medianen er et udtryk for det tal hvor 50 % ligger under og 50 % ligger over. Det er altså ikke gennemsnittet, der er tale om her.

(20) <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html>

(21) UNDP 2014: 179

(22) <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html>

3. Historisk introduktion

3.1 Somalias forhistorie og grundlaget for klanstrukturen.

Det somaliske land og folks tidlige historie er meget uklar, og er, i Somalia, i mangel af bedre kilder baseret på mundtlige overleveringer og myter. Somalierne siges at stamme fra de sydlige områder af nutidens Etiopien, hvorfra de vandrede mod øst i søgen efter græsgange til deres dyrehold. Somaliernes sociale struktur består af klaner.²³ En klans ledelse består af klanhøvdingene, samt klanens ældre. Formålet med klanen er at give beskyttelse samt inkassere og udbetale blodpenge. Medlemmer af en klan har alle forståelse for en fælles forfader, og somaliernes viden om deres herkomst er betydelig.²⁴ Klanstrukturen i Somalia er kompleks og selv blandt somaliere kan der være forvirring og/eller uenigheder omkring opbygningen. Den mest overordnede opdeling er klanfamilierne, hvorunder der hører en række klaner. Disse klaner er yderligere opdelt i mag- eller diyagrupper, der kan bestå af op til et par tusinde medlemmer. Afsnit 6.3 vil uddybe og beskrive forholdet mellem de forskellige niveauer.

De fleste af de tidlige indbyggere var nomader, der vandrede med deres dyrehold på en øst-vest gående rute mellem det nuværende Etiopien og nordkysten af Somalia, men der fandt også bosættelser sted, især langs kysten.

3.2 Kontakt med Egypten og ankomsten af islam.

I gamle egyptiske tekster fra og med det Gamle Rige (2634 - 2125 f.Kr.) nævnes Punt, hvilket menes at have ligget omkring Afrikas Horn og det nuværende Somalia, som et vigtigt handelsområde. Via landet Punt importeredes luksusvarer, først og fremmest sødtduftende røgelse, men også guld, elfenben, ibenholt, giraffer og aber.²⁵ Byerne langs nord og østkysten udviklede sig i det 8. århundrede f.Kr. til vigtige handelsbyer i regionen med handel til blandt andet Yemen og Den Arabiske Halvø.²⁶ I det 6. århundrede e.Kr. spredtes islam gennem arabiske og persiske handelsfolk til indbyggerne på Afrikas Horn, og bliver den dominerende religion.²⁷ Perioden efter ankomsten af islam kendetegnes ved dannelsen af mindre kongedømmer og bystater, hvoraf sultanatet Ifat, senere kaldet Adal, i det 13. århundrede var det mest magtfulde.²⁸ I det 14. århundrede begyndte somaliske klaner at udvandre fra Afrikas Horn både mod syd og vest, hvilket førte til sammenstød i vest med det kristne Etiopiske imperium, som Adal i lang tid havde betalte skat til.

3.3 Krige mod Etiopien

Tiden mellem 1415 og 1543 er kendt som ”krigen der varede 128 år”, og betegner en periode med konstant krigsførelse mellem Adal og Etiopien. Både Adal og Etiopien søgte udenlandsk støtte, og fik den henholdsvis fra det Osmanniske rige og fra Portugal, der ønskede at sikre den stigende handel

(23) Inden for antropologien er ”klan” en betegnelse for en unilineær slægtsgruppe, som sporer deres afstamning til en fælles enten reel eller mytisk forfader. ”Stamme” er derimod en social organisering der kan bestå af op til flere familier og klaner.

(24) Kendskab til navnene på en persons mandlige forfædre går op til 25 generationer tilbage.

(25) http://www.denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Mellem%C3%B8sten/Egypten/Punt

(26) www.leksikon.org/art.php?n=2960

(27) Abdullahi 2001: xv

(28) Ibid: 16

med Asien. Den osmanniske hjælp begrænsede sig til våben og ganske få landtropper, mens Portugal i perioden 1499-1518 assisterede med flere flådeangreb på byer som Mogadishu, Brava, Berbera og mange andre. Den portugisiske overtagelse af handel med Asien medførte en kraftig formindskelse af vigtigheden af handelsbyerne på Afrikas Horn. Imam Ahmed Gurey, *den venstre håndede*, begyndte i 1531 en erobring af Etiopien der næsten lykkedes, havde det ikke været for portugisisk indblanding, der bistod med både soldater og flådestyrker. Gurey har senere fået heltstatus i de muslimske dele af Afrikas Horn, mens han bliver set som en udefrakommende ødelægger i de kristne egne. Gurey blev besejret af en kombineret etiopisk/portugisisk hær i 1543, hvorefter kampene ebbede ud, både på grund af de store ødelæggelser, men også fordi begge riger blev angrebet sydfra af forskellige afrikanske stammer.²⁹

3.4 Begyndende kolonialisering

Den lange krigstilstand samt stigende europæisk monopol på handel medførte, at bystaterne, inklusiv Adal, sygnede hen både politisk, økonomisk og militært. Suez kanalens åbning i 1869 betød, at kontrollen af Afrikas Horn fik fornyet betydning. Egypten besatte og koloniserede i 1875 byerne Zeilah, Berbera og Harar, men måtte forlade området allerede i 1885, da Egypten ikke kunne fastholde kolonien finansielt.³⁰ Ved Berlin konferencen i 1884-85 blev Afrika reelt opdelt mellem de rivaliserende europæiske kolonimagter, hvilket betød en opdeling af det somaliske område i fem dele, Britisk Somaliland i nord, Italiensk Somaliland i syd, Fransk Somaliland i det nuværende Djibouti, Ogaden som kontrolleredes af Etiopien, og NFD (Northern Frontier District) underlagt Kenyansk (Britisk) myndighed.³¹ Somalias kolonisering medførte konflikter mellem de somaliske klaner og de forskellige kolonimagter over retten til land, Mange somaliere forsøgte i stedet at profiterer på nye handelsmuligheder. Samtidigt var de administrative systemer indført af briterne og franskmændene begrænsede i deres påvirkning af det somaliske samfund, da både England og Frankrig primært var interesseret i kyststrækningerne, for at sikre deres handel, og de forsøgte at minimere deres indblanding i lokale forhold muligt.³²

3.5 Dervish oprøret

I 1899 proklamerede Sayid Mohammad Abdil Hasan religiøst oprør mod "de kristne korsfarer" og startede dermed *Dervish oprøret* i Somalia. Hasans mål var at skabe et autonomt, strengt religiøst, teokratisk styre, inspireret af wahhabi bevægelsen. Hasans støtter kom både fra den ikke-klan affilerede Salihyya sufi orden, og fra D'ulbahante, en underklan af Darod klanfamilien.³³ Selvom den erklærede fjende var kolonimagterne, var målet for langt de fleste af Hasans angreb andre somaliske klaner, der ikke delte hans religiøse opfattelse, og oprøret tog derfor hurtigt form af en borgerkrig mellem Somalias klaner.³⁴ Eftersom England og Italiens primære interesse var ro og stabilitet, underskrev de to stater i 1905 "Illig-aftalen", der gav Hasan religiøs og militær autonomi i Nugaal dalen.³⁵ Freden var kortvarig, og i 1908 begyndte Hasan at angribe Majerteen, Hawiye og Rahanweyn klanerne i det nordøstlige og sydøstlige Somalia. På grund af det fornyede oprør, trak briterne i 1910 deres styr-

(29) Hvoraf den stærkeste var Galla stammen, hvis efterkommere stadig findes i det sydlige Somalia og Etiopien.

(30) Abdullahi 2001: 19

(31) www.issafrica.org/af/profiles/somalia/Politics.html

(32) Abbink 2003: 340

(33) Abbink 2003: 341

(34) <http://mondediplo.com/1997/10/somali>

(35) Nugaal dalen ligger i det nuværende Puntland og centrale Somalia.

ker ud til kysten og befæstede de vigtigste havnebyer, mens borgerkrigen flammede op med fornyet styrke. Årene 1911-12 blev katastrofale for den somaliske befolkning, idet langvarige kampe ødelagde den lokale økonomi og skabte udbredt hungersnød. Perioden er kendt i Somalia som "the Time of Eating Filth".³⁶ Hasans krigsførelse mod andre somaliske klaner medførte, at indre modsætningsforhold klanerne imellem blev forstærket, og at det somaliske samfund blev yderligere fragmenteret. Hasans ødelæggende indflydelse på det somaliske samfund gav ham øgenavnet "*den gale mullah*", både i somaliske og britiske kredse. I 1912 begyndte Hasan at angribe Berbera, hvilket fik briterne til at oprette det Somaliske Kamelkorps for at nedkæmpe Hasan. 1. Verdenskrig satte en midlertidig stopper for briternes krigsførelse i Somalia. I slutningen af 1918 blev Hasans kontrol med Dulbahante klanen, som før havde været hans stærkeste allierede svækket, og i 1920 blev han belejret af både engelske og somaliske styrker i fortet Taleh. Britiske luftstyrker bombede i juli fæstningen, hvilket tvang Hasan og de sidste af hans tilhængere til at søge tilflugt i Ogaden, hvor Hasan døde i december 1920, efterladende et Somalia mere delt og ødelagt end nogen sinde før.³⁷

3.6 Tiden indtil selvstændighed.

Perioden mellem 1. og 2. verdenskrig var præget af lokale konflikter enten klanerne imellem eller med kolonimagterne. Det fascistiske styre i Italien oplevede et oprør i Italiensk Somaliland, da guvernøren De Vecchi di val Cismon forsøgte at afvæbne de somaliske klaner i 1923. Oprøret blev slået ned året efter, men det lykkedes ikke De Vecchi fuldstændig at afvæbne klanerne.³⁸ Under 2. verdenskrig erobrede England Italiensk Somaliland og det italiensk besatte Etiopien. I marts 1941 blev det nuværende Somalia samt Ogaden (nu sydlige Etiopien) samlet under en fælles administration. Efter 2. verdenskrig blev det bestemt af Storbritannien at Etiopien skulle have Ogaden, og at Italien fik ti års stilling som formynder over Italiensk Somaliland, hvorefter området skulle have selvstændighed.³⁹ Også i Britisk Somaliland forberedte England området til selvstændighed ved at etablere en politisk organisation, til hvem man kunne overgive magten. I Italiensk Somaliland førte processen mod selvstændighed til oprettelsen af Somali Youth League (SYL) og Somali Independent Constitutional Party (HDMS),⁴⁰ samt en lang række mindre klan-baserede partier.⁴¹ SYL var oprettet på britisk foranledning i 1943, var stærkt anti-italiensk, og havde en klar pan-somalisk agenda, mens HDMS arbejdede mere for et føderalistisk Somalia, måske med et selvstændigt Digil-Mirifle område. Selvom der således var store forskelle på visionerne om et fremtidigt Somalia, og selvom magtforholdene og administrationen ikke var fastlagt, forenede Italiensk Somaliland og Britisk Somaliland sig 1. juli 1960 i den Somaliske Republik med Aden Abdulle Osman fra Hawiye klanen som præsident.

3.7 Siad Barre kommer til magten

Foreningen betød at SYLs politiske dominans blev forstærket, idet de dominerende klaner, Darood og Hawiye begge blev større, da de begge havde underklaner i Britisk Somaliland.⁴² SYL blev således

(36) Lewis 2003: 88-89

(37) Abbink 2003: 343

(38) Mukhtar 2003: 210

(39) Abdullahi 2001: 26

(40) Begge partier var ved oprettelsen pan-Somaliske, men var stærkt influerede af henholdsvis Darod og Hawiye klanerne, og Digil og Mirifle klanerne respektivt. Derudover var HDMS væsentligt mere føderalistisk i sin vision af Somalia.

(41) Feks. Marehen Union, Progressive Majertejn League, Hamar Youth Club og Hawiye Youth League mf.

(42) Abbink 2003: 331

det altdominerende parti i somalisk politik, og kunne ved parlamentsvalget i 1964 sikre sig over 51 % af stemmerne.⁴³ Flere partier, der alle proklamerede sig som pansomalisk og ikke-klan affilieret, opstod, men klan tilhørsforhold gennemsyrede stadig den somaliske stat og hensatte den i en stadig tilstand af anarki. Ved parlamentsvalget i 1969 konkurrerede 68 partier og mere end 1000 kandidater om de 123 pladser.⁴⁴ SYL fik officielt 33 % af stemmerne, mens resten gik til andre partier eller enkeltpersoner. Der var rygter om udbredt valgsvindel og misbrug af statens midler. Langt størstedelen af de små partier opløste sig selv og tilsluttede sig SYL umiddelbart efter valget, således at partiet efter valget kom til at sidde på 120 ud af 123 pladser i parlamentet, hvilket effektivt medførte, at Somalia var en et-parti stat.⁴⁵ Somalias demokratiske eksperiment blev brat afsluttet i slutningen af 1969, da præsident Abdirashid Ali Sharmark blev myrdet pga. stridigheder i hans egen klan, hvorefter general Siad Barre brugte den efterfølgende forvirring til at tage magten ved et statskup. Barre suspendede forfatningen, hjemsendte parlamentet, og regerede ved dekret indtil 1991, hvor den somaliske stat brød sammen.⁴⁶ Barre indførte et socialistisk statssystem, med støtte fra Sovjet, og nationaliserede Somalias vigtigste virksomheder. Derudover blev den somaliske hær en af de største i Nordafrika takket være Sovjetisk hjælp. Barres regime bekæmpede officielt det somaliske klan system, og forsøgte på mange måder at skabe en somalisk enhedsstat. Reelt fokuserede Barre på etablering af hans egen magtbase på baggrund af netop klanstrukturen og regimet blev således hurtigt gennemsyret af klan politik, efterhånden som Barre indsatte medlemmer af hans egen klan på de vigtigste poster samtidig med, at statens brug af vold mod befolkningen blev stadig mere udtalt. Korruption og ineffektivitet blev kendetegnende for Barre regimet.

3.8 Ogaden krigen og den somaliske stats kollaps

I 1977 invaderede Barre Etiopien for at få kontrol med den somalisk dominerede Ogaden provins. Krigen udviklede sig til en katastrofe for Somalia, idet Sovjetunionen havde interesser i begge lande, og valgte at støtte det, i sovjetisk perspektiv, vigtigere Etiopien. Barre opgav herefter alliancen med Sovjetunionen, og kastede sig i armene på USA, der herefter, gennem økonomisk støtte, gav regimet mulighed for at skabe et klient-patron system, der kunne holde regimet ved magten.⁴⁷ Nederlaget i krigen underminerede den sidste legitimitet, regimet måtte have haft, og Barre begyndte på en del-og-hersk politik, hvor han spillede på gamle fjendskaber klanerne imellem. Ligeledes blev loyale Barre støtter tildelt kontrollen med Somalias produktionsapparat, blandt andet ved at ekspropriere land til staten for at skabe bananplantager, som var en af Somalias vigtigste eksportvarer.⁴⁸ Regimets stigende brug af vold fik det somaliske samfund til at krakelerer.

Forholdet mellem Etiopien og Somalia blev noget forbedret, da de to landes overhoveder mødtes i Djibouti i 1988, og underskrev en aftale om Ogaden. Aftalen løste alle de mindre konfliktområder, men udskød en løsning på den præcise grænsedragning og nationalitetsforhold til en senere dato.⁴⁹ Aftalen ødelagde forholdet mellem præsident Barres Marehan klan og Ogaden klanen, idet sidstnævnte så aftalen som en underminering af dens krav om løsrivelse fra Etiopien. Somalia ople-

(43) <http://africanelections.tripod.com/so.html>

(44) Abdullahi 2001: 29

(45) <http://africanelections.tripod.com/so.html>

(46) Forsvarsakademiet 2001: 9

(47) Quaranto 2008: 20

(48) De Waal 2007

(49) Gilkes 1989: 55

vede desuden en opblussen af vold fra den Etiopisk støttede og Issaq⁵⁰ dominerede Somali National Movement (SNM), som frygtede at miste livsvigtig etiopisk hjælp som følge af en aftale mellem de to lande.⁵¹ Selvom SNM efterhånden blev nedkæmpet, led den somaliske hær så store tab, at Barre måtte anvende klan militser til at opretholde roen. Dulbahante klanen nægtede at hjælpe, idet den så kampen som værende mod Issaq klanen og ikke SNM, hvorimod Ogaden klanen, Issaqs traditionelle fjender⁵², stillede med mere end 8.000 militserfolk.⁵³ Situationen udviklede sig til regulær borgerkrig i det nordlige Somalia, og sendte næsten en million flygtninge ind i Etiopiens Ogaden Provins. Fra 1988 og frem til styrets kollaps i 1991 oplevede Barre regimet væbnede opstande i det nordlige Somalia fra SNM, i Mogadishu fra United Somali Congress (USC), og i det nordøstlige Somalia fra Somali Salvation Democratic Front (SSDF). Sideløbende begyndte den somaliske hær at fragmentere langs klanlinjer. I januar 1991 måtte Barre flygte fra Mogadishu, og den somaliske stat ophørte reelt med at eksistere.

3.9 Somalia efter sammenbruddet i 1991

Sammenbruddet af Barres regime medførte, at væbnede konflikter brød ud mellem de største klanfamilier⁵⁴. I det sydlige Somalia medførte det voldsomme sammenstød mellem klanerne Darod og Hawiye. Kampene blev udkæmpet af forskellige underklaners militser, som kæmpede selvstændigt, og der var ikke nogen koordineret ledelse på nogle af siderne.⁵⁵ Hovedvåbnet i militserne blev hurtigt de berygtede ”technicals”, som er almindelige biler med påmonterede våben af forskellig kaliber og type. Kampene medførte uhyggelige overgreb på civile fra fjenders klaner samt fra civile fra mindre klaner, der ellers ikke var involveret i kampene. Udbredt plyndring af ”erobrede” områder var den primære måde, hvormed klanlederne kunne betale deres militser, hvilket lagde den lokale økonomi i ruiner. Kampene bølgede frem og tilbage, og hundredvis af kilometer kunne blive tabt eller vundet i løbet af få dage. En grundlæggende årsag til kampene var klanernes forsøg på at etablere klanhegemoni over et givent område, hvilket indebar udrensninger (massakre) på grupper, der ikke tilhørte den pågældende klan.⁵⁶ Borgerkrigen medførte en komplet ødelæggelse af Somalias landbrugsforsyning, som ellers bestod af store mængder kvæg og landbrugsafgrøder, især bananer, og resulterede i udbredt hungersnød, især i de sydlige egne. Ødelæggelserne og den dårlige sikkerhed sendte flygtningestrømme ind over grænserne til både Etiopien, Kenya og Djibouti. De store ødelæggelser blev yderligere forværret af ukontrolleret tørke, som ellers er fast tilbagevendende i Somalia.

Efterhånden som borgerkrigen varede ved, synes det somaliske klansystem, til en vis grad, at fragmentere grundet udmattelse og interne stridigheder underklanerne imellem.

(50) Issaq klanen konkurrerede med Ogaden klanen om magten i regionen.

(51) Quaranto 2008: 21

(52) Issaq og Ogaden klanen kæmper om græsningsretten i det sydlige Etiopien (Ogaden provinsen), hvor begge stammer har medlemmer.

(53) Gilkes 1989: 56

(54) De vigtigste klanfamilier i Somalia er Darod, Hawiye, Dir og Issaq. Under disse klanfamilier findes en række underklaner som f.eks. Ogaden, Dulbahante, Abgal og Biymaal, for blot at nævne få. Se afsnit 6 for et kort over de forskellige klanfamilier og deres udbredelse i Somalia.

(55) Menkhause 2003: 410

(56) Ibid

3.10 Oprettelsen af autonome administrationer og stater

I 1991 løsrev de nordvestlige dele af Somalia sig, og etablerede den selvstændige stat Somaliland. Puntland løsrev sig i 1998 fra Somalia. Somaliland ønsker at fortsætte som selvstændig stat, mens Puntland ønsker at genindtræde i Somalia under en føderalistisk forfatning. Forholdene i begge de løsrevne områder er meget forskellig fra det sydlige Somalia, idet begge områder har været relativt forskånet for vold og hungersnød, selvom sikkerhedssituationen i begge lande stadig er ustabil. I 2012 har der været mindre konflikter mellem Puntland og Somaliland over den præcise grænsedragning mellem områderne.

Somalia syd for Puntland var under borgerkrigen kontrolleret af diverse krigsherrer, der styrede det sydlige Somalia fra Mogadishu. Mogadishu blev set som det vigtigste område under deres kontrol, og regionerne Galguduud og Mudug blev udelukkende brugt til at skaffe kvæg og rekrutter til de forskellige militser. Fra marts til juni 2006 erobrede den islamiske bevægelse Islamic Courts Union⁵⁷ (ICU) området fra krigsherrerne. Dette medførte, med henvisning til Somaliland og især Puntland, et udbredt ønske om muligt selvstyre. Galmudug blev officielt oprettet 14. august 2006 under præsident Mohamed Warsame Ali. Ligesom Puntland ønsker Galmudug ikke løsrivelse, men et føderalistisk Somalia. Siden sin oprettelse har Galmudug bekæmpet ICU og al-Shabaab, samt forsøgt at nedbringe pirateriet ud fra dets kyst i samarbejde med blandt andet etiopiske styrker. Det vurderes, at størstedelen af Galmudugs militser består af forhenværende loyalister til krigsherreren Mohamed Farah Aidid, og at Galmudug er i besiddelse af en del tungere militært udstyr fra den forhenværende somaliske hær.

Syd for Galmudug opstod i 2008 den autonome administration Heman & Heeb, som sidenhen blev en del af den somaliske overgangsregering, Transitional Federal Government (TFG), der fungerede fra 2004 til 2012.

Grænseområdet mellem Somaliland og Puntland var, som nævnt, fra begyndelsen uklart, og flere sammenstød mellem de to administrationers militser var og er hyppige. Områderne Sool, Sanaag og Ayn er de største stridspunkter. Fra 2007 begyndte de tre områder at organisere en egen administration med henblik på selvstyre primært for at undgå de ødelæggende sammenstød mellem Puntland og Somaliland. Dette medførte, at "Khatumo State" blev proklameret i begyndelsen af 2012. Formålet med administrationen er ikke selvstændighed men at indgå i en føderalistisk somalisk stat. Khatumo fik således mandat fra TFG til at oprette administrationen.

Flere regioner har siden 1991 erklæret selvstændighed eller delvis autonomi fra centralregeringen, og tæller udover de nævnte blandt andet Jubbaland, Southwestern Somalia, og Zelia & Lughaya State. Fælles for disse er, at de kræver delvis autonomi fra centralregeringen. Centralregeringens manglende legitimitet og kapacitet, samt den generelle ustabile politiske situation i landet, har medført, at den ofte har været nødt til at acceptere kravene fra regionerne og i stedet fokusere på at skabe et stærkt føderalistisk samarbejde.

(57) Eventuelt Union of Islamic Courts. Se afsnit 3.13.

3.11 "UNOSOM I & II" og "UNITAF"

Volden og den humanitære katastrofe i det sydlige Somalia fangede i 1992 det internationale samfunds opmærksomhed. FN oprettede United Nations Operation in Somalia I (UNOSOM I) i april 1992, med det formål at overvåge en aftalt våbenhvile samt skabe sikkerhed og give beskyttelse til FN's personale og humanitære indsats. I løbet af 1992 blev den sikkerhedsmæssige og humanitære situation forværret, med stigende angreb mod nødhjælpsarbejdere og en tiltagende hungersnød. Dette fik FN's Sikkerhedsråd til at autorisere oprettelsen af den amerikanskledede United Task Force (UNITAF). Formålet med UNITAF (der gik under kodenavnet Operation Restore Hope) var primært at skabe sikkerhed ved brug af "alle nødvendige midler" for den fortsatte humanitære indsats i landet. I december 1992 ankom de første enheder af styrken UNITAF til Mogadishu. FN oprettede efterfølgende i marts 1993 UNISOM II, der skulle overtage sikkerhedsopgaverne fra UNITAF, og arbejde mod at skabe sikkerhed og stabilitet i Somalia gennem, blandt andet, afvæbning af militser samt støtte til genopbygningen af Somalias politiske, økonomiske, og sociale liv. UNOSOM II overtog ansvaret for indsatsen i Somalia fra UNOSOM I og UNITAF i maj 1993.⁵⁸

I 1993, efter at 24 pakistanske UNOSOM II soldater den 5. juni var blevet dræbt i et baghold, forsøgte USA at pågribe ledende rådgivere for den mistænkte krigsherre Mohamed Farah Aideed i Mogadishu. Operationen kostede 18 amerikanske soldater livet og den politiske opbakning til operationen i Somalia. Især billeder af dræbte amerikanske soldater, der blev trukket gennem Mogadishus gader, skabte et udtalt krav om tilbagetrækning på den amerikanske hjemmefront. For somalierne betød operationen, med dens utallige døde somaliere, at tilliden til FN og internationale organisationer i det hele taget styrtdykkede. Det efterlod en folkelig foragt for og mistænksomhed overfor udefrakommende hjælp. Mohamed Farah Aideed fremstod for mange somaliere som en somalisk helt, der forsvarede landet mod udefrakommende aggressorer. Amerikanerne trak sig ud af Somalia i marts 1994, og overlod operationen til UNOSOM II. UNOSOM II blev afbrudt i marts 1995 uden at have løst sin opgave. 90'erne så adskillige forsøg på at skabe en varig løsning i Somalia, uden resultat.

3.12 Somalias "Transitional Federal Government"

I 2000 afholdt Djibouti en forsoningskonference, der udmøntede sig i oprettelsen af Transitional National Government (TNG) i Somalia, som, indtil videre, fik mandat til skabe fred i Somalia i en treårig periode. I løbet af de tre år havde TNG fire præsidenter, og i 2003 blev den administrative del af regeringen erklæret bankerot.⁵⁹ Derudover var TNG gennemsyret af korrupsion, økonomisk uansvarlighed og klan skillelinjer.⁶⁰ TNG blev i 2004 afløst af "Transitional Federal Government" (TFG), der i 2002 var blevet organiseret under endnu en fredskonference i Kenya. TFG fik et femårigt mandat til at skabe en fælles regering, og blev støttet af "African Union Mission in Somalia" (AMISOM), der bestod af militære enheder med mandat fra FN til at stabilisere Somalia. AMISOM er siden vokset til over 22.000 mand fra flere afrikanske stater. I 2010 indgik TFG aftaler med Ahlu Sunna Waal Jamaa (ASWJ) militsen om at gøre den til en del af regeringen.⁶¹ Uoverensstemmelser mellem præsidenten og talsmanden for parlamentet førte i midt 2011 til Kampala aftalen (Kampala Accord), der lagde en plan for det videre politiske forløb. Her blev det blandt andet aftalt, at en forfatning skulle ligge klar

(58) <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unosomi.htm> & <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unosom2.htm>

(59) http://sabahionline.com/en_GB/articles/hoa/articles/features/2012/11/02/feature-01

(60) ICG 2011: 12

(61) <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/109>

i august 2012, og at et valg skulle afholdes straks derefter. Efterfølgende mødtes TFG i september 2011 med repræsentanter fra ASWJ, Galmudug-regionen og Puntland og underskrev en aftale om at samarbejde omkring dannelsen af en ny regering og permanent forfatning.⁶² Denne aftale kendes som "the Roadmap to End the Transition" eller "the Mogadishu Roadmap". Disse repræsentanter mødtes igen i december 2011 og februar 2012 i Garowe, Puntland, for at definere den fremtidige struktur samt sammensætning af de politiske institutioner, heriblandt andelen af pladser reserveret til kvinder. Aftalerne blev kendt som "Garowe-principperne" eller "Garowe-processen".⁶³

Den 20. august 2012 udløb TFGs mandat, og blev erstattet af the Federal Government of Somalia (FGS), den første permanente regering siden borgerkrigen brød ud i 1991.

3.13 Al-Shabaab militsen og Islamic Courts Union (ICU)

På grund af centralmagtens kollaps og den manglende sikkerhed og retsvæsen i Somalia opstod der i midten af 90'erne en lang række islamiske domstole i Mogadishu og det sydlige Somalia. De blev hurtigt populære blandt befolkningen på grund af deres evne til at skabe, omend kun antydningen af, sikkerhed og orden i samfundet. Til at håndhæve domstolenes beslutninger anvendte de enkelte domstole deres egne militser. Indtil år 2000 opererede disse islamiske shariadomstole, der oftest var klanbaseret, relativt uafhængigt af hinanden. De begyndte dog løbende at samle sig i en union for at styrke deres indflydelse og deres fælles kamp mod TFG.⁶⁴ Kampen mod TFG var ikke kun militær men også socio-politisk, da disse fremstod som et alternativ til en regering.⁶⁵

ICU var primært sponsoreret af lokale forretningsmænd, der ønskede et minimum af orden og stabilitet i de områder, hvor de havde forretninger. ICU ændrede karakter i 2005 efter at dens militser smed amerikansk-støttede krigsherrer ud af Mogadishu, og herefter spredte sig ud syd og nord for Mogadishu og vest mod den etiopiske grænse. ICU begyndte, efter at organisationen havde fået kontrol med Mogadishu, desuden at udfordre TFGs position som Somalias officielle repræsentant. Amerikanerne støttede i begyndelsen af 2006 en række krigsherrer, der var forenet i Alliancen for the Restoration of Peace and Counter-Terrorism (ARPCT), som bekæmpede ICU. Alliancen blev dog hurtigt nedkæmpet af ICU. ICUs fremgang i Somalia fik Etiopien, med amerikansk støtte, til at invadere Somalia i slutningen af 2006 af frygt for, at et islamisk styre i dets naboland ville skabe uroligheder i dets egen muslimske/somaliske befolkning, der udgør næsten 40 %.⁶⁶

ICU blev nedkæmpet, men flere udbrydergrupperinger fortsatte kampen mod regeringen og de etiopiske styrker. I løbet af de næste år blev den somaliske modstand mod de etiopiske styrker hårdere, efterhånden som interne stridigheder blev bilagt for at bekæmpe den nye fjende. Den etiopiske invasion kostede op mod 20.000 dræbte, og op mod 2 millioner somaliere blev gjort hjemløse.⁶⁷ Invasionen gav grobund for en ny gruppe, Harakat al-Shabaab al-Mujahideen (HSM), også kendt som al-Shabaab

(62) Chatham House 2012: 8

(63) Se afsnit 3.15 om Garowe-processen

(64) Guidère 2012: 146

(65) <https://janes-ihs-com.ez-fak.minimeta.minibib.dk/CustomPages/Janes/DisplayPage.aspx?DocType=News&ItemId=+++1231422&Pubabbrev=JTSM>

(66) Dette var den officielle forklaring. Der er bred enighed om, at Etiopien blev presset/opfordret til invasionen af USA i forbindelse med krigen mod terror. Se Prince 2010.

(67) Prince 2010

(”Ungdommen” eller ”Drengene”), der havde opereret som en milits for ICU. Al-Shabaab kæmper for et islamisk styre og er modstandere af alle, de ser som fremmede magter, herunder Somalias centrale regering. Den Afrikanske Union sendte, på baggrund af et FN mandat, en fredsbevarende styrke til Somalia (African Union Mission in Somalia (AMISOM)) i begyndelsen af 2007 for at støtte TFG i kampen mod al-Shabaab.



*Ugandisk soldat fra AMISOM styrken holder udgik nord for Mogadishu. UN Photo/Stuart Price
Kilde: Flickr.com https://www.flickr.com/photos/un_photo/7167353920/*

I løbet af 2009 trak Etiopien sig ud af Somalia, og efterlod al-Shabaab militsen i kontrol med den sydlige og centrale del af landet, inklusiv store dele af Mogadishu, hvor gruppen mødte gruppen stor modstand fra regerings- og AMISOM-styrker. Al-Shabaab har siden foretaget operationer, herunder selvmordsangreb, mod de dele af Somalia, der ikke har underlagt sig dem, inklusiv Somalias centrale regering. I 2011 oplevede Somalia en af de værste tørkeperioder i mere end 60 år, hvilket oven i alle de andre problemer førte til en humanitær katastrofe.⁶⁸ Især de områder kontrolleret af al-Shabaab blev hårdt ramt, idet militsen nægtede fremmede nødhjælpsorganisationer adgang til civilbefolkningen. Al-Shabaab har siden 2011 tabt opbakning i den somaliske befolkning både på grund af dens puritanske fortolkning af sharia-lovgivning samt dens brug af selvmordsangreb mod civile mål. Derudover synes militsen at være ved at fragmentere over klan-linjer, da de fleste medlemmer, trods alt, har mere

(68) <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14023160>

loyalitet overfor deres egne klaner.⁶⁹ Desuden kan de fleste medlemmer af al-Shabaabs militi og lokale klan-samarbejdspartnere ikke associere sig med al-Qaidas globale jihad og samarbejder for det mest af mere personlige årsager.⁷⁰

I løbet af august 2011 blev al-Shabaab presset ud af Mogadishu, og overlod den til enheder fra TFG og AMISOM. Siden da har gruppen primært været at finde i den sydlige del af landet. Gruppen kontrollerer dog generelt store dele af det centrale og sydlige Somalia uden for byerne. Al-Shabaab har siden sin oprettelse i 2006 haft et ideologisk samarbejde med al-Qaida samt modtaget træning og fungeret som "safe-haven" for al-Qaida medlemmer. I 2012 forøgedes samarbejdet betydeligt, da de to organisationer officielt slog sig sammen.⁷¹

I de seneste år er al-Shabaab blev presset ud af flere større byer i Somalia af somaliske regeringssoldater og AMISOM styrker. Selvom gruppen har lidt konventionelle militære nederlag over en længere periode, er det uvist, hvor svækket gruppen i realiteten er. Dens styrker menes at tælle omkring 5.000 mand, og de seneste års tilbagegang menes ikke at have ændret betydeligt på gruppens militære struktur, kommandoveje, eller disciplin. I stedet er gruppen gået over til, i både de urbane og rurale områder, at gennemføre en længere række af selvmordsangreb rundt om i landet og i større byer som Mogadishu.⁷² Gruppens opbakning menes at komme fra støtte fra lokale klaner og klanledere, der opfatter al-Shabaab som et reelt alternativ til den korrupte regering i Mogadishu.

Gruppen ledes af en emir, hvor den nuværende er Abu Ubeid Ahmed Omar. Gruppen har tidligere haft to ledere, Adan Hashi Ayro og Ahmed Abdi Godane, der begge blev dræbt af amerikanske luftangreb i henholdsvis 2008 og 2014.

3.14 Kenyansk indblanding

I september 2011 oplevede Kenya flere angreb fra somaliske pirater og bevæbnede mænd, der dræbte eller kidnappede medarbejdere fra vestlige organisationer og turister i Kenya. Kenya beskyldte al-Shabaab for piratangrebene og kidnapningerne, og dette medførte at Kenya i oktober 2011 sendte enheder ind over grænsen til Somalia, og nærmede sig den, for al-Shabaab, vigtige havneby Kismayo.

Under AMISOMs ledelse erobrede de kenyanske og somaliske styrker, i samarbejde med den lokale militi Ras Kamboni, byen i september 2012.⁷³ Den kenyanske hær har i vid udstrækning overgivet kontrollen over det sydlige Somalia, Jubbaland, til lokale klaner, der er allieret med de kenyanske styrker, heriblandt Ras Kamboni.

Ras Kamboni er en afhopper fra Ras Kamboni brigaden, der kæmpede imod TFG, og som i 2010 valgte at fusionere med al-Shabaab. Bevægelsens leder Sheik Ahmed Madobe var uenig i fusionen, og valgte i stedet at bryde ud og søge alliance med TFG og de kenyanske AMISOM styrker.⁷⁴ I dag kontrollerer Ras Kamboni bevægelsen i høj grad Kismayo uden reel indflydelse eller indblanding fra

(69) Schaefer & Black 2011

(70) Le Sage 2010: 2

(71) DIIS 2012: 18

(72) UNSC 2013: 7

(73) Hammond 2013: 188

(74) <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/489>

den somaliske regering. I 2013 blev Madobe valgt som præsident for den regionale administration Jubbaland, der består af regionerne Gedo, Middle Jubba og Lower Jubba, hvor Kismayo er den regionale hovedstad. Valget blev gennemført uden om den centrale regering i Mogadishu, der afviste valget og beskyldte de kenyanske AMISOM styrker for at støtte Madobe. Magtkampen i Jubbaland har igen understreget betydningen af klaner i det politiske domæne, hvor fire forskellige klaner kæmpede om magten, og hvor uenigheder stadig leder til uroligheder. En fredsaftale mellem Jubbaland og den centrale regering blev underskrevet i efteråret 2013, hvor regeringen anerkendte administrationen og åbnede for større samarbejde parterne imellem.⁷⁵

Selvom al-Shabaab mistede den strategisk vigtige havneby Kismayo, har Ras Kamboni bevægelsen og AMISOM styrkerne reelt kun magt i byerne og disses nærområde. Al-Shabaab har således stadig stor indflydelse i store dele af det sydlige og centrale Somalia.

Etiopien og især Kenya har interesse i et mere eller mindre autonomt Jubbaland, da begge lande menes at have sikkerhedsmæssige, politiske og økonomiske grunde til at støtte regionens autonomi.⁷⁶ Vigtigst for Kenya er skabelsen af en buffer-zone op til den kenyanske grænse for lettere at kunne bekæmpe al-Shabaab og stoppe gruppens frie bevægelser over grænsen til Kenya, herunder gruppens bevægelser som understøtter dens store smuglernetværk. Smuglerruterne benyttes også flittigt af flygtninge, der ulovligt krydser grænsen for at nå frem til verdens største flygtningelejr (Dadaab), der huser op til en halv million flygtninge. Dadaab-flygtningelejren er endnu et stridspunkt mellem Somalia og Kenya, da terroristerne, der udførte Westgate Mall angrebet i 2013, menes at have skjult sig blandt flygtningene i lejren på deres vej fra Somalia.⁷⁷ Ved at have en vis kontrol med Jubbaland kan Kenya lettere håndtere al-Shabaab og de mange flygtninge, inden de når Kenya. I denne forbindelse anser Kenya Ras Kamboni bevægelsen som en medgørlig partner i dens forsøg på at skabe buffer-zonen i det sydlige Somalia.⁷⁸

3.15 Garowe-processen

Efter en serie af møder i 2011 og 2012 underskrev repræsentanter fra Puntland, Galmudug, TFG og dens allierede, militsen Ahlu Sunna Wal Jamaa (ASWJ), Garowe-erklæringen, som indeholdt en række samarbejdsområder mellem de fire partnere, og som sigtede mod en afslutning af overgangsregeringen til fordel for en permanent og bredere funderet administration. Garowe-processen var indtil da det største skridt i retning af at få standset den lovløshed og kaos, som har kendetegnet Somalia efter Siad Barres fald. Udover deltagelsen af de ovennævnte aktører deltog også repræsentanter fra civilsamfundet. Garowe-erklæringen fastholdt dog den udskældte ”4.5 formula”, der reelt er en institutionalisering af diskrimination mod de mindre klaner. Ifølge systemet går en plads i parlamentet til hver af de fire største klaner, mens en koalition af mindre klaner kun får 0,5 pladser. Efter underskrivningen af erklæringen havde TFG kontrol med alle de større byer i Somalia. Al-Shabaab havde dog, som nævnt, stadig kontrol med store dele af landområderne fra midten af Somalia og op til Puntland. En anden uafklaret problemstilling er Somalilands indstilling til et fremtidigt samlet Somalia. Somaliland ønsker stadig at blive internationalt anerkendt som selvstændig stat, men nyere udmeldinger

(75) <http://www.africareview.com/News/Somali-government-and-Jubaland-strike-a-deal/-/979180/1972618/-/r1t3s6z/-/index.html>

(76) <http://blog.crisisgroup.org/africa/2013/05/21/jubaland-in-jeopardy-the-uneasy-path-to-state-building-in-somalia/>

(77) <http://edition.cnn.com/2013/11/18/world/africa/somalia-kenya-border-elbagir/>

(78) http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=37857#.VD0Sdvl_t1Y

fra Somalilands konstituerede udenrigsminister, Fowzia, kan tydes i en retning af forsoning og tilnærmelse mellem de to administrationer.⁷⁹

3.16 Somalias nuværende situation

Somalia brød sammen i 1991, og har siden været ”skabelon” for enhver såkaldt ”failed state”. Siden sammenbruddet har forskellige organisationer, internationale såvel som regionale, forsøgt at skabe en ny forfatning, der kunne blive grobunden for en ny Somalisk stat. ”Mogadishu Roadmap” og Garowe-principperne fra henholdsvis 2011 og 2012 er de indtil videre mest succesfulde forsøg, og mundede den 1. august 2012 ud i vedtagelsen af en provisorisk forfatning, der lagde det juridiske grundlag for Somalias eksistens. Dette har givet det internationale samfund troen på, at Somalia kan samles igen. Processen står dog overfor store problemer, der kun svært kan løses. Det mest presserende af disse må vurderes at være tilstedeværelsen af flere militser, der aktivt modarbejder Somalias regering. Militserne består af de såkaldte krigsherrer, og som den vigtigste, al-Shabaab militsen. Al-Shabaab er de seneste år blevet presset ud af Mogadishu og andre større byer i det sydlige og centrale Somalia, men opretholder stadig en tilstedeværelse i de fleste somaliske landdistrikter. Derudover har gruppen vist, at den stadig evner at udføre terrorangreb i blandt andet Mogadishu. Gruppen er også aktiv i Uganda, Kenya, Etiopien, Tanzania og Djibouti.⁸⁰ Endvidere er klanisme⁸¹ stadig et stort problem i forhold til magtfordeling, og noget der gennemsyrrer somalisk politik også i den nye forfatning.

Det somaliske samfund som helhed er præget af 23 års borgerkrig og hungersnød. Fattigdom, korruption og mangel på basale fødevarer er udbredt. Endvidere er store dele af befolkningen overladt til forskellige militser, der kan være mere eller mindre kriminelle. Især de somaliske minoriteter, der ikke er en del af de dominerende klaner, har lidt voldsomt under den udstrakte konflikt, både fordi de mangler den sikkerhed, klanstrukturen normalt giver, og fordi de store krigsførende klaner har set dem som lette ofre i deres stridigheder med andre store klaner.⁸² Det komplette fravær af en reel regering i Somalia har skabt grobund for en piratindustri, der lever af kidnapninger og kapringer af især vestlige skibe og besætninger, men også fra rige oliestater i Mellemøsten. Puntland, Somaliland og Galmudug har gennem Garowe-principperne udtrykt deres faste vilje om at bekæmpe pirateriet på land, og har på forskellige tidspunkter forsøgt at fravriste piraterne deres tilflugtssteder såsom byen Eyl i Puntland.⁸³ Dog lider alle tre administrationer af voldsom ressourcemangel, og kampen mod al-Shabaab har lagt beslag på de fleste, hvilket har gjort det umuligt for administrationerne at dæmme tilstrækkeligt op. De internationale flådestyrker har udført et stort stykke arbejde for at bekæmpe pirateriet, hvilket sammenlagt med den omsiggribende tendens til at have bevæbnede magter om bord på handelsskibene, har medført et mærkbart fald i antallet af kaprede skibe. Den 20. august 2012 overgik TFG fra at være en midlertidig regering til et permanent organ ved navn Federal Government of Somalia (FGS). Dette har været det mest lovende skridt mod en afslutning på volden i Somalia og genetablering af den somaliske stat til dato. FGS har gennem sine allierede (forskellige lokale administrationer samt militser) i hvert fald juridisk legitimitet og en vis kontrol med store områder af Somalia. Kontrollen er dog ofte teoretisk, og situationen er meget skrøbelig. FGS er den første internationale legitime regering, Somalia har haft siden Barres fald i 1991.

(79) Hammond 2013: 189

(80) <http://www.criticalthreats.org/somalia/miller-al-shabaab-east-africa-july-24-2014>

(81) Politisk form der opstår, når klan tilhørsforhold får potentiel afgørende betydning på magtstrukturer.

(82) www.minorityrights.org/?lid=4515

(83) Stampe & Sørensen 2011: 20

4. Den fysiske dimension

4.1 Introduktion

Den fysiske dimension behandler befolkningens relation til de fysiske omgivelser og beskriver, hvordan disse er med til forme dens livsmønster og praktiske hverdag. Dimensionen fokuserer på befolkningens interaktion med miljøet, herunder hvilke ressourcer, der har væsentlig økonomisk og/eller symbolsk værdi, og hvordan dette påvirker samfundets indretning. Den fysisk-geografiske dimension omhandler endvidere – mere specifikt – befolkningens adgang til basale ressourcer såsom fødevarer, vand, bygningsmaterialer og muligheden for at dyrke jorden. Alt dette er elementer, som er med til at forme samfundets opbygning og interaktionen mellem mennesker i området.

Specifikke fødevarer anses visse steder for tabuiserede, for eksempel svinekød og alkohol i muslimske lande, og tilsvarende findes der også i vestlige kulturer fødevarer, som betragtes som uspiselige spildprodukter.

Også adgangen til og brugen af jord adskiller sig i mange tredje verdenslande fra den vestlige praksis. Således kan nomadesamfund have meget anderledes regler for, hvordan jord må anvendes, for eksempel hvad angår rettigheder til græsningsarealer.

Med hensyn til bygninger har de fleste kulturer særlige huse til bestemte formål, for eksempel templer, moskeer og kirker til religiøse formål. Dette begrænser bygningernes anvendelse og giver dem en særlig status i samfundet. Imidlertid vil disse bygninger ikke altid være umiddelbart genkendelige, og det kan kræve en del arbejde at identificere dem. Forsøget bør dog altid gøres. I mange kulturer sætter de fysiske omgivelser desuden rammerne for, hvordan og af hvilke materialer bygningerne konstrueres. Dette bør selvfølgelig indgå i overvejelserne omkring lokale byggeprojekter. Anvendelsen af lokale materialer og byggemetoder kan i mange tilfælde fremme interaktionen med befolkningen.

Fysiske elementer som huse, bygninger og jord afspejler kulturelle hierarkier og social status blandt befolkningen i et givent område. Det er centralt, at den udsendte kan læse den betydning fysiske elementer tillægges og afspejler, da de underbygger de sociale roller og de overordnede sociale strukturer i samfundet. Dette aspekt er endvidere betydningsfuldt, hvis den militære operation omfatter etablering af fysiske strukturer i et samfund. Hvis man ikke har forståelse for de fysiske elementers betydning, risikerer den militære operation at påvirke den lokale interaktion eller at ændre lokale mønstre og sociale strukturer.⁸⁴

Hvilken betydning anvendelsen af brændsel og/eller energi har for et samfunds indretning, bør ligeledes overvejes. Alle samfund forbruger energi i større eller mindre mængder, og det er langt fra ligegyldigt for samfundet, hvordan og hvorfra indbyggerne skaffer sig deres brændsels- eller energiforsyninger.

Endelig er transport og kommunikation over afstand vigtige emner. På disse områder forholder det sig nemlig sjældent som i Vesten. Især kommunikationen er vigtig, idet Forsvarets personel ofte har brug for at videregive informationer til lokalbefolkningen på den mest hensigtsmæssige måde. Man

(84) Salmoni & Holmes-Eber 2011: 114

bør derfor altid overveje, om dette er via radio, tv, aviser, flyveblade eller via mundtlig kommunikation med de lokale ledere.

Et eksempel på, hvordan manglende indsigt i lokal kommunikation kan påvirke en operation negativt, er den amerikanske ledede operation for at pågribe general Aidid i Somalia. Som led i operationen nedkastede det amerikanske luftvåben store mængder flyveblade – på somalisk. Heri stod der, hvem man ønskede pågrebet, og hvor stor dusøren var. Man fik ikke den ønskede effekt, idet man tilsyneladende ikke havde taget viden om de lokale kommunikationsveje i betragtning. Vil man nå ud til somalierne, skal man kommunikere via moskeerne. I Somalia er flertallet nemlig analfabeter.⁸⁵

4.2 Somalias vigtigste byer

Somalias større byer har flere fællesnævner. For det første er de fleste byer hjemsted for flere klaner, og selvom en by er domineret af en eller to klaner, vil der være særlige kvarterer, der er domineret af andre klaner. For det andet har de fleste byer igennem borgerkrigen været mål for mange flygtninge, så eksistensen af store uofficielle flygtningelejre og slumkvarter må forventes i alle byerne. For det tredje har borgerkrigen og det fuldstændige fravær af offentlige myndigheder sat sit præg på infrastrukturen og bygningerne, der generelt er meget nedslidte. Som det sidste skal nævnes at opdateret, korrekt og uddybende information om byernes tilstand er svært tilgængelig og ofte angivet med stor usikkerhed.

4.2.1 Mogadishu



Havnen i Mogadishu, Somalia. UN Photo/Stuart Price

Kilde: Flickr.com https://www.flickr.com/photos/un_photo/8054894812/

(85) <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html>

Mogadishu (på somalisk: Muqdisho, populært kendt som Xamar) er Somalias hovedstad, og er samtidig stadig landets største by med ca. 2 millioner indbyggere.⁸⁶ Mogadishu ligger ved Benadir-kysten ud til det Indiske Ocean i Benadir-regionen i det centrale Somalia. Byen var, og er i en vis grad stadig, en af de centrale kampzoner både mellem forskellige klanmilitser, de forskellige FN styrker og militser samt i relation til FGS' fortsatte kamp mod al-Shabaab. Kampene har især ødelagt centrum af byen, hvor de hårdeste kampe fandt sted. Mogadishu har oplevet et byggeboom efter at AMISOM og regeringsstyrker overtog kontrollen med byen, og det har skabt fornyet håb om sikkerhed. Den relative stabilitet og store antal tilbagevendende somaliere betyder, at nye virksomheder, hoteller og restauranter er begyndt at dukke op i byen.⁸⁷ Byggeboomet er primært finansieret af hjemvendte somaliere, samt penge fra somaliere bosat i udlandet, især vesten. Mogadishu har Somalias største og vigtigste havn samt en international lufthavn. Mogadishu har en lang historie som hjemsted for mange forskellige etniske grupperinger, både etniske somaliere, arabere, persere, buskfolk og efterkommere af bantu slaver. Dette har givet befolkningen i byen et særpræg i forhold til den resterende somaliske befolkning, og indbyggerne bliver i Somalia betegnet som "Benadir", opkaldt efter kyststrækningen ved Mogadishu.⁸⁸ På nuværende tidspunkt er Mogadishu kontrolleret af FGS' styrker, men al-Shabaab menes at have efterladt en stor gruppe af infiltratorer der er i stand til at begå terror samt gribe til våben, hvis al-Shabaab skulle komme tilbage.

Mogadishu var før borgerkrigen Somalias finansielle centrum, en status byen er ved at genoprette. Derudover er den blevet hjemsted for produktion af drikkevarer, blandt andet Coca-Cola, og fødevarer samt især bomuldsspinderier. Byen er opdelt i et kvadratisk netværk med hovedveje og små biveje langs beboelserne. Borgerkrigen har efterladt vejnettet i meget dårlig stand, og selv de store hovedfærdselsåre i Mogadishu er af ringe kvalitet. Biveje i byerne er sjældent asfalteret, og er hovedsagligt jord- og grusveje.

Konflikten i byen har ødelagt en masse bygninger, og med det stigende antal af flygtninge og fordrevne der vender tilbage, er der hurtigt opstået en mangel på boliger. Derudover har de tilbagevendte civile, efter årtiers konflikt, ikke mulighed for at bevise deres ejerskab af jord og boliger, der, siden de flygtede, kan være blevet ulovligt købt og solgt op til flere gange. Konflikter over ejerskab af jord og bolig er derfor eksploderet de seneste par år i byen.⁸⁹

Trafikken i Mogadishu er ikke reguleret på grund af fraværet af centrale myndigheder og den lange borgerkrig. Derfor må al form for transport i køretøjer tildeles væsentlig mere tid end umiddelbart forventet, idet vognbanerne er fyldt med fodgængere, dyrehold, markedssælgere og lignende, der umuliggør en flydende trafik. Derudover er der ikke mange bilister i byen. De seneste par år har Mogadishu dog fået de første fungerende trafiklys siden borgerkrigens begyndelse samt færdselspoliti til at opretholde ro og orden i trafikken.

Den stigende sikkerhed i Mogadishu har også afspejlet sig i transportmulighederne. Selvom taxa-kørsel nu er muligt i dele af byen, bliver det dog stadig anbefalet, at vesterlændinge tager deres for-

(86) Pga. den store bevægelse af flygtninge til og fra Mogadishu de seneste år, grundet konflikten og tørken, er befolkningstallet behæftet med stor usikkerhed. Seneste officielle folketælling i Somalia var i 1975.

(87) <http://www.theguardian.com/global-development/2013/jan/11/mogadishu-manhattan-somalis-return-progress>

(88) Menkhause: 2003

(89) http://sabahionline.com/en_GB/articles/hoa/articles/features/2013/01/17/feature-02

holdsregler og anskaffer sig både bevæbnede vagter/sikkerhedsfolk og eventuelt armerede køretøjer, hvis man skal bevæge sig ud i byen. Der er nemlig stor risiko for terrorangreb mod og bortførelser af vesterlændinge i hele Somalia, især i Mogadishu og på steder hvor mange vesterlændinge opholder sig.⁹⁰ Derudover anbefales det ikke at bevæge sig ud om aftenen, da store dele af byen stadig er præget af lovløshed og enkelte dele stadig kontrolleres af lokale militser.

4.2.2 Hargeisa



Hargeisa, Somaliland

Kilde: [tristam sparks](https://www.flickr.com/photos/friendly-fire/2797452168/) at Flickr.com: <https://www.flickr.com/photos/friendly-fire/2797452168/>

Hargeisa er Somalias næststørste by, med et anslået indbyggertal på lidt over en million indbyggere.⁹¹ Byen ligger i midten af det forhenværende Britisk Somaliland, og er i dag hovedstad i den somaliske udbryderstat Somaliland. Byen er hjemsted for fødevarerindustri samt hjemsted for mange virksomheder, der modtager penge (remittances) fra den somaliske diaspora. Hargeisa Lufthavnen ligger i udkanten af byen og har afgang til Djibouti, Yemen og andre steder i Somalia. Som andre somaliske byer medførte borgerkrigen store ødelæggelser i Hargeisa, som endnu ikke er udbedret. Lokalstyret har forsøgt sit bedste for at udbedre skaderne på infrastrukturen, men ressourcerne har været og er små. Vejnettet i byen er således meget nedslidt, og i mange tilfælde er vejbelægningen lagt under

(90) Udenrigsministeriets rejsevejledning – Somalia:
<http://um.dk/da/rejse-og-ophold/rejse-til-udlandet/rejsevejledninger/somalia/>

(91) Ligesom Mogadishu er dette tal behæftet med stor usikkerhed. Officielle tal er ikke tilgængelige, og ofte bliver der nævnt tal, der er meget lavere end dette.

kolonitiden og ikke repareret siden. Byens indbyggere kommer rundt ridende, kørende eller til fods. Hargeisa har et relativt velfungerende bussystem, der kører i hele byen. Der er få taxaer, men dem der er bruges til længere ture til nabobyer og lignende.

Hargeisa er mere sikker at færdes i end Mogadishu, og har generelt klaret sig bedre efter borgerkrigens afslutning. For eksempel vurderes Hargeisa og Berbera (se afsnit 4.2.5) som de sikreste byer i Somalia, ifølge den britiske regerings rejsevejledning.⁹² Dog frarådes al unødvendig ophold i disse byer stadig. Som udlænding er det krævet, at man ledsages af særlige statsautoriserede sikkerhedsfolk, de såkaldte Special Police Unit (SPU), når man bevæger sig ud fra byens grænser og om aftenen. SPU opererer kun i Somaliland og Puntland. Det sidste større terrorangreb i Hargeisa var i 2008, hvor al-Shabaab selvmordere bombede UNDP (United Nations Development Programme – FN's Udviklingsprogram), Præsidentpaladset og den etiopiske mission. Selvom regionen og byen har oplevet få terrorangreb, i forhold til Mogadishu, er truslen om terrorangreb stadig tilstede, og et større angreb blev afværget så sent som i 2010.

4.2.3 Bosaso



Havnen i Bosaso

Kilde: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bosaso_port.jpg

(92) <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/somalia>

Bosaso (tidligere kendt som Bender Qassim) ligger ud til Adenbugten i det selvudråbte autonome republik Puntland. Byen har gennemgået voldsom økonomisk og befolkningsmæssig vækst siden borgerkrigens begyndelse fra omtrent 50.000 indbyggere til noget over 700.000 indbyggere i dag, og er derved Somalias tredjestørste by. Bosaso er Puntlands vigtigste havn. Siden 2012 er der blevet arbejdet på at udvide og genopbygge Bosasos havn, da havnen i praksis ikke er meget mere end et fiskerleje. Som det er nu, bliver varer leveret til blandt andet Dubai, hvor varerne så genlæsses i mindre fartøjer, der kan modtages i Bosaso. Bosaso har længe været et af de vigtigste udgangssteder for smugling både af varer og af illegale flygtninge til Yemen og Saudi Arabien. Især de illegale flygtninge har været af stor vigtighed for økonomien i Bosaso, da de er tvunget til at arbejde billigt på havnen for at betale for overfarten til Yemen.⁹³ I forhold til de centrale og sydlige dele af landet er Bosaso relativt fredeligt, men terrorrisikoen i byen er stadig høj. Seneste angreb fandt sted i begyndelsen af august 2014, da al-Shabaab påtog sig ansvaret for et selvmordsangreb mod en politichef i byen.⁹⁴

4.2.4 Galkayo

Galkayo er Somalias fjerdestørste by med lidt over 500.000 indbyggere, og ligger i det sydlige Puntland. Byen er et centrum for lokal handel, og der findes både hospitaler og tankstationer i byen såvel som en lufthavn. Galkayo er i praksis delt i to langs en nord-syd akse, hvor den nordlige del er administreret af Puntland, og den sydlige spids administreret af Galmudug.⁹⁵ Byen har en lang historie med klan konflikter, da den nordlige del er domineret af Majerteen en underklan af Darood klanen, mens de sydlige dele er domineret af Habar Gidir, en underklan af Hawiye klanen. Klanspændingerne steg i byen under borgerkrigen, da mange Hawiye flygtninge ankom på flugt fra volden i det sydlige Somalia.⁹⁶ Eksistensen af en lufthavn i Galkayo (Abdullahi Yusuf International Airport), og den mulige indtjening fra denne, har dog lagt en dæmper på rivaliseringen, eftersom de to administrationer Puntland og Galmudug har underskrevet en aftale om ligelig deling af overskuddet fra lufthavnen. Dette har medført, at byen har oplevet en relativ stabilitet og sikkerhed især siden begyndelsen af 2011, hvor Puntland sendte ekstra politistyrker til byen.⁹⁷ Dette har ikke medført, at byen er gået fri af angreb, da selvmordsbomber, likvideringer og kidnapninger har fundet sted siden, heriblandt kidnapningen af to medarbejdere fra det danske, Danish Demining Group, i slutningen af 2011.⁹⁸

Lufthavnen er, som andre steder i Somalia, i ringe stand, men har afgang til Bosaso, Mogadishu, Djibouti og Wajir. Derudover er Puntland begyndt at reparere dele af hovedvejen, der går gennem byen syd mod nord i retning af Mogadishu og andre byer i syd. Transport internt i byen foregår, som mange andre steder i Somalia, men trafikken i Galkayo er bedre reguleret, og antallet af *matatus*, minibustaxaer er væsentligt større.

(93) <http://reliefweb.int/report/somalia/somalias-port-bosaso-bottleneck-east-africas-misery>

(94) <http://www.aljazeera.com/news/africa/2014/08/al-shabab-claims-somali-police-chief-killing-201484192354347578.html>

(95) www.africareview.com/Special+Reports/-/979182/1137760/-/10umx61z/-/

(96) *Ibid*

(97) <http://allafrica.com/stories/201209270240.html>

(98) <http://www.dr.dk/Nyheder/Indland/2011/10/30/205607.htm>

4.2.5 Berbera



Berbera, Somaliland.

Kilde: [tristam sparks](https://www.flickr.com/photos/friendly-fire/2796924983/) at Flickr.com: <https://www.flickr.com/photos/friendly-fire/2796924983/>

Berbera ligger på Somalilands kyst, og er forbundet med Hargeisa via fly eller bus. Byen har ca. 230.000 indbyggere, og er domineret af Isaaq klanfamilien.⁹⁹ Berbera er en meget vigtig havneby for Somaliland, der importerer og eksporterer varer fra byens havn. Eksport fra Etiopien og Sydsudan finder også sted via havnen i Berbera. Eksporten består primært af kvæg, får og andre husdyr. Destinationen for størstedelen af eksporten er lande på Den Arabiske Halvø. Saudi Arabien var den største modtager af eksport fra havnen, men sygdom blandt kvæg fik Saudi Arabien til at forbyde al import fra Somalia i år 2000. Dette havde store konsekvenser for Berbera, men også for hele Somalilands økonomi, da op mod 65 % af regionens BNP stammede fra salg af husdyr.¹⁰⁰ Forbuddet blev ophævet i 2009, hvilket igen har fået havnen og byen til at vokse. Både i sin tid Sovjetunionen og USA har haft en mindre flådestation i Berbera, som nu indgår i den civile havn. Der er desuden planer om at udvide havnen således, at større handelsskibe kan lægge til. Pirateri har haft stor betydning for havnens, byens og regionens økonomi, men den succesfulde antipirateri indsats af blandt andet EUNAVFOR har de seneste år resulteret i en øget handel gennem havnen.¹⁰¹

(99) www.mbali.info/doc124.htm

(100) <http://www.theguardian.com/global-development/2012/jul/27/berbera-port-pastoralism-livestock-somaliland>

(101) <http://www.somalilanders.net/berbera-port-somalilands-lifeline/>

4.3 Somalias vigtigste naturressourcer

4.3.1 Uudnyttede naturressourcer

Somalia har flere naturressourcer i undergrunden. De vigtigste er uran, jern, tin, kobber, salt, naturgas og gypsum¹⁰² og sandsynligvis olie. På grund af borgerkrigen og den deraf følgende usikkerhed er der endnu ikke påbegyndt nogen større udvinding af ovennævnte ressourcer, men det skønnes at udvinding kan påbegynde snarligt efterhånden som sikkerhedssituationen forbedres. Det skønnes, at Somalia har en af verdens største forekomster af uran, hvilket kan få stor indflydelse på den somaliske økonomi i nær fremtid.

4.3.2 Olie

Somalia anslås at have store uudnyttede olieforekomster især i Somaliland og Puntland. På grund af borgerkrigen er disse ressourcer endnu ikke udnyttet, men efterhånden som der skabes stabilitet må det forventes, at fokus fra den somaliske regering på mulighederne for olieindtjening skærpes. Prøveboringer og udnyttelsesrettigheder er allerede påbegyndt og forhandlet i Puntland, hvor sikkerhedssituationen er mere stabil, og hvor en fornuftig udnyttelse af ressourcerne forventes at skabe job til op mod 100.000.¹⁰³ Somaliland menes også at have store uudnyttede oliereserver, og konflikter over olie mellem Puntland, Somaliland, og Somalias føderale regering er begyndt at manifestere sig. Olie har stor økonomisk betydning for, for eksempel, Somaliland, da regionens samlede 2013 "statsbudget" lød på blot 125 millioner amerikanske dollars.¹⁰⁴ Olieindtægterne vil derfor gøre en markant og mærkbar forskel i hele regionen. Som beskrevet er en større udnyttelse af ressourcerne ikke påbegyndt endnu, men man skal være bekendt med, at arbejde med at få en udvinding startet er undervejs, og at oliens forventede indtægter betragtes som meget vigtig, både af de somaliske myndigheder og andre organisationer i landet. De forventede olieforekomster har skabt interesse for Somalia ikke blot fra vestlige investorer men også fra kinesiske.

4.3.3 Vand

Vand spiller en afgørende rolle i det somaliske samfund. Somalia er præget af tør savanne, hvor nomader i generationer har passet deres dyrehold. Mængden af vand har altid været begrænset til vigtige brønde spredt udover det somaliske land. Konflikter, klanerne imellem, bunder i de fleste tilfælde i omdiskuteret kontrol enten over frodige græsgange til klanens dyrehold eller over adgangen til drikkevand. Under den somaliske borgerkrig blev situationen voldsomt forværret, idet mange brønde blev ødelagt som et led i krigsførelsen klanerne imellem samtidig med, at stærke klaner tog kontrollen over svagere klaners vandforsyninger. Tørke er et fast tilbagevendende problem i Somalia, og den manglende vedligeholdelse og udvikling af brønde har gjort de fast tilbagevendende tørkeperioder til en katastrofe, der flere gange, indenfor de sidste 20 år, har krævet et ukendt antal mennesker livet. Efterhånden som somalierne oplever forbedrede sikkerhedsforhold, er kravet til administrationerne og den somaliske regering om bedre vandforsyning blevet skærpet, og betragtes af mange somaliere som værende af højeste prioritet.

(102) Afart af gips der kan indgå i gødning.

(103) www.proactiveinvestors.com/companies/news/25907/red-emperor-range-rally-on-puntland-drilling-update-25907.html

(104) <http://www.economist.com/blogs/baobab/2014/03/oil-somaliland>



Kort over Jubba- og Shebellefloderne i det sydlige og centrale Somalia. Kilde: www.wikipedia.org

De vigtigste floder i Somalia er Jubbafloden og Shebellefloden. Begge floder løber hovedsageligt gennem det sydlige del af landet, og munder ud i det Indiske Ocean i nærheden af Kismaayo. Størstedelen af vandet stammer fra det etiopiske højland. Voldsomme oversvømmelser af floderne har fundet sted flere gange, med store konsekvenser for samfundene, der ligger ved flodernes bred, men overordnet set udgør udtørring af floderne et større problem for somalierne. Tørke, udvanding, fordamning og overforbrug af vandet til landbrug medfører, at dele af Shebellefloden i perioder udtørre.¹⁰⁵

(105) http://www.fao.org/nr/water/aquastat/countries_regions/somalia/index.stm

Adgang til rent drikkevand og rindende vand er meget begrænset i Somalia. På nuværende tidspunkt vurderes det, at kun 30 % af befolkningen har adgang til rent drikkevand, og mindre end en fjerdedel har adgang til ordentlige sanitetsfaciliteter og rindende vand.¹⁰⁶ I byerne er disse tal højere, mens de er tilsvarende lavere for den rurale befolkning. Endvidere er kvaliteten af drikkevandet tit af tvivlsom karakter, hvilket medfører en lang række smitsomme sygdomme såsom diarre, hepatitis og forskellige andre skadelige parasitter. Især i Somalias mange flygtningelejre er adgangen til rent vand til tider ikke eksisterende.¹⁰⁷ Tørke medfører desuden ofte en voldsom stigning i prisen på rent vand. De globale klimaforandringer forventes at ramme Somalia hårdt med svigtende nedbør og højere temperaturer, hvilket den nuværende regering og landets autonome administrationer uden tvivl vil få svært ved at afhjælpe på grund af manglende ressourcer. De seneste par års stabilitet har øget indsatsen for at skaffe rent og rindende vand til større dele af befolkningen, især i byer og områder med flygtningelejre, men enkelte og kortere perioder med tørke eller oversvømmelser har stadig store konsekvenser for befolkningen.

Man bør vide, at adgangen til drikkevand enten til kvæghold eller personligt brug betragtes som særdeles vigtig af den somaliske befolkning. Derfor vil eventuelt arbejde med at forbedre adgangen til drikkevand uden tvivl blive betragtet som yderst positivt, og skabe meget ”good will” i befolkningen. Man skal dog være opmærksom på, at adgang til vand er en magtressource. Dette forhold skal indgå i overvejelser omkring adgang til vand.

4.4 Somalias geografiske inddeling

Somalias placering nær ækvator betyder, at der ikke er den store sæsonvariation i klimaet. Der er dog bestemte regnperioder med forventede og voldsomme regnskyl, der ofte resulterer i oversvømmelser, primært i det sydlige del af landet ved Jubba- og Shabellefloderne og disses bifloder. Det nordøstlige Somalia, primært Puntland, er meget tørt med ørken og busksteppe, men på højsletterne og over bjergene mod nordvest i Somaliland falder der mere regn, og der findes også skov. I det sydlige Somalia falder der begrænsede mængder nedbør, og spredt akacieskov er udbredt.¹⁰⁸

Landets geografi har stor indflydelse på dagliglivet i et givent område, og nomadernes søgen efter nye græsgange og vand har afgørende betydning for befolkningens bevægelser og livsmønstre samt overlevelse generelt. Året har fire sæsoner, to tørkeperioder og to regnperioder. Den hårdeste tørkeperiode falder i december til marts, og kaldes *Jalil*. Herefter falder det meste nedbør i den første regnperiode, april-juni, hvilket kaldes *Gu*. I juli til september ligger den anden mindre tørkeperiode (*Xagaa*), og i oktober til december falder en mindre mængde regn, denne periode kaldes (*Dayr*).¹⁰⁹

Somalias placering tæt på ækvator betyder, at gennemsnitstemperaturen er relativt konstant året rundt. Året rundt er den gennemsnitlige maks. temperatur mellem 30 og 40 grader celsius. Dagligt ligger temperaturen mellem 15 og 30 grader celsius. Temperaturen er generelt lavere langs kysten til det Indiske Ocean end i midten af landet. For eksempel oplever Mogadishu en mildere og mere konstant maks. temperatur på mellem 28 og 32 grader året rundt. Omvendt kan temperaturen i bjer-

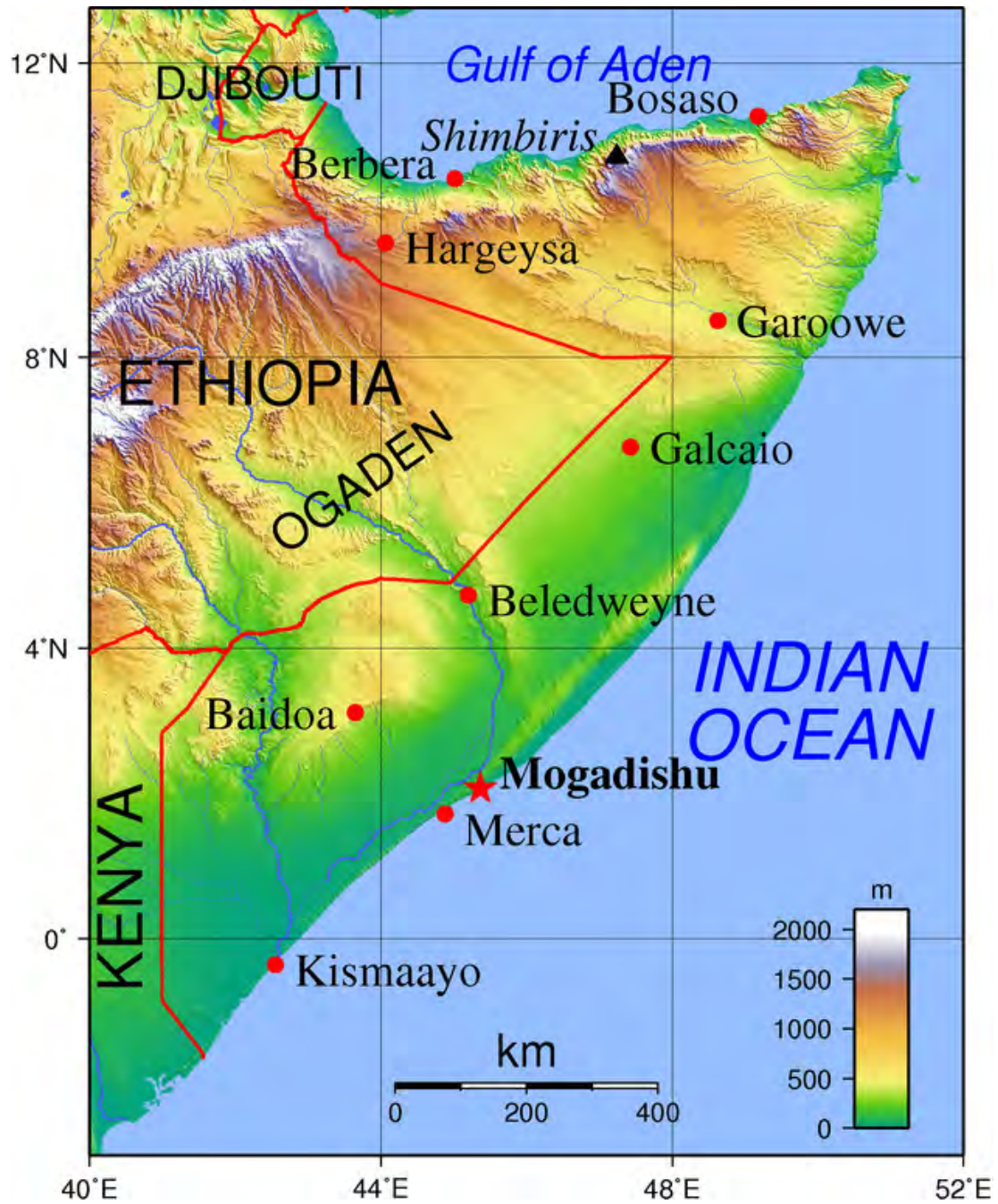
(106) Oxfam 2014

(107) <http://blogs.oxfam.org/en/blog/11-11-10-searching-clean-water-somalia>

(108) [http://www.denstordanske.dk/Geografi_og_historie/Afrika/%C3%98stafrika/Somalia_\(Geografi\)](http://www.denstordanske.dk/Geografi_og_historie/Afrika/%C3%98stafrika/Somalia_(Geografi))

(109) Hadden 2007: 15

gene svinge mellem minus grader om natten i de kolde måneder, december-januar, til over 40 grader celsius i dagtimerne.



Topografisk kort over Somalia.
Kilde: www.wikimedia.org

Somalia kan inddeles i følgende geografiske områder, med betydning for de årlige nomadevandring-
ger:

4.4.1 Guban

Kystområdet i det nordlige Somalia langs Adenbugten mod nord og Karkaar-bjergene mod syd. Det strækker sig ca. 240 kilometer mellem byerne Saylac i vest mod Berbera i øst, dog nævner nogle definitioner, at den strækker sig helt til spidsen af "hornet" mod øst. Landet her er tørt og gennemskåret af udtørrede flodlejer, der fyldes i regntiden, hvilket gør Guban til et attraktivt græsningsområde før området tørrer ud igen.¹¹⁰ Der findes hovedsageligt medlemmer af Dir og Isaaq klanerne i området. Disse klaner holder sig primært i nærheden af nogle permanente brønde i Galgodon højlandet (også kendt som Ogo-plateauet), hvor kameler, geder og kvæg har adgang til vand. Efter regntiden bevæger disse nomader sig ned til Guban, hvor der i en kort periode er frodigt.

4.4.2 Ogo

Syd for Karkaar-bjergene ligger Ogo-plateauet, som består i øst primært af stenørken og med få, og kun i regntiden, vandrige flodlejer. Den vestlige del af Ogo har, i modsætning til den østlige, permanente brønde og større regnfald, hvilket giver grobund for permanent landbrug. I tørkeperioderne vandrer nomaderne til området Haud syd for Ogo området på grænsen mellem Somalia og Etiopien. Haud området er et vigtigt område for de årlige nomadevandring, da der er adgang til vand hele året. Nomadevandringerne har været kilde til stridigheder mellem Etiopien og Somalia, da nomadernes vandring ikke tager de officielle grænsedragninger i betragtning, og i stor udstrækning ikke respekterer grænserne, selvom de har kendskab til disses placering. Endvidere er Haud området beboet af den somaliske Ogadeen klan, og området betragtes derfor af de fleste nomader som somalisk land, hvor nomaderne har en hævdvundet ret til at vande deres kvæg i tørkeperioderne.¹¹¹ Efter den somalisk-etioopiske krig i 1977-78 blev uoverensstemmelserne omkring vandingsrettigheder løst ved, at Etiopien anerkendte de somaliske nomaders ret til at vandre over grænserne.¹¹²

4.4.3 Mudug Plateauet

På grænsen mellem det forhenværende Britisk Somaliland og Italiensk Somaliland stiger terrænet og går over i Mudug plateauet, der består af tørre vandveje, der kun er vandfyldte i regntiden. Det vigtigste græsningsområde er Nugal dalen, der danner grænse mellem Ogo og Mudug. Nugal dalen har permanente brønde men kun vandfyldte floder i regntiden. I regntiden danner floderne et indviklet og foranderligt netværk, der til sidst løber ud i det Indiske ocean ved byen Eyl. Størstedelen af befolkningen i det nordlige Somalia og Mudug plateauet er nomader, der vandrer med deres kvæghjorder mellem områdets græsgange.

4.4.4 Det sydlige Somalia og flodområdet

Det sydlige Somalia er domineret af landets to eneste permanente floder, Jubba og Shabelle. Jubbafloden har sit udspring i Etiopien og strækker sig syd for Baydoa til havnebyen Kismaayo. Shabelle har ligeledes sit udspring i Etiopien og løber i en bue nord for Baydoa mod Mogadishu, hvorefter den følger kysten og ender i sumpe, inden den endeligt tørrer ud nord for Kismaayo. I perioder med stort

(110) www.britannica.com/EBchecked/topic/248125/Guban

(111) <http://countrystudies.us/somalia/35.htm>

(112) www.guardian.co.uk/world/2008/mar/24/ethiopia.somalia

regnfald i Etiopien løber Shabelle sammen med Jubba ved Kismaayo. De to floder er grundlaget for Somalias største fastboende befolkning, og området mellem floderne er, på grund af det udbredte landbrug, af største vigtighed for den somaliske fødevarer-situation. Området mellem floderne er ligeledes hjemsted for de fleste af Somalias mindretal, der traditionelt er dem, der er fastboende, og hvor mange ikke er del af Somalias traditionelle klansystem. Området blev voldsomt ramt af borgerkrigen, da befolkningen her er uden for den somaliske klanstruktur, hvilket gjorde dem særligt udsatte. Det sydlige Somalia har flere gange været ramt af tørke og oversvømmelser blandt andet på grund af klimaforandringer og utilstrækkelig forberedelse i regntiden på som følge af borgerkrigen, hvilket ofte har kastet hele Somalia ud i sultkatastrofer.

4.4.5 Somalias mange dale og nødvendigheden af græs gange

Somalia er gennemskåret af dale. I regntiden er dalene de mest frugtbare områder og dermed hjemsted for nomadernes kvæg og andre husdyr. Man bør være opmærksom på, at adgangen til græs gange, især i tørkeperioderne, er altafgørende for nomadernes overlevelse, og at man derfor skal inddrage de årlige vandringer i overvejelser. De somaliske nomader vandrer normalt efter forudsigelige lokale ruter, men man bør være opmærksom på, at tørkeperioder kan ændre disse ruter radikalt. Ligeledes er nomadernes adgang til drikkevand, både til dem selv og til deres dyrehold, af afgørende betydning. Det må forventes, at lokale konflikter, klanerne imellem, blusser op i tørkeperioderne.

Vandringerne kan også lede til konflikter med de fastboende bønder og nogle gange til konflikter med de omkringliggende lande, hvor nomaderne ofte bevæger sig over grænserne. Man bør derfor forhøre sig hos de lokale om de normale vandringsruter, også i tilfælde af tørke og lignende således, at disse inddrages i overvejelser, da uoverensstemmelser kan føre til væbnede sammenstød også med andre nomadeklanner.¹¹³

Man bør ligeledes være opmærksom på, at nomaderne samles ved Somalias havne for at sælge dyr især op til den årlige muslimske pilgrimsmåned (*haj*). Der tales her om millioner af stykker kvæg, der bliver handlet i løbet af relativt kort tid, og man bør forberede sig på store mængder af mennesker, handlende og sælgende, og de eventuelle konflikter, dette kan medføre.

4.5 Traditionelle fødevarer og retter i Somalia

Det somaliske køkken er typisk for Afrikas Horn, og indeholder både arabiske og europæiske elementer.¹¹⁴ Somalias køkken kan groft opdeles i landets primære regioner: nord, syd, kystområdet samt flodområdet, og på flere områder afspejler dette landets koloniale historie. Det nordlige køkken indeholder for eksempel britiske elementer, for eksempel i form af dessertbuddinger, og er særligt præget af risretter. Det sydlige Somalia indeholder italienske elementer ofte i form af pastaretter. Derudover er det somaliske køkken inspireret af de persiske, indiske, tyrkiske, etiopiske og yemenitiske køkkener.

Selvom Somalia har Afrikas længste kyststrækning, så har pirateri og en underudviklet fiskeriindustri betydet, at fisk ikke udgør en væsentlig del af det traditionelle somaliske køkken. Per indbygger er Somalia et af de lande i verden, der spiser mindst fisk (i gennemsnit 2,4 kilo om året). Fisk konsumeres primært i kystområder på grund af de dårlige muligheder for nedfrysning af fødevarer i Somalia.

(113) www.irinnews.org/Report/91034/SOMALIA-Fight-over-water-pasture-sends-hundreds-fleeing

(114) www.mysomalifood.com/

Grundet dette har FN de seneste år arbejdet med at opfordre somaliere til at spise mere fisk, landets fødevarsituation taget i betragtning.¹¹⁵



Fiskere sælger dagens fangst på Mogadishus fiskemarked

Kilde: Albany Associates at Flickr.com: <https://www.flickr.com/photos/albanyassociates/8567965743/>

Udover disse mindre regionale forskelle differentieres der også mellem fødevarer på landet og i byerne. Retter på landet er generelt mere spartanske og indeholder mindre frugt og grøntsager end i byerne. Man vil ofte blive tilbudt følgende retter, der alle betegnes som traditionelle somaliske retter:

Suugo: Ris eller pasta overhældt med tyk kødsovs. Serveres tit med chilier ved siden af, eller en puré (*duqus*) bestående af knust chili, forskellige grøntsager og citronsaft. Retten kan også bestå af kødsovsen alene serveret med brød (*injera*).

Fahfah/kalaankal: Sammenkogt gryderet bestående af langtidskogt kød og grøntsager. Kan enten blive serveret som den er eller med suppe (*maraq*) og kød serveret separat. Det sidste er normalt på landet.

Badhi: Fedt fra somaliske får blandes tit i retterne eller skæres i stykker og steges til lette kugler (*shariiryo*) og serveres som en sideret.

(115) <http://www.wfp.org/news/news-release/un-food-agencies-somalia-promote-eating-fish-fight-hunger>

Isku-dheh-karis/baris-dhari: Sammenkogt ret af ris, grøntsager og kød.

Soor: Grød sammenkogt af enten majs eller durra er et hovedernæringsmiddel i store dele af det landlige Somalia.

Brød: Somalia har en lang række forskellige brødtyper, hvoraf de fire hovedtyper er: *injera*, som er en form for pandekage, i nord betegnet *lahooh*; *Sabaayad* brød, som minder om det indiske naan-brød; *Muufo* brød findes særligt i flodregionen, og minder om pitabrød, men kan ikke åbnes. *Roodhi* brød er ovnbagt brød, der minder meget om europæiske brødtyper.

Der serveres kød til langt de fleste retter i Somalia. Det mest anvendte kød er i rækkefølge: får, ged, okse og kamel. Rækkefølgen er baseret på kødets tilgængelighed og ikke kvalitet. Svin, hest, æsel samt krybdyr og ådselædere spises ikke i Somalia, da det er anset som *haraam*. Kylling spises sjældent, da det er svært tilgængeligt. Vildt i form af forskellige hjorte anvendes kun på landet og kun af nød, da jagt traditionelt har været (og er) ringeagtet. Hjerne og indmad, på nær lever, nyrer og kallun¹¹⁶ anvendes ikke. I Somalia lægges der stor vægt på, at kødet er korrekt slagtet efter islamisk forskrift (*halalslagtet*).

Kaffe bliver drukket meget i Somalia, men er ikke så populært som te. Den mest populære te er med smag af kardemomme, nelliker, ingefær og/eller citron. Hertil bruges oftest gedemælk og en masse sukker. De mange te-huse, og restauranter der serverer te, besøges hyppigt af somaliske mænd, og te-drikning er en god måde at socialisere sig med somaliere.

4.5.1 Manérer og skik ved måltidet

Selvom somaliere primært spiser mad med højre hånd, er det ikke unormalt for somaliere at bruge bestik på restauranter eller under uhøjtidelige måltider sammen med den nærmeste familie eller husstand.¹¹⁷ Ved mere officielle lejligheder, hvor der er inviteret flere personer, arrangeres der ofte spisning fra en stor fælles tallerken. I sådanne situationer vil det betragtes som dårlig stil at spise med bestik. Der spises med højre hånd efter omhyggelig håndvask. Normalt vil værten bringe et kar med vand rundt, som de indbudte kan vaske deres hænder i. Der spises fra tallerkenen ud fra det sted, man selv sidder og tallerkenen deles i samme stil, som en pizza ville blive delt i Danmark. Deltagerne tager kun fra deres egen del af tallerkenen. Normalt har værten stillet knive til rådighed, men disse bruges kun til at skære store stykker kød fra hinanden, så det kan spises. Man ligger ikke rester tilbage på tallerkenen og almindelig kendt bordskik observeres. Efter endt måltid er det udtryk for gode manere at sige *alhamdu lilaahi* (taknemmelighed til Allah) for at vise taknemmelighed overfor værten. Man kan også takke værten, inden man går, ved at sige *mahadsanid (tak)* og *contadu way macaanayd* (maden var god).

4.6 Bygninger i Somalia

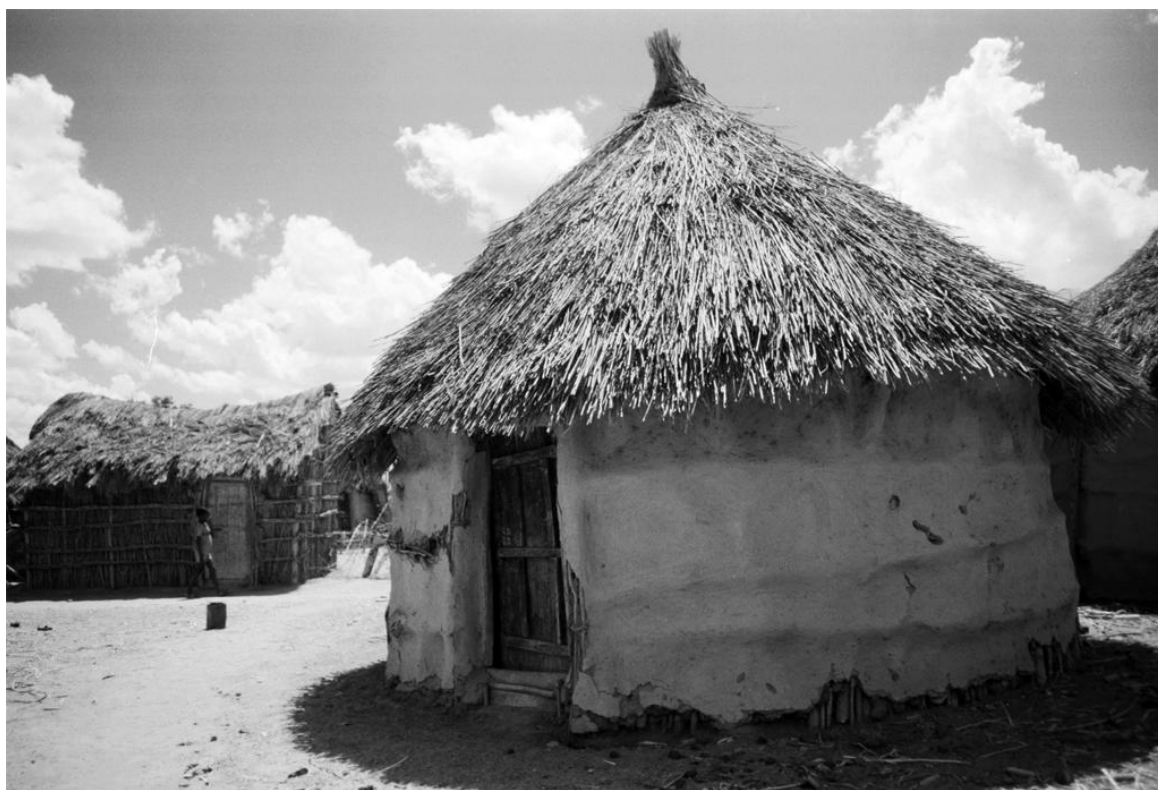
Bygninger i Somalia er oftest opført af de forhåndenværende materialer. Materialerne i de sydlige dele og langs kysten har traditionelt været limsten og soltørrede mursten. Derudover har koralsten også været flittigt brugt. I nord har bjergene forsynet befolkningen med byggemateriale. Ældre bygninger

(116) Drøvtyggernes "fjerde mave", der godt kan bruges i madlavning.

(117) http://wardheernews.com/Articles_2010/July/Said_Husein/08_Somali_Food.html

kan være bygget ved hjælp af ”tør sten”, hvilket betyder, at der ikke er brugt mørtel eller lignende for at holde stenene på plads. I stedet er konstruktionen stabiliseret ved, at stenene er så fint tilpassede at de holdes sammen af deres vægt.

Arkitektonisk er Somalia meget inspireret af arabisk og italiensk arkitektur. Sten, mursten og beton er almindelige byggematerialer i byerne. På landet og især i den sydlige flodregion ses klassiske afrikanske rund-hytter (*mundul* eller *Banta*) konstrueret af jord og strå. I det nordlige Somalia er landet domineret af firkantede adobe (soltørret murstens-) huse kaldet *dargad*.¹¹⁸ De er ofte mere permanente og bebos af landmænd og befolkningsgrupper med fast tilknytning til området, de bor i.



Bantahus i Middle Jubba Valley, Somalia. © Copyright 1988 Jorge Acero.

Store dele af den somaliske befolkning er nomader, og deres særlige transportable boliger (*aqal*) ses ofte i det somaliske landskab. Hytten består af vævede måtter holdt oppe af lette træpæle i midten. Normalt vil der yderligere lægges presenninger på toppen. Disse transporteres på kamelryg og er lette at samle og pakke ned. Flere af disse hytter samles og omkranses af indsamlet tornebuske, der skal holde vilde dyr ude, og husdyr inde.¹¹⁹

(118) Abdullahi 2001: 104

(119) www.everyculture.com/Sa-Th/Somalia.html



*Aqal, nomadernes transportable bolig. Kilde: Charles Roffey
<https://www.flickr.com/photos/charlesfred/61781643>*

I byerne lever befolkningen oftest i mere arabiskinspirerede boliger med cement og hvidkalkede vægge og fladt tag. Disse er ofte enkelt eller totagers ejendomme med jerngitter for vinduerne. Europæere og velstående somaliere bor oftest i mere vestligt-inspireret boliger med tegltag og gårdhaver omgivet af høje mure. Mogadishu er desuden kendetegnet ved dens gamle bydele, Hammawein og Shangani, hvor der ses mange ældre arabiskinspirerede bygninger, monumenter og moskéer samt ruinerne af en katolsk kirke bygget af italienerne i 1928.¹²⁰

De fleste byer i Somalia har moskéer. Moskeer er bygninger af særlig betydning, og kan normalt kendes på deres minareter, hvorfra der kaldes til bøn fem gange dagligt. Moskéerne i Somalia er nogle af de ældste i Afrika, og flere af dem kan dateres tilbage til det 13. århundrede, for eksempel Fakr-ad-Din moskéen i Mogadishu.¹²¹

4.6.1 Skik i forhold til somaliske hjem

Somaliske hjem består normalt af et hegn/mur, der omkranser selve hjemmet. Hegnet/muren skaber en gårdsplads, hvor familiens liv foregår. I gårdspladsen forefindes normalt køkken og latrin, og vasketøj kan hænge her. Det er ligeledes her venner og bekendte samt fremmede modtages. Man bør

(120) www.everyculture.com/Sa-Th/Somalia.html

(121) Ibid

være opmærksom på, at det inderste hjem er forbeholdt indbudte familiemedlemmer og kvinder, og at man ikke bør træde ind i huset, med mindre der foreligger en særlig indbydelse, da dette vil blive betragtet som respektløst.¹²² Byer indeholder normalt mange åbne pladser, hvor handel og almindelig socialisering foregår. Store fleretagers bygninger er normalt bygget op omkring en fælles gård, der fungerer som neutral grund, hvor fremmede kan sidde i hinandens selvskab og for eksempel nyde en kop te eller kaffe.

Nomadernes bopladser er normalt indrettet med en række transportable hytter med hvert deres hegn. Indenfor hegnet er der normalt indrettet et ildsted (*ardaa*), som også fungerer som mødested. Det er ved ildstedet, der bliver budt velkommen og diskuteret vigtige emner af almindelig interesse. Især iblandt nomaderne er hytten forbeholdt kvinder, og bør ikke betrædes, da dette vil medføre store protester fra familiens mandlige medlemmer. Nomadehuset består normalt af et forrum, som fungerer som indgangsparti, og et hovedrum, hvor familiens kvindelige medlemmer sover. Mænd og store drenge sover normalt omkring ildstedet, undtagen når det for eksempel regner. Ældre døtre eller bedstemødre kan have deres egen hytte (*buul*), som minder om den almindelige bare mindre i størrelse. Ardaa ildstedet tændes om aftenen for at skræmme rovdyr væk, men fungerer også som vejviser for andre familiemedlemmer eller fremmede på vandring. Somaliske nomader sætter en stor ære i at give fremmede på vandring mad og husly for natten.¹²³

4.7 Energi og brændsel i Somalia

Borgerkrigen i Somalia har i stor udstrækning ødelagt el-infrastrukturen i hele landet. Mogadishu og Somalias andre større byer har i dag, hver i sær flere forskellige strøm-udbydere, der forsyner indbyggerne med strøm. Alle Somalias strømudbydere genererer strøm gennem diesel generatorer fra diesel importeret hovedsageligt fra Dubai. Der er dog en øget interesse i udviklingen af en mere vedvarende energiproduktion, herunder sol- og vindenergi grundet landets gunstige forhold til dette, men det er på nuværende tidspunkt endnu ikke udbredt.

Borgerkrigen betød, at strømforsyningen i Mogadishu har været og stadig er meget sparsom og uregelmæssig. Flere private har investeret i brugte dieselgeneratorer fra Dubai og kunne fra disse producere og sælge strøm til andre beboere i bydelen. Befolkningen kunne så betale for levering af strøm om dagen, aftenen, eller per lyspære i ejendommen.¹²⁴ Tallene varierer men det vurderes, at mellem 85 og 90 % af befolkningen ikke har adgang til elektricitet. Prisen for elektricitet i Somalia er meget høj og afhænger desuden af de fluktuerende diesel- og petroleumspriser. Prisen for elektricitet i Somalia er ca. 5,75 Kr./kWh.¹²⁵ Til sammenligning betaler danskere Europas højeste elpriser på ca. 2,20 Kr./kWh. Somaliere betaler altså mellem to og tre gange så meget.¹²⁶ Dette skal også ses i lyset af, at Somalia har en høj arbejdsløshed, og at størstedelen af somaliere i arbejde tjener mindre en 2 \$ (amerikanske) om dagen.¹²⁷ Selvom de seneste par års øgede sikkerhed har betydet, at el-netværket er blevet udvidet og gjort mere stabilt, præges byen stadig af regelmæssige strømsvigt. Flere hoteller,

(122) Abdullahi 2001: 105

(123) Ibid: 108

(124) <http://www.economist.com/blogs/baobab/2012/08/somalia>

(125) <http://somalistarinvestments.com/investment-prospectus/>

(126) <http://www.bolius.dk/saa-meget-el-vand-og-varme-bruger-en-gennemsnitsfamilie-279/>

(127) UNDP 2014: 203

restauranter og offentlige bygninger har deres egne generatorer for ikke at være påvirket af den uregelmæssige strømforsyning.

”Ethiopian Electric Power Corporation” har forsynet visse somaliske grænsebyer med strøm, men status herpå er uvis. Somalia har traditionelt brugt 220-240 volt samt europæiske stik, men man bør være forberedt på mange ad-hoc løsninger på grund af sammenbruddet i 1991. Markedet for energiselskaber er i kraftig vækst, især efter at sikkerhedssituationen i de større byer har skabt et bedre klima for investeringer. På nuværende tidspunkt er der mange forskellige interessenter i disse firmaer, og de spænder over velstående købmænd og hjemvendte somalier til pirater, der har investeret deres gevinster.¹²⁸

Store dele af befolkningen, især nomaderne, anvender normalt brænde til energi og madlavning. Trækul bliver også anvendt i stor stil, til stor skade på miljøet, da den hjemlige produktion af trækul medfører skovrydning, som især i det sydlige Somalia igen har medført ørkendannelse.¹²⁹ Produktionen af trækul er en medvirkende årsag til de store sultkatastrofer, der har ramt Somalia de seneste år.

4.8 Transport i Somalia

Som alt andet led den somaliske infrastruktur stor skade under borgerkrigen. Somalia har ingen fungerende jernbane, så transporten foregår i udpræget grad via Somalias samlede 22.100 km vejstrækning (sammenlignet med Danmark: 73.197 km), hvoraf 2608 km. er asfalteret. De asfalterede veje er generelt i meget dårlig stand, selvom den somaliske regering samt en række af de autonome administrationer har igangsat arbejde for at forbedre forholdene. Transport sker til fods eller i overlæssede lastbiler, biler eller andre transportmidler, der er til rådighed. Asfalterede veje forbinder de større byer i nord som Bosaso, Galkayo og Garowe med de større byer i syd. Vejen mellem Galkayo og Garowe er blevet istandsat af administrationen i Puntland, og menes at være af rimelig beskaffenhed. Der er ligeledes igangsat flere vejprojekter både for at istandsætte eksisterende veje samt forbinde flere byer med nye veje. De færreste somaliere har adgang til transport, og er dermed tvunget til at gå mange km. om dagen, om det er for at hente vand, komme til marked/arbejde eller lignende.

Somalia har flere havnebyer, de vigtigste er Mogadishu, Berbera, Bosaso og Kismayo. Somaliske kvæghyrder vandrer hvert år til disse havnebyer for at faldbyde deres kvæg og kameler, som eksporteres i stor stil til især Mellemøsten. Kismayo er i de senere år blevet en vigtig havn for eksporten af trækul, der primært produceres i det sydlige Somalia.

Der er et stort antal lufthavne og flyselskaber i Somalia, men kun få lufthavne er asfalterede og har moderne teknologi. Resten er jordstriber af forskellig længde, og i de fleste tilfælde drevet af private flyoperatører, der betjener den lokale befolkning. Der er større og mere moderne lufthavne i Mogadishu, Bosaso og Hargeisa med afgang til destinationer i Mellemøsten. De seneste år er flere internationale flyselskaber uden for Østafrika, heriblandt Turkish Airlines, begyndt at flyve fra Mogadishu.

(128) www.mbendi.com/indy/powr/af/so/p0005.htm

(129) www.fao.org/docrep/s5780e/s5780e06.htm

4.9 Sammenfatning

Den fysiske dimension har behandlet geografiske, klimamæssige, ressourcemæssige og bygningsmæssige forhold, som er med til at strukturere samfundets opbygning i Somalia, og som er centrale for interaktionen med befolkningen. Ovenstående viser, at de fysiske omgivelser og betingelser i høj grad er med til at forme befolknings livsmønstre og praktiske hverdag. Ressourcer som vand og fødevarer har stor værdi og stor betydning for befolknings hverdag og for samfundets indretning.

Livet i Somalia er i høj grad domineret af klimaet. Omfattende og tilbagevendende tørker de seneste årtier har gentagende gange ledt til humanitære katastrofer, mens andre dele af landet ofte præges af voldsomme oversvømmelser. Somalia er generelt præget af dårlig infrastruktur, og der findes store øde områder i landet. En stor del af den somaliske befolkning er af nomadisk oprindelse og regntiden medfører derfor også årlige vandring af nomaderne, der i tilfælde af utilstrækkelige foder til hjordene vandrer alle steder hen hvor dette foder måtte forefindes. Dette leder ofte til konflikter mellem den nomadiske og den fastboende del af befolkningen, samt med landene omkring Somalia.

De vigtigste ressourcer er vand og olie, og uenigheder om adgang til disse leder ofte til konflikter klanerne imellem eller mellem centralregeringen og de regionale administrationer. Somalia menes at ligge oven på nogle af verdens største oliefelter, og de seneste års stigende sikkerhed har betydet, at udenlandske virksomheder igen begynder at vise interesse for landet. Mange naturressourcer er uudnyttede grundet landets usikre situation og dårlige infrastruktur, men vil i stigende grad i fremtiden definere landets økonomi. De vigtigste ressourcer her vil være uran, jern, tin, kobber, salt, naturgas og gips. En af de største indtægtskilder for den somaliske regering er dog stadig primært donorer og internationale organisationer. Internt i Somalia er landbruget (husdyr og afgrøder) den vigtigste økonomi, og beskæftiger ca. 65 % af befolkningen. Mens nomaderne står for den ovevejende produktion af husdyr, heriblandt kvæg og kameler, finder størstedelen af produktionen af diverse afgrøder sted i det centrale og sydlige Somalia, som Jubba- og Shebellefloderne løber igennem. Udover de tilbagevendende tørker i Somalia, rammes de sydlige dele af landet omkring floderne ofte af oversvømmelser.

Den fastboende del af befolkning kendetegnes blandt ved bo i såkaldte banta- eller mundulhuse, der er rundhytter konstrueret af jord og strå. Den nomadiske del af befolkningen lever derimod i nogen særlige transportable boliger, der kaldes aqal, og som består af et træskelet overtrukket med vævede måtter og/eller plastik. Disse transporteres på kamelryg, og er lette at samle og pakke ned. Flere af disse hytter samles og omkranses af indsamlet tornebuske, der skal holde vilde dyr ude, og husdyr inde.

Størstedelen af befolkningen har ikke adgang til elektricitet, og dem der har betaler nogle af verdens højeste priser for det. El netværket er blevet udbygget og stabiliseret, men byerne oplever stadig hyppige strømsvigt. Flere hoteller, restauranter og offentlige bygninger benytter derfor ofte egne generatorer for ikke at blive påvirket af den uregelmæssige strømforsyning. For den landlige befolkning anvendes oftest trækul og brænde som brændsel. Produktionen og forbruget af trækul er til stor skade for miljøet, og fældningen af træer leder til ørkendannelse, der har forværret landets tilbagevendende sultkatastrofer.

Transport over større afstande kan være problematisk og udfordrende, da landet, som nævnt, er præget af dårlig infrastruktur. Infrastrukturen tog stor skade under borgerkrigen, og selvom centralregeringen og administrationerne investerer meget i reparation og udbygning af vejene, er transport over lange afstand lettest med fly.

5. Den økonomiske dimension

5.1 Introduktion

Den økonomiske dimension beskriver samfundets fordeling og udveksling af værdier, det være sig i form af penge, varer eller serviceydelser. Kulturelle grupper har forskellige systemer og praksisser i forhold til at opnå adgang til, samt producere og fordele værdier i et samfund.¹³⁰ Måden, hvorpå økonomiske værdier er struktureret, er dermed et vigtigt aspekt i forhold til at opnå kendskab til og forståelse for en kulturel gruppe.

Et samfunds økonomi kan overordnet inddeles i to dele, den formelle og den uformelle. Den formelle økonomi består af de dele af økonomien, som staten normalt tager sig af: skatteopkrævning, statsindtægter, aktiehandel, moms, told – dvs. den del af økonomien, der er styret, overvåget, beskattet og lovlig. I de fleste operationsområder vil den eksisterende økonomi imidlertid være præget af den igangværende konflikt, og her vil den uformelle økonomi ofte være den dominerende. Selvom uformel økonomi, herunder økonomi relateret til kriminalitet, i større eller mindre omfang eksisterer alle vegne, har den særlig gunstige betingelser i svage stater og under konflikter.

Den økonomiske dimension beskriver, hvordan indbyggerne i et givent land eller område får deres økonomiske situation til at hænge sammen. Mange steder indgår hvad vi i vesten kalder børnearbejde således som en essentiel del af familiernes økonomi.

Den økonomiske dimension skal også give den udsendte viden om, hvilke kulturelle regler der gælder for udveksling af varer og tjenesteydelser i det pågældende samfund. Hvilke varer og handlinger er forbudt, dvs. juridisk og/eller kulturelt uacceptable, eller det modsatte? Eksempelvis er korrupsion både ulovligt og kulturelt uacceptabelt i det meste af den vestlige verden, mens det andre steder måske nok er kulturelt uacceptabelt, men ikke desto mindre reglen, snarere end undtagelsen. Især i en økonomi præget af konflikt kan korrupsion være udtalt og lægge alvorlige hindringer i vejen for stabiliseringen af området.

Et andet eksempel: I en økonomisk *egalitær* kultur vil man ofte betragte almindelig vestlig forretningsførelse som asocial og grådig, og der kan være en helt anden forståelse af begrebet ejerskab. I visse kulturer forventes det endog, at et individ der får adgang til værdier, deler disse med sin sociale gruppe. Uden viden om et samfunds økonomiske dimension vil en udsendt let komme til at anse en egalitær kultur for korrupt, og det kan få negativ indflydelse på fremtidige operationer i området. Hvad angår aktioner og tiltag mod korrupsion, vil de uvægerligt slå fejl, hvis man undlader at inddrage viden om samfundets grundlæggende økonomisk- kulturelle præg.

Endelig beskriver den økonomiske dimension, hvilke sociale netværk der leverer hvilke varer og ydelser, lovlige som ulovlige. Et eksempel er økonomien i nomadesamfund, der normalt er afhængige af sæsonbestemte vandring efter græsgange. Hvis en operation ikke tager højde for disse vandring og for eksempel ender med at blokere vigtige ruter eller græsarealer, kan det få alvorlige konsekvenser. Og ikke bare for områdets økonomi: Det kan føre direkte til voldelige sammenstød mellem lokalebefolkningen og de udsendte styrker.

(130) Salmoni & Holmes-Eber 2011: 79

Viden om et samfunds økonomisk-kulturelle normer, såsom korruption, er vigtig i forhold til operative overvejelser, da misforståelser og negativ indflydelse på fremtidige operationer kan mindskes. Endvidere giver viden om den økonomiske dimension forståelse for eventuelle konflikter i et givent område, og sætter en i stand til at identificere den mest optimale håndtering af dette. Kendskab til lokalbefolkningen og adgang til deres viden er betydningsfuld i forhold til den økonomiske dimension, da de besidder viden om de økonomiske strukturer og om de dominerende normer i samfundet. Det kan være umuligt at opnå den viden uden kontakt til lokalbefolkning. Endvidere gør den økonomiske dimension det muligt at inddrage viden og overvejelser omkring eventuelle interesser og agendaer, samarbejdspartnere eller andre individer, som den udsendte er i kontakt med, måtte have.

Det følgende afsnit tager udgangspunkt i den økonomiske dimension, og giver et overordnet billede af disse aspekter i forhold til Somalia og landets befolkning.

5.1.1 Hovedtal

Borgerkrigen og de følgende humanitære katastrofer i landet har haft stor betydning for landets økonomi. Fraværet af en central administration til at overvåge og regulere de forskellige sektorer samt korruption og regionale uenigheder har forhindret en fungerende national økonomi i at få fodfæste. Forskellige klanledere og krigsherrers de facto kontrol over store områder under borgerkrigen har desuden resulteret i en række forskellige og komplekse økonomiske systemer præget af uformel økonomi uden for statens kontrol. Sammenlagt har dette medført, at information om Somalias økonomi er svært tilgængelig, da der ikke har været noget statsapparat eller institution til at indsamle og publicere officielle statistikker og tal. Samtidig har sikkerhedssituationen betydet, at forsøg på indsamling af data i landet har været yderst vanskelig.

I 2010 blev Somalia vurderet til at have en Human Development Index (HDI)¹³¹ score på 0,285, hvilket placerede landet blandt de 5 dårligst stillede lande i verden.¹³² Fattigdom er udbredt i Somalia, hvor ca. 82 % vurderes til at være fattige. Der er en betydelig forskel mellem den urbane og rurale befolkning, hvor fattigdom i byerne ligger på ca. 61 % mens hele 94 % af den landlige befolkning menes at leve under fattigdomsgrænsen. Derudover er der også større regionale forskelle, hvor den centrale og sydlige del af landet kæmper med en gennemsnitlig fattigdomsprocent på 89 %, sammenlignet med 75 % i Puntland og 72 % i Somaliland.¹³³

Arbejdsløsheden i Somalia (i 2012) er også relativ høj, 54 % af befolkningen mellem 15 og 64 år er arbejdsløse. For unge mellem 14 og 29 år er arbejdsløsheden på hele 67 % og en af de højeste i verden. Dette er et stort problem, specielt da denne gruppe af unge udgør hele 42 % af den samlede somaliske befolkning. Blandt disse unge er der desuden store forskelle mellem mænd og kvinder, hvor arbejdsløsheden blandt kvinder ligger på 74 %, mens den ”kun” ligger på 61 % for mændene. Generelt udgør ungdommen i Somalia en væsentlig del af befolkningen, hvor hele 73 % af befolkningen er under 30 år¹³⁴ (til sammenligning udgør de 0-29 årige i Danmark kun ca. 36 %).¹³⁵ De manglende jobmuligheder afspejler sig i, at op mod 60 % af ungdommen har intentioner om at forlade landet i søgen efter

(131) UNDP's Human Development Index tager udgangspunkt i de tre dimensioner, sundhed, uddannelse, og indkomst. Disse dimensioner er dog alle uløseligt forbundet og giver sammen et overordnet billede af et lands udvikling.

(132) UNDP 2012: 181

(133) UNDP 2012: xviii

(134) UNDP 2012: 4

(135) Danmarks Statistik 2011: 92

bedre levevilkår.¹³⁶ De manglende jobmuligheder blandt unge somaliere er en kilde til stor frustration, og da de samtidig udgør en stor andel af befolkningen, risikerer Somalia at stå overfor store udfordringer i den nærmeste fremtid især med hensyn til opbygningen af en fungerende økonomi.

5.2 Somalias formelle økonomi

Den formelle økonomi dækker, som nævnt, over de lovlige økonomiske interaktioner i samfundet, som reguleres, beskattes og overvåges af staten. Statskollapset efter Barre-regimets fald i 1991 betød, at der indtil for nylig ikke var noget, der lignede en fungerende stat, og der derfor, per definition, ikke eksisterede en egentlig formel økonomi.

Den nuværende regering, FGS, er begyndt at skabe et fundament for landets økonomi, der blandt andet indebærer oprettelsen af finansielle institutioner og statsorganer, der kan regulere markeder, opkræve skatter og lignende. Landet står foran store udfordringer i denne henseende, da mistro, manglende legitimitet og korruption besværliggør institutionernes arbejde.

Udover den begyndende finansielle sektor, vil den lovende olie- og gasindustri kort blive introduceret, da denne kan få stor betydning for Somalias økonomi i fremtiden. Korruption er stadig et stort problem i Somalia og vil også kort blive behandlet.

5.2.1 Den finansielle sektor

Efter årtiers borgerkrig er den formelle økonomi i Somalia, som nævnt, nærmest ikke eksisterende. Før 1990'erne bestod Somalias formelle finansielle sektor af en række nationale og statsejede banker samt den somaliske centralbank (CBS), der alle kollapsede sammen med Barre-regimet i 1991. En manglende regering, centralbank, og fungerende retssystem samt korruption og manglende legitimitet blandt de få, der sad i magtfulde positioner, besværliggjorde mulighederne for at skabe en fungerende formel økonomi. Derudover var der store problemer med klanledere og krigsherrer der, sammen med diverse autoriteter, virksomheder og kriminelle, trykte store mængder falsk valuta, og derved skabte en voldsom inflation. Dette betød blandt andet, at den amerikanske dollar ofte blev, og stadig bliver brugt, som valuta i store dele af Somalia.¹³⁷ Især ved større transaktioner bliver den amerikanske dollar anvendt, da tilsvarende køb med somaliske shilling er decideret upraktisk, idet det, bogstavelig talt, vil kræve bunker af penge.

(136) UNDP 2012: xx

(137) Central Bank of Somalia 2013: 18



Det er ikke unormalt at se store bunker penge på markederne.

Kilde: G. A. Hussein af Flickr.com <https://www.flickr.com/photos/guuleed/253458330/>

Bortset fra i de dyrere hoteller, butikker og restauranter, bliver betalingskort ikke anvendt i Somalia, og derfor anbefales det altid at have amerikanske dollars på sig. Den finansielle sektor er stadig skrøbelig, men der er tegn på forbedringer. For eksempel blev den første hæveautomat i Somalia åbnet i Mogadishu i efteråret 2014.¹³⁸ Internettets og telekommunikationens stigende udbredelse i Somalia har også betydet, at flere Somalier anvender betalingssystemer over mobiltelefonen.¹³⁹

Den manglende formelle finansielle sektor under konflikten har betydet, at somalier ofte har benyttet sig af den alternative pengeoverførselsmetode Hawala. Hawala betyder ”tillid” eller ”overførsel” på arabisk, afhængigt af, hvem man spørger. Hawala benyttes primært, når penge skal overføres mellem personer i forskellige byer, eller når penge skal sendes fra den somaliske diaspora ind i Somalia. Pengeoverførslerne finder sted ved, at penge bliver givet til en Hawala-agent (hawaladar), der kontakter en anden hawaladar i det område, hvor pengene skal udbetales. Denne udbetaler pengene til modtageren. Dette sker mod betaling af en procentdel af det beløb, der overføres. Ved brug af Hawala finder der altså ikke en decideret overførsel af penge sted. Da der ikke sker nogen elektronisk overførsel af

(138) <http://www.bbc.com/news/world-africa-29519877>

(139) <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/08/2013831141614925682.html>

penge og sjældent nogen registrering, er Hawala hurtigt blevet kendt som en metode til hvidvaskning af penge og en metode til at finansiere terror i udlandet på. Disse Hawala netværk er så effektive og udbredte, at mange nødhjælpsorganisationer i Somalia selv benytter sig af dem. I Somalia findes der ca. 10 større Hawala virksomheder (hvad der svarer til Western Union), der kanaliserer penge ind i landet fra diasporaen.¹⁴⁰

De seneste par års relative stabilitet og dannelsen af en regering har betydet, at der i stigende grad bliver taget hånd om den formelle økonomi, heriblandt genoprettelsen af den somaliske centralbank i 2011 samt begyndende beskatning af private og virksomheder. Dermed har FGS på nuværende tidspunkt stadig yderst begrænset finansiell administrativ kapacitet, og statens indtægtskilder er stadig primært donorer og internationale organisationer.

Selvom den somaliske centralbank er blevet genoprettet, har den kun begrænset indflydelse på landets monetære politik, og står overfor en stor opgave i at genoprette landets finanser samt skabe tillid til dens virke. For eksempel er vekselkursen mellem den somaliske shilling og den amerikanske dollar i høj grad stadig bestemt af private vekslere på det sorte marked, og der vil gå en del år inden centralbanken kan forventes at få afgørende betydning på valutamarkedet.¹⁴¹ I centralbankens ”Strategic Plan 2013-2018” bliver der blandt andet lagt op til at indføre en ny og mere sikker valuta, men bankens og regeringens begrænsede indflydelse i store dele af landet besværliggør denne proces.¹⁴² Selvom den formelle finansielle sektor er relativt ny, og står overfor en lang række udfordringer, er der allerede tegn på forbedringer i økonomien. I juni 2014 indledte den Internationale Valutafond (IMF) således for første gang i 22 år et samarbejde med CBS om at genoprette landets finansielle sektor.¹⁴³

Landet er, som nævnt, splittet op i selvstændige administrationer, som ganske vist har forsikret deres loyalitet overfor Somalias centralregering, men som reelt fungerer fuldstændigt selvstændigt også på det økonomiske område. Dette betyder for eksempel, at Puntland og Somaliland selv opkræver og beholder skatteindtægter. Skat i disse regioner opkræves primært i de store havne, hvor langt størstedelen af landets import og eksport finder sted. For eksempel menes 85 % af de samlede indtægter til Somalilands administration at komme fra beskatningen af varer, der går igennem havnen i Berbera.¹⁴⁴

5.2.2 Olie og gas

Som nævnt i tidligere afsnit er olie- og gasindustrien i Somalia en potentiel økonomisk guldgrube for den centrale somaliske stat. Både før og under borgerkrigen var der stor interesse for de enorme olie- og gasreserver der mentes at være i den somaliske undergrund, og flere store udenlandske virksomheder udforskede mulighederne for at udvinde disse ressourcer. Som i mange andre industrier i Somalia medførte korruption og manglende juridisk sikkerhed for udenlandske investorer, at denne industri aldrig udviklede sig.

(140) Adeso 2012: 2

(141) <http://blogs.ft.com/beyond-brics/2014/03/20/the-curious-tale-of-the-world-beating-somali-shilling/>

(142) Central Bank of Somalia 2013

(143) <http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/so/2013/CAR062413A.htm>

(144) <http://www.qurbejoog.com/2014/01/04/somaliland-historical-overview-of-taxation-and-recent-tax-policy-challenges/>

Den relative fred og stabilitet de seneste år har betydet, at interessen for olie- og gasudvinding igen er blomstret op, og flere olieselskaber har genoptaget deres arbejde i landet. Flere af disse selskaber henviser til udforskningsaftaler lavet før og under borgerkrigen, og de administrative regeringer i både Somaliland og Puntland har siden lavet særskilte aftaler med investorer uden om den centrale somaliske regering. Det vides ikke, hvordan de gamle aftaler vil blive håndteret, samt hvem der egentlig har rettighederne til at indgå nye. Uenigheder omkring ressourcedeling og beskatning mellem regionerne samt usikkerheden omkring, hvem der egentlig må indgå aftaler betyder, at olie- og gasindustrien står overfor store udfordringer, før den kan påbegynde vejen mod at afhjælpe de økonomiske udfordringer i Somalia og nå dens fulde potentiale.¹⁴⁵ Hvis disse problemer bliver løst, vil olie- og gasindustrien unægteligt få stor betydning for Somalia og komme til at stå for en stor del af den formelle økonomi. Den mulige økonomiske gevinst menes at være enorm, da det vurderes, at Somalia råder over 110 milliarder tønder olie, hvilket placerer landet på niveau med Kuwait.¹⁴⁶

5.2.3 Metal og ædelsten

Udvindingen af metal og ædelsten er et nyt foretagende i Somalia, og er i sin spæde begyndelse. Der menes at være forekomster af uran, platin, guld, kobber, jern, tin, mangan, og en række ædelsten som safirer, rubiner, smaragder, og opaler. Selvom disse forekomster nok ikke vil få samme økonomiske betydning for landet som landbruget eller olie- og gasssektoren, repræsenterer det en mulighed for Somalia til at diversificere sin økonomi således, at landet ikke er så afhængigt af enkelte sektorer.

5.2.4 Beskatning

Beskatning af private og virksomheder blev gennemført af de forskellige krigsherrer og militante grupper under borgerkrigen. Den nuværende regerings forsøg på skatteopkrævning er ikke uproblematisk. Korruption og mistro til regeringen betyder, at mange anser skatteopkrævningen som blot en fortsættelse af den, der fandt sted under konflikten. For mange somaliere virker det også underligt at betale for sociale ydelser i et land, hvor meget få får noget ud af eksempelvis uddannelses- og sundhedsvæsenet. Denne modstand mod betaling af skat til regeringen betyder, at skatteopkrævning på markederne i Mogadishu flere gange har udviklet sig voldeligt. Mellem 2012 og 2014 blev 25 skatteopkrævere myrdet i Mogadishu.¹⁴⁷ Derudover er der flere gange blevet afsløret falske skatteopkrævere, der udgiver sig som officielle repræsentanter for regeringen.¹⁴⁸

Selvom de ovennævnte problemer er vigtige at overkomme, før Somalia kan betegnes som en fungerende stat, skal man være opmærksom på, at størstedelen af den somaliske befolkning i udpræget grad føler sig fremmedgjorte og distanceret fra alle former for central regeringsmagt. Årtier uden en regering samt en generel mistro til politikere betyder, at det vil tage lang tid at skabe en holdbar tillid mellem den almindelige befolkning og enhver regering, der sidder på magten.

(145) <http://www.irinnews.org/report/99647/five-challenges-for-somalia-s-economic-reconstruction>

(146) Balthasar 2014: 2

(147) <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2014/10/gunning-down-taxmen-somalia-2014102052539346950.html>

(148) http://sabahionline.com/en_GB/articles/hoa/articles/newsbriefs/2014/08/25/newsbrief-04

5.2.5 Korruption og nepotisme

Korruption i Somalia er udbredt. Ifølge Transparency International¹⁴⁹ er Somalia siden 2007 konsekvent blevet vurderet til verdens mest korrupte land.¹⁵⁰ Information omkring korruption i Somalia er, som megen anden information, svært tilgængelig. Der er dog bred enighed om, at Somalia har voldsomme problemer med korruption på alle niveauer, især på det politiske. Somalisk politik er gennemsyret af korruption og nepotisme, hvilket afspejler sig i Verdensbankens ”Worldwide Governance Indicators” liste. Verdensbanken måler seks dimensioner af regeringsførelse (governance), og tildeler en score på mellem 0 og 100 for hver dimension.¹⁵¹ I 2013 formåede Somalia at score 0 i tre dimensioner (*political stability, government effectiveness, og rule of law*), hvor de sidste tre dimensioner scorede mellem 0,5 og 1 (*voice and accountability, regulatory accountability, og control of corruption*). Til sammenligning scorede Danmark mellem 97 og 100 i fem ud af seks dimensioner.¹⁵²

Nepotisme, dårlig eller manglende bogføring, svage og uklare strukturer, procedurer og regulativer, og en total mangel på pålidelige økonomiske optegnelser gør, at korruption på de højeste niveauer i Somalia er udbredt.¹⁵³ Dette forværres af de i forvejen begrænsede ressourcer og den administrative kapacitet samt store problemer med udbetaling af løn til offentlige ansatte, herunder sikkerhedsstyrkerne.¹⁵⁴ Dette betyder, at ”petty” korruption, dvs. korruption på lavere niveau og størrelse, er meget udbredt.¹⁵⁵ De sektorer, der er mest påvirket af korruption, er sikkerhedsstyrkerne, immigration og import, den private sektor, og nødhjælpssektoren.¹⁵⁶

Korruption og nepotisme er udbredt blandt sikkerhedsstyrkerne, hvor mange sidder i deres stillinger i kraft af deres tilhørsforhold til specifikke klaner eller familier.¹⁵⁷ Da mange er underbetalte eller ofte ikke modtager løn, er det ikke unormalt for medlemmer af styrkerne at sælge deres våben på det sorte marked, arbejde som private vagter eller afpresse penge ved checkpoints.¹⁵⁸ Nepotisme er også udbredt på højere niveauer, og en rapport afslørede for nyligt, at næsten halvdelen af Mogadishus distrikt-kommisærer, byens borgmester, cheferne for havnen, lufthavnen, tv- og radiostationerne, samt militærdomstolen alle sad i deres stillinger i kraft af deres relationer til den tidligere TFG-præsident.¹⁵⁹

Oversigt over indtægter og ressourcer der kommer gennem havne og lufthavne er ofte ikke tilgængelige, enten fordi der ikke bliver ført kontrol, eller fordi information bliver tilbageholdt af myndighederne. En rapport udgivet af Verdensbanken i maj 2012 viste, at den daværende regering, TFG, ikke kunne redegøre for 131 millioner amerikanske dollars i støtte og nødhjælp i perioden 2009 - 2010,

(149) TI er en organisation der oplyser om og bekæmper korruption, herunder også politisk korruption.

(150) <http://www.transparency.org/research/cpi/>

(151) Denne score kan kun ses i forhold til andre lande, da de lande der klarer sig bedst scorer 100, mens de der klarer sig dårligst scorer 0.

(152) <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#reports>

(153) ICG 2011: 12

(154) Transparency International 2012: 2

(155) ICG 2011: 13

(156) Transparency International 2012: 3-4

(157) US Department of State 2011: 9

(158) BTI 2014: 17

(159) BTI 2014: 18

svarende til 68 % af TFGs indtægter i den periode. Dette beløb havde i sig selv været nok til at betale samtlige embedsmænd, medlemmer af parlamentet, og sikkerhedsstyrkerne i de to år.¹⁶⁰

5.3 Somalias uformelle økonomi

Et samfunds uformelle økonomi består af de økonomiske aspekter som ikke kontrolleres, reguleres og beskattes af staten. Da Somalia indtil for nyligt blev betegnet som en "failed state" hørte samtlige industrier i Somalia per definition under den uformelle økonomi. På trods af fraværet af offentlige myndigheder og over to årtiers borgerkrig har Somalia bevaret en stor og relativ velfungerende uformel økonomi. Blandt andet blev flere vigtige serviceydelser, såsom levering af vand, internet, og telekommunikation, overtaget af private aktører, som har kunnet agere udenfor statens kontrol indenfor disse områder. Størstedelen af økonomien, både den formelle og uformelle, er hovedsageligt styret af et internationalt handelsnetværk bestående af få rige forretningsmænd baseret i Somalia eller på den Arabiske Halvø.¹⁶¹ Disse har blandt andet kontrolleret store dele af eksporten fra Somalias havne til resten af verdenen.

Med oprettelsen af et nogenlunde fungerende statsapparat vil centralstaten i fremtiden formentlig få mere indflydelse over forskellige industrier samt påbegynde overvågning, regulering og beskatning. Flere af industrierne nævnt herunder vil derfor, i stigende grad i fremtiden, forventeligt komme mere under den formelle økonomi.

5.3.1 Dyreproduktion i Somalia

En stor del af den uformelle økonomi har udgangspunkt i landbruget, og i høj grad eksport af levnedsmidler til især Den Arabiske Halvø. Landbrug er langt den største industri i Somalia og beskæftiger ca. 65 % af arbejdsstyrken (til sammenligning beskæftiges ca. 2,5 % af den danske befolkning i landbruget). Produktion af afgrøder er en vigtig del af denne sektor, men især husdyrproduktion har stor betydning for økonomien. Den høje husdyrproduktion hænger sammen med Somalias traditionelle nomadiske livsstil.¹⁶²

(160) World Bank 2012: ii

(161) African Development Bank Group 2013: 2

(162) Somalia Economic Forum 2014: 2



Somaliske får, også kaldet Berbera Blackhead, handles i Hargeisa

Kilde: Joepyrek at Flickr.com <https://www.flickr.com/photos/joepyrek/8297569251/>

Som nævnt tidligere finder afgrødeproduktion primært sted i de centrale og sydlige dele af Somalia langs Shabelle- og Jubbafloderne, mens de mere tørre områder i Puntland og Somaliland egner sig bedst til produktion af kvæg, får, geder og kameler. Kun 1,6 % af Somalias samlede areal er opdyrket til afgrøder, mens 69 % er tørt eller permanent græsningsareal, hvor nomaderne vandrer med deres dyrehold.¹⁶³

5.3.2 Bananers betydning for den somaliske konflikt

Bananer har historisk set udgjort en af Somalias største eksportvarer. Bananplantager begyndte for alvor at blive anlagt under kolonitiden for at forsyne Italien med billige bananer. Siden uafhængigheden har konkurrencen om de økonomisk vigtige plantager været en drivkraft bag lokal politik og lokale konflikter i flodområdet. De forskellige stridende parter i de sidste årtiers konflikt, det være sig lokale krigsherre, klanledere eller al-Shabaab, har gennem plantagerne kunnet få økonomisk basis til deres krigsførelse, hvilket har haft betydning for konfliktens varighed. Internationale selskaber, især italienske, har og er stadig involveret i bananeksporten fra Somalia. Området Lower Shabelle stod før borgerkrigen for omtrent 90 % af Somalias samlede bananproduktion, og har derfor særlig økonomisk interesse både for lokale somaliere og for internationale investorer.¹⁶⁴ Man bør være op-

(163) Somalia Economic Forum 2014: 2

(164) McKilligan 2003

mærksom på, at disse områder med bananplantager repræsenterer store økonomiske interesser både for internationale aktører så vel som lokale magtcentre.

Den somaliske bananproduktion har lidt hårdt under borgerkrigen, da den i stor udstrækning er afhængig af kunstvanding og udgravede kanaler, faciliteter som led stor skade under krigen, både som følge af manglende muligheder for at få repareret eksisterende udstyr samt dårlig vedligeholdelse af kanalerne, som i mange tilfælde er blevet blokeret af affald fra Shabellefloden. Man bør således være opmærksom på, at blokeringer af kanaler og vandløb kan få stor negativ indvirkning på lokale interesser og skabe grobund for konflikt, da kanalerne er afgørende for dyrkning af afgrøder, heriblandt bananer.

5.3.3 Trækul

Trækul er den mest udbredte form for brændsel i Somalia og anvendes af størstedelen af den landlige befolkning til opvarmning og madlavning. Derudover er trækul en vigtig eksportvare, der sælges især til Mellemøsten. Handel med trækul har under borgerkrigen vist sig at være en yderst lukrativ forretning med store fortjenester for de involverede. Den samlede værdi af den ulovlige handel med trækul i Somalia vurderes til ca. 2 milliarder danske kroner årligt.¹⁶⁵ Eksporten af trækul foregår i dag primært via Kismayo, som står for omtrent 90 % af Somalias eksport af trækul. Efterspørgslen efter trækul er så stor, at man vurderer, at op mod 25 % af akacietræerne er blevet ryddet i den sydlige del af landet. Produktionen af trækul har skabt store miljømæssige konsekvenser, da der på ingen måde tages skridt til at genskabe de bevoksede områder, der ryddes. Skovfældningen vurderes i høj grad at have været medvirkende til Somalias sultkatastrofer de seneste to årtier.¹⁶⁶

Et af de største problemer med produktionen af trækul er, at det primært finder sted i de sydlige dele af landet, hvor forskellige militser og al-Shabaab holder til, og hvor den centrale regering har meget begrænset indflydelse. Det har medført, at produktion, salg og eksport gennem havnene i Kismayo og Baraawe har været styret af væbnede grupper, der ofte har tjent betydelige summer, som har været med til at finansiere deres kamp mod centralregeringen. Det vurderes, at al-Shabaab har tjent mellem 28 og 41 millioner euro om året ved den ulovlige handel gennem havnene.¹⁶⁷ Al-Shabaab tabte kontrollen med Kismayo i løbet af 2012, hvilket menes at have været et alvorligt slag mod organisationens mulighed for at finansiere den videre kamp. Al-Shabaab mistede sin sidste store eksportmulighed i oktober 2014, da AMISOM og somaliske styrker fik skubbet gruppen ud af Baraawe.¹⁶⁸

En medvirkende årsag til al-Shabaabs tab af Kismayo, var den tidligere nævnte udbryder fra den lokale milit, Ras Kamboni bevægelsen, som i stedet støttede TFG og de kenyanske AMISOM styrker i området. En af de grundlæggende årsager til splittelsen al-Shabaab og Ras Kamboni bevægelsen skal findes i økonomiske årsager og uenighed om indtægterne fra handlen med trækul. Det menes dog at flertallet af de forretningsmænd, der profiterer på den fortsatte handel med trækul, stadig har tætte forbindelser til al-Shabaab, og at der således stadig forefindes en ”strøm” af penge fra handlen med trækul til al-Shabaab.

(165) <http://www.english.rfi.fr/africa/20140626-illegal-charcoal-funding-al-shebab-somalia>

(166) http://www.somaliareport.com/index.php/post/1426/Charcoal_Trade_Stripping_Somalia_of_Trees

(167) <http://www.english.rfi.fr/africa/20140626-illegal-charcoal-funding-al-shebab-somalia>

(168) http://www.nytimes.com/2014/10/06/world/africa/somalia-shabab-african-union-baraawe.html?_r=0

På grund af forbindelsen mellem trækulshandlen og al-Shabaab blev eksporten af trækul officielt forbudt i februar 2012 af både FN og den somaliske regering, men eksporten er ikke ophørt.¹⁶⁹ Ifølge en FN rapport fra 2014 blev trækul stadig eksporteret ulovligt fra havnen i Kismayo, der kontrolleres af Ras Kamboni bevægelsen med støtte fra kenyanske AMISOM styrker, og FN beskylder de kenyanske tropper for involvering i det ulovlige salg.¹⁷⁰ Eksporten er også forbudt i de fleste af Somalias administrationer samt Somaliland, og forbuddet håndhæves her med nogen effekt. Det største problem med den ulovlige trækulsproduktion er at de Mellemøstlige lande, der aftager trækullet, ikke håndhæver eksportforbuddet.

Det vurderes, at Kenyas indblanding i den somaliske konflikt er påvirket af ønsket om kontrol med det sydlige Somalia (Jubbaland). Med kontrollen af Jubbaland opnår Kenya blandt andet øget kontrol med det veludviklede smuglernetværk mellem Somalia og Kenya, hvor blandt andet trækul smugles ud af Somalia og sukker smugles ind. Kenyas interesser i smuglerruterne er blandt andet, at al-Shabaab, efter tabet af Kismayo og Baraawe, har overtaget mange af de vigtige ruter over grænsen for at kunne finansiere deres fortsatte kamp, en kamp der ofte indebærer angreb mod kenyanske styrker og civile langs ruterne.

5.3.4 Khat i Somalia

Khat er blevet tygget i århundreder i det østlige Afrika og anses af mange somaliere for værende en del af deres kultur og anvendes i stor udstrækning i det somaliske samfund. Khat er en mildt euforiserende, og i Somalia lovlig, plante, hvis blade og topskud indeholder et stof, som er i familie med amfetamin. Som euforiserende stof har khat en række stimulerende egenskaber, der inkluderer øget følelse af glæde, eufori, årvågenhed, og selvtillid samt undertrykkelse af sultfølelse og stress. Khat anvendes også af unge, der for eksempel læser til eksamen. Khat tygges af en stor del af somaliere på daglig basis, både af mænd og kvinder. Det er normalt at tygge omkring et kilo khat per person om dagen. På grund af den høje efterspørgsel har khat et relativt højt økonomisk udbytte i forhold til andre planter og dyrkes derfor ofte på mindre landbrug. Det vurderes, at der bliver solgt khat for mere end 300 millioner amerikanske dollars om året i Somalia. Tallet er behæftet med usikkerhed og kan være meget højere.¹⁷¹

Historisk har khat bevæget sig mellem at være lovlig og ulovlig i Somalia, afhængig af den politiske situation i landet. Al-Shabaab har forbudt khat i de områder, de kontrollerer, og har indført strenge straffe for personer, der trods forbuddet. Kidnapninger og likvideringer af personer, der transporterer khat, finder stadig sted i Somalia i al-Shabaab kontrollerede områder.¹⁷²

Planten sælges på næsten alle markeder i Somalia, og i Mogadishu især på det berygtede Bakar-marked. Salget foregår ofte i en lettere desperat atmosfære, og man bør være opmærksom på, at atmosfæren i og omkring khat boder kan være spændt. Khat tygning finder ofte sted på den tidlige eftermiddag, hvor folk samles på gader og stræder for at tygge khat.

(169) UNSC Resolution 2036 (2012), para. 22.

(170) <http://www.reuters.com/article/2014/10/10/us-somalia-charcoal-un-idUSKCN0HZ2E120141010>

(171) http://www.somaliareport.com/index.php/post/2521/The_Khat_Conundrum_

(172) <http://www.businessinsider.com/r-suspected-somali-islamists-abduct-kenyan-traders--governor-2014-10>

Khat produceres primært i Kenya, Etiopien og Yemen, og de to førstnævnte er primære leverandører af khat til henholdsvis det sydlige Somalia og Somaliland. Khat fra disse lande anses som værende af højere kvalitet end lokalt dyrket khat fra Somalia. Det menes, at både kenyanske officerer, politikere og indflydelsesrige forretningsmænd har stor andel i salget af khat til Somalia, hvilket også gælder for salget af khat fra Etiopien til Somalia. Khat bliver transporteret både med fly og bil ind i Somalia. Da den euforiserende virkning af khat aftager hurtigt, allerede 1-2 dage efter det er blevet plukket, har khathandlere travlt med at få produktet på markederne.



Khatmarked i Etiopien, hvorfra khat handles og bringes til det somaliske marked

Kilde: Alan at Flickr.com <https://www.flickr.com/photos/adavey/2188214518/>

Khattygning har store negative konsekvenser for det somaliske samfund, og det er ikke alle somaliere, der ser mildt på det. Ikke alene dræner det landets økonomi, men det påvirker alle niveauer i samfundet, når en stor del af befolkningen i en vis grad er afhængig af et amfetaminlignende stof. Man bør være opmærksom på, at khathandlen inkluderer mange niveauer i det somaliske samfund, fra centrale magtfigurer, indflydelsesrige forretningsmænd til småhandlende, hvis økonomiske overlevelse i høj grad er afhængig af det fortsatte salg. Endvidere har salget af khat en regional dimension, da højtstående personer i eksempelvis Kenya er involveret i handlen og handlen tilfører den kenyanske økonomi et betydeligt beløb. Den somaliske regering arbejder for et forbud mod khattygning, men det må på nuværende tidspunkt vurderes som tvivlsomt, om et eventuelt forbud vil blive håndhævet på nogen meningsfyldt måde.

5.4 Pirateri langs Somalias kyst



Det britiske skib HMS Cumberland forsøger at stoppe et formodet piratskib i Adénbugten

Kilde: MoD © Crown copyright 2014

Siden Somalias sammenbrud i 1991 og indtil 2014, har pirateri langs kysten, Adénbugten og i det Indiske Ocean gennemgået en negativ udvikling, hvor antallet af piratangreb er mangedoblet.¹⁷³ I 2008 blev der registreret 111 forsøg på kapringer, hvoraf 42 lykkedes.¹⁷⁴ Antallet eksploderede i 2009 og 2010, med næsten daglige rapporter om kapringsforsøg. De fleste kapringer/forsøg finder sted i Adénbugten, men somaliske pirater har til stadighed udvidet deres aktionsradius, og der er registreret piratangreb i det Indiske Ocean og langs den kenyanske kyst. I 2008 vedtog FN's sikkerhedsråd resolution 1838, der pålagde alle nationer med skibstrafik udfør Afrikas Horn at assistere med militære midler til piratbekæmpelsen. Danmark har deltaget i anti-piraterioperationer med blandt andet kommando- og støtteskibet Absalon.¹⁷⁵ Siden 2008 er det internationale bidrag vokset, og den samlede flådestyrke i området inkluderer nu enheder fra Europa, USA, Rusland, Kina, Indien samt en lang række mindre stater. Puntland og de andre somaliske administrationer samarbejder med den internationale flådestyrke om at få stoppet pirateriet. Siden indledningen af den internationale anti-pirateriindsats og udbredelsen af private vagtværn på handelsskibe er antallet af kapringer og kapringsforsøg faldet drastisk. I 2013 var der således ingen skibe der blev kapret i Adénbugten og kun få forsøg.¹⁷⁶

(173) Torrin 2013: 1

(174) www.nytimes.com/2009/12/30/world/africa/30piracy.html?_r=0

(175) www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9467.doc.htm

(176) <http://www.shipping.nato.int/Pages/Piracystatistics.aspx>

5.4.1 Årsager til pirateri

Der er flere årsager til somalisk pirateri, som alle har indflydelse på situationen. Efter Siad Barres fald i 1991 begyndte multinationale fiskerivirksomheder at rovfiske langs den somaliske kyst. Dette medførte, at somaliske fiskere i stigende grad skulle længere ud på det åbne hav for at få tilstrækkelig fangst til at kunne brødføde sig selv og deres familier.¹⁷⁷ Endvidere blev den somaliske kyststrækning i stigende grad anvendt af kriminelle organisationer som dumpningssted for skibe med giftigt og radioaktivt affald. Tsunamien, der ramte Østasien i 2001, havde den effekt på Somalia, at de store mængder affald langs kysten blev hvirvlet op i vandet, hvilket medførte en lang række sygdomme både blandt fisk og blandt beboere langs kysten. Forholdene er visse steder så dårlige, at det frarådes overhovedet at opholde sig i vandet, da dette kan medføre øjeblikkelige hudreaktioner.¹⁷⁸

Ovenstående to hændelser førte til oprettelsen af uofficielle ”kystvagter”, der bestod af bevæbnede fiskere, med det primære mål at få de internationale fiskeskibe væk samt forhindre dumpning af affald.

Efterhånden som den somaliske borgerkrig fortsatte, fandt mange krigsherrer en lukrativ indkomstkilde til at finansiere den videre krigsførelse i kapring af især mindre skibe. Dette har med tiden udviklet sig til en reel kapringsindustri, hvor lokale investorer køber aktier i potentielle kapringer mod at få del i overskuddet. Den store somaliske diaspora deltager aktivt i denne handel både med investeringer i udstyr og våben og med informationer om potentielle kapringsmål.¹⁷⁹ Pirateriet ud for Somalias kyst adskiller sig fra mere typiske former for pirateri ved, at bagmændene lukrerer på løsesummen for skibet og skibets ansatte og ikke på salget af de varer, der bliver transporteret. Dette skyldes blandt andet, at infrastrukturen og det uformelle marked i Somalia ikke kan afsætte mange af de produkter, som skibene transporterer.

Man bør være opmærksom på, at pirateri kan udløbe fra alle fiskerlejer langs kysten. Da Somalia har Afrikas længste kyststrækning på over 3000 kilometer og farvandet samtidig er uden en egentlig fungerende kystvagt, er der gode muligheder for pirateri. Der er de sidste tre år sket et drastisk fald i antallet af kapringsforsøg, hvilket sandsynligvist skal ses i lyset af den internationale flådetilstedeværelse samt forskellige tiltag til lands fra de somaliske administrationer for at forhindre pirateriet. Det er dog tvivlsomt, om pirateriet vil helt vil ophøre, da der på nuværende tidspunkt er mange aktører med økonomiske interesser involveret både i Somalia men også blandt den somaliske diaspora. Mellem 2005 og 2012 menes piraterne at have tjent mere end 413 millioner amerikanske dollars i løsepenge ved kapring af 179 skibe. De store summer penge bliver ofte kanaliseret ud i ulovlig våbenhandel, betaling af militser, menneskesmugling, og fortsættelse af pirateri. Ofte bliver de store beløb hvidvasket gennem khathandlen og således ofte i Kenya, hvor khatproduktion ikke overvåges eller reguleres af staten.¹⁸⁰

5.5 Vands betydning for økonomien

Somalia er et meget tørt land, der gennemgår regelmæssige tørker både på årsbasis og med mellemrum forårsaget af el-Niño fænomenet, som til tider medfører katastrofale tørker. Vand og adgangen til brønde er derfor af afgørende betydning for den somaliske økonomi og befolkning. Ejerskab af

(177) Torrin 2013: 9

(178) Ibid: 8

(179) www.thestar.com/news/world/2008/12/11/somali_pirates_get_help_from_expats_in_canada.html

(180) INSCT 2014: 8

brønde tilfalder traditionelt den person/klan, der gravede den. Somaliere bruger i mange tilfælde mange timer på dagsbasis på at hente vand fra fjerntliggende brønde eller midlertidige floder (wadis), og en stor del, af især den fattige del af befolkningen, er beskæftiget med at hente vand til landsbyerne for penge. Den lange vandtransport er derfor essentiel for deres økonomiske overlevelse. Denne afhængighed af at have indkomst i relation til transport af vand for penge bør man være opmærksom på og inddrage i eventuelle overvejelser.

5.6 Sammenfatning

Den fuldstændige mangel på en central regering de seneste årtier har betydet, at Somalias økonomi har fungeret uden nævneværdig statslig indblanding og indflydelse. Manglen på en central regering har betydet, at flere potentielt store sektorer og industrier aldrig har udviklet sig. Med en permanent regering, en forbedret sikkerhedssituation, og øgede udenlandske investeringer vil, især olie- og gassektoren, kunne få stor betydning for en fungerende økonomi, der indtil videre primært har været afhængig af nødhjælp og støtte fra internationale organisationer så som FN og EU. Udvinningen af metaller og ædelsten vil i fremtiden også kunne give Somalia en tiltrængt diversificering af dets økonomi.

Handel med især bananer, khat og kvæg er indlejret i somalisk økonomisk vareudveksling, og handlen har fungeret til alle tider selv under konflikten. Lokale klaner har i mange tilfælde stået for administration af handlen, og det vil derfor i stor udstrækning være lokale regler, der gælder og kan være forskellige fra sted til sted. Puntland og Somaliland er de længstvarende "centrale" administrationer, og man bør kontakte disse for at klarlægge, hvilke regler der forventes at være gældende i disse regioner. Vær opmærksom på, at lokale klaner, også i de nævnte områder, kan have egne regler, der ikke følger de officielle.

Det somaliske pirateri har, de sidste to årtier, tilført den somaliske økonomi anseelige ressourcer. Pirateriet kan ikke ses som et isoleret fænomen, som kan bringes til ophør blot ved at håndtere de enkelte piraters situation. Den somaliske klanstruktur og egalitære økonomiske indretning betyder, at piraterne i udpræget grad kun kan operere med tilladelse og accept fra de klaner, der kontrollerer de respektive kyststrækninger. Til gengæld for denne tilladelse modtager klanerne en del af overskuddet fra en vellykket kapring. Håndteringen af pirateri bør inddrage hele klansystemet i et givent område. Siden 2012 er der sket et mindre skift i de somaliske klaners syn på pirateri, blandt andet forårsaget af at Puntland og Somalilands administrationer, efter internationalt pres, er gået mere aktivt ind i bekæmpelsen af pirateriet. Dette har mindsket interessen for denne form for indtægt også blandt klanerne. Derfor kan der være situationer, hvor pirateriet udelukkende udføres af "traditionelle" kriminelle bander uden tilknytning til bestemte klaner, og hvor udbyttet udelukkende går til piraterne selv eller til at sponsorere terrororganisationer. Man bør være opmærksom på, at det er forventet af somaliere, at de overdrager en vis del af deres indtægt, hvis den har en vis størrelse, til klanerne, som så fordeler udbyttet imellem sig.

Somalia har ikke haft, og har stadig ikke, noget fungerende socialvæsen, hvilket har forstærket betydningen af de somaliske klaner som social sikring. Klanerne har også traditionelt været ansvarlige for deres medlemmers velbefindende både sikkerhedsmæssigt, socialt og økonomisk. Klanstrukturen udfordrer dermed centralregeringens lokale magt og indflydelse. Centralregeringen forsøger at skabe en fungerende stat blandt andet gennem opkrævning af skatter fra virksomheder og private. Befolk-

ningen føler sig generelt fremmedgjorte i forhold til centralregeringen, og kan ikke forholde sig til at betale skatter for offentlige ydelser, som de fleste ikke får del i, og som de desuden mener, ryger i et sort hul grundet korrupcion. Det må forventes, at klanerne vil være interessenter på alle niveauer og i alle dele af den somaliske økonomi, fra kvægsalg over bananer og khat til pirateri.

6. Den sociale dimension

6.1 Introduktion

I dette afsnit behandles den sociale dimension. Den sociale dimension behandler et områdes sociale hierarki og strukturer. Alle samfund har deres særlige socialstrukturer, der bestemmer, hvilke roller individet spiller i samfundet. Derudover beskriver den sociale dimension de former for opførelse og handling, der kan forventes i forskellige situationer.

I de fleste samfund inddeles indbyggerne efter køn, alder, stamme/klan, klasse, etnicitet eller religiøse tilhørsforhold. Et individ kan tilhøre en eller flere af disse sociale grupperinger samtidig. Samspejlet mellem sociale grupperinger i samfundet er vigtig grundlæggende viden, da sociale forskelle ofte kan lede til spændinger og konflikter. Forståelsen af et samfunds sociale strukturer giver indsigt i de særlige sociale dynamikker der er i spil i området, og i, hvilke sociale grupper der kan betragtes som venligt henholdsvis fjendtligt stemte over for specifikke tiltag.

Viden om hvilken vægt der bliver lagt på sociale bånd i en given kultur, er med til at give et indtryk af for eksempel hvem der har adgang til magten. Endvidere giver viden om den sociale dimension mulighed for at vurdere, hvordan eventuelle egne tiltag vil påvirke et givent område socialt.

Der findes mange typer af sociale strukturer som organiserer måden, hvorpå individer i en kulturel gruppe interagerer. Sociale strukturer inkluderer sociale lag, familiemæssige strukturer, religiøse strukturer og andre sociale netværk i et samfund. Sociale strukturer er organiseret i hierarkier, som afspejler status og magt. Viden om aspekter inden for den sociale dimension kan dermed være med til at give et indtryk af hvilke grupperinger og individer, der har adgang til magt i et samfund. Det er centralt at have kendskab til organiseringen af kulturelle og sociale grupper for at forstå magtforholdet mellem disse.¹⁸¹ Aspekter inden for den sociale dimension er grundlæggende vigtige for at opnå forståelse for konflikter og krig i et givent samfund. Viden omkring, og forståelse for, kulturelle gruppers sociale struktur optimerer den udsendtes mulighed for at navigere i et samfund, og gør en i stand til at forstå og arbejde inden for politiske, militære, økonomiske og sociale systemer.¹⁸²

Det kan være udfordrende at forstå et samfunds sociale strukturer, hvis man ikke selv er socialiseret ind i kulturen. Det at forstå, tilhøre og fungere i en social gruppe sker gennem socialisering, og det er en langvarig proces at opnå forståelse for et samfunds sociale strukturer. Som ovenstående viser, er det derfor også vigtigt, at have forståelse for den kompleksitet den sociale dimension indeholder og at være åben over for variationer i forhold til normer og værdier i en kulturel gruppe. At den udsendte har viden, samt forståelse for, et samfunds sociale strukturer er, som ovenstående indikerer, afgørende for at kunne operere effektivt.

Dimensionen omhandler de generelle sociale strukturer i Somalia. Det er vigtigt at huske på, at der er stor lokal variation i dette mønster, og at der sker forandringer i familiestrukturen på grund af processer såsom migration, tørke, urbanisering og ændrede forsørgelsesmetoder. Afsnittet skal derfor ses

(181) Salmoni & Holmes-Eber 2011: 116

(182) Ibid: 111

som en skabelon for, hvordan idéen om en typisk normal familie i Somalia er, og ikke nødvendigvis som en afspejling af, hvordan den konkrete sociale virkelighed ser ud i specifikke områder.

6.2 Familie, alder og køn i Somalia

Alder og køn har stor betydning for et individs placering i samfundet. Somalia er et, i Vestlig optik, meget traditionelt land, hvor kønsrollerne er skarpt opdelt.¹⁸³ Overordnet set kan kvinders og mænds roller deles op i to, hvor kvinder har ansvaret for hjemmet og i store træk familieopdragelsen (det interne), mens mænd har ansvaret for at passe dyr, forsørge familien og generelt repræsentere familien udadtil i deres samfund.¹⁸⁴ Det er for mandelige somaliere af afgørende betydning udadtil at vise kontrol med hjemmet og familien. Kvinder i Somalia er stadig omkranset af patriarkalske værdier, og er sjældent repræsenteret i politik eller andre magtfulde stillinger.¹⁸⁵ Man bør dog ikke undervurdere deres indflydelse på de mandlige familiemedlemmer. Kvinder spiller en vigtig rolle, når det kommer til forhandlinger og konfliktløsninger klanerne imellem, da kvinder, så at sige, kan holde dobbelt klanmedlemskab. Dette er i kraft af det somaliske samfunds store fokus på det patrilineære slægtskab. Kvinder vil altid have en stærk tilknytning til de mandlige medlemmer (og slægt) af hendes egen familie, selvom hun bliver gift ind i en anden klan. Ved en eventuel konflikt mellem de to klaner, hvor en kvinde altså er en del af begge, kan de ofte fungere som mæglere.¹⁸⁶

Somaliske kvinder opnåede en række forbedringer af deres forhold umiddelbart efter Somalias selvstændighed og samling i 1960. Disse forbedringer er dog i høj grad gået tabt under borgerkrigen blandt andet som følge af det totale sammenbrud af landets offentlige institutioner. Dette førte til et større fokus på sharia og traditionel somalisk lovgivning (såkaldt *Xeer* lovgivning) samt brug af klanbaseret politisk repræsentation. Ingen af disse systemer er specielt gunstige for kvinder. Selvom sharia loven i udgangspunktet forekommer mere favorabel for kvinder end *Xeer* loven, kan den kun forvaltes af mænd. Dette, sammenholdt med de fleste somaliske kvinders ringe viden om koranen, har medført en fortolkning og praksis i den mandlige befolknings favør. Selvom kvinder i høj grad må siges at være juridisk diskrimineret i Somalia, viser tal, at kvinder trods alt har en del indflydelse i hjemmet. En undersøgelse fra 2002 viste, at 79 % af kvinderne havde ansvar for, eller medindflydelse over, anvendelsen af familiens budget, 81 % over børnenes uddannelse, og 50 % over salget af varer, der bliver produceret af husstanden (mælk, kød, afgrøder osv.).¹⁸⁷

Juridisk er det først lovligt for en kvinde at blive gift, når hun er 18 år, og 16 år hvis det er med forældrenes tilladelse. Dette overholdes ikke altid i praksis, og en undersøgelse fra 2006 viste, at 22 % af kvinder i alderen 15 til 19 år var enten gift, skilt eller enke.¹⁸⁸ De fleste ægteskaber har traditionelt været arrangeret, men tendensen i byerne er, at unge i stigende grad finder sammen af egen drift. Der er også flere unge, der gifter sig uden deres respektive forældres tilladelse, men dette er ikke velanset i store dele af det somaliske samfund, og kan føre til problemer for parret. Udover at bryde med de sociale normer kan der spores en utilfredshed blandt unge med, at arrangerede ægteskaber ofte er en del af et større spil for at samle og skabe stærkere bånd til velansete familier, stammer eller klaner. Når

(183) www.everyculture.com/Sa-Th/Somalia.html

(184) Abdullahi 2001: 122

(185) www.everyculture.com/Sa-Th/Somalia.html

(186) Ingiriis & Hoehne 2013: 321

(187) <http://genderindex.org/country/somalia>

(188) <http://genderindex.org/country/somalia>

en kvinde giftes ind i en ny familie, vil hun stadig have stærke bånd til hendes egen familie og i denne forbindelse især hendes far og eventuelle brødre. Det er netop de mandlige medlemmer af hendes egen familie, der har ansvaret for at hun behandles ordentligt, og dem som hendes mand, i tilfælde af vold eller lignende, skal stå til ansvar for.¹⁸⁹

Polygami er tilladt i Somalia ifølge Xeer- og sharialovgivning, og det vurderes, at ca. en femtedel af den somaliske befolkning lever i et polygamt forhold.¹⁹⁰ Skilsmisseprocenten i Somalia er ganske høj, og ægteskabskontrakter, hvor ægteskabet automatisk udløber efter en bestemt tidsperiode, er ikke usædvanlige.

Somaliske kvinder er blandt de dårligst uddannede kvinder på det afrikanske kontinent, og har meget ringe muligheder for uddannelse, hvilket forringer deres muligheder for at opnå magtfulde positioner i samfundet. Årsagerne til kvinders manglende muligheder skal blandt andet findes i den traditionelle somaliske kultur, hvor manden er familiens forsøger og beskytter, en rolle mange somaliske dog mænd har mistet under borgerkrigen. Sammen med den høje skilsmisserate har dette ført til, at ca. 12 % af de somaliske husstande har en kvinde som overhoved, heraf er 80 % enten enker eller fraskilte.¹⁹¹ Denne dobbeltrolle, hvor kvinder overtager mandens rolle, forekommer, selvom der i husstanden forefindes ubeskæftigede mandlige medlemmer. Desuden bevirker det forøgede arbejdspress at døtre holdes hjemme fra uddannelse, da deres arbejdskraft er nødvendig i husstanden. Derudover anses uddannelse til kvinder, i udpræget grad, for at være ”spildt”, da de forventeligt bortgiftes, og derved ikke vil bidrage til forsørgelse af familien. Senere i livet forventes det, at døtrene overtager moderens rolle, enten i mandens husstand, eller i familiens.

Børn bliver opdraget til at udfylde de roller, der forventes af dem, ifølge samfundsnormer. Da det forventes af mænd, at de kan forsørge deres familie, bliver de fra en ganske ung alder for eksempel oplært i dyrepasning. For pigers vedkommende indebærer det hjælp med madlavning og vedligeholdelse af hjemmet. De forskellige pligter eller gøremål i hjemmet bliver fordelt i forhold til børnenes alder og køn. Det er ikke almindeligt for børn at arbejde uden for familien, og det, vi betegner som børnearbejde, er ikke udbredt i Somalia.¹⁹² Borgerkrigen har resulteret i mange familier, som står uden mænd til at forsørge dem, og selvom det ofte ses som en forpligtelse at tage imod forældreløse børn fra ens nærmeste familie, så er det i dag mere almindeligt at se forældreløse børn sælge varer på markederne. I forhold til forældremyndighed ved skilsmisse er det oftest kvinden, der tildeles børnene; drenge til de er 10 år, og piger til de er 15 år.¹⁹³

Borgerkrigen har medført et brud i de traditionelle kønsroller, idet mange familier har mistet deres mandlige overhoved på grund af krigshandlinger, sult eller kriminalitet. Samtidig er mandens identitet som beskytter blevet undergravet, da de fleste familieoverhoveder ikke kan beskytte deres nærmeste på grund af borgerkrigens brutalitet, og de stridende parters ligegyldighed overfor basale menneskerettigheder. Af samme årsag er der opstået mange familier, hvor kvinderne er overhoveder, da den mandlige del af familien er væk. Disse forandringer, skabt af borgerkrigen, har medført, at kvinder

(189) <http://genderindex.org/country/somalia>

(190) Abdullahi 2001: 126

(191) <http://genderindex.org/country/somalia>

(192) Abdullahi 2001: 124

(193) <http://genderindex.org/country/somalia>

deltager mere i det offentlige rum end tidligere, hvilket synes at have skabt en vis magtforskydning i kvinders favør. Det er dog usikkert, om denne forskydning vil være permanent, eller om den mandlige befolkning vil genetablere de traditionelle kønsroller når/hvis der skabes en varig fred i Somalia.

Somalia praktiserer i vid udstrækning kvindelig og mandlig omskæring, som finder sted omkring fem års alderen. Det vurderes, at op mod 98 % af somaliske kvinder har gennemgået FGM (Female Genital Mutilation).¹⁹⁴ Proceduren udføres tit, under manglende hygiejniske forhold i folks hjem, enten af uddannede læger eller af lokale omskærere, primært kvinder. Især kvindelig omskæring har rod i pre-islamisk afrikansk kultur, og har vist sig yderst vanskelig at komme til livs. Omskæring forsvares politisk af visse fraktioner ved at beskrive det som en islamisk skik, hvilket benægtes af islamiske lærde i flere lande.¹⁹⁵ Derudover er omskæring en levevej for en række kvinder af betydning. Man bør derfor være opmærksom på, at kvindelig omskæring indeholder elementer af både religiøs, kulturel, politisk og anti-kolonialistisk tankegang. FGM er officielt forbudt af den somaliske regering.¹⁹⁶

Høj alder er i Somalia et tegn på erfaring og visdom, og det forventes, at yngre personer viser respekt for ældre og følger deres anvisninger. Ældreråd, der udgøres af mænd, udgør kernen i de fleste lokale samfund, og de bliver altid konsulteret før vigtige beslutninger tages. Den somaliske borgerkrig har dog skabt et skred i det traditionelle forhold mellem ung og gammel. Mange unge somaliere har overlevet borgerkrigen ved at fungere som militssoldater for et bredt udsnit af klaner, og har derfor opnået en betydelig magt gennem deres erhverv og, ikke mindst, bevæbning. Lokale milittsmedlemmer kan derfor ikke forventes på samme måde som "traditionelle" somaliere at tillægge ældre samme status, da borgerkrigen i høj grad udstillede landets ældre som ude af stand til at løse konflikten og som lette mål for bevæbnede bander/militser. Det må således forventes, at der kan være stor individuel forskel på den enkelte somaliers loyalitet overfor ældrerådene.

Børnepasning tilfalder normalt kvinderne, og som beskrevet forventes det, at børn adlyder de ældre. Traditionelt har mange børn været tegn på høj status. Dette hænger sammen med den historiske nomade kultur, hvor store familier var påkrævet for at passe dyr samt sikre forældrene, når de blev gamle. En somalisk kvinde føder i gennemsnit 6 børn, men dette modvirkes af den høje børnedødelighed i Somalia, hvor der for hver 1000 fødsler dør 12 kvinder, og ca. 225 børn dør før deres 5-års fødselsdag.¹⁹⁷

6.3 Somalias klansystem

Næsten alle somaliere er født ind i et kompliceret klansystem, hvis historie går tilbage til Islams ankomst til Afrikas Horn og måske længere.¹⁹⁸ Traditionelt har klanen været en garant for økonomisk og juridisk sikkerhed for individet. Hvis enkelte medlemmer var i økonomisk nød, var det resten af klanens pligt at forsørge vedkommende. Ligeledes skabte klanen sikkerhed for dens medlemmer, og var forpligtet til at hævne uret begået mod klanmedlemmet.¹⁹⁹ Somaliere sætter stor stolthed i deres herkomst, og det er ikke unormalt, at somaliere kan opremse forfædre op til 25 generationer tilbage

(194) UNICEF 2004: 4

(195) Endvidere anvendes omskæring politisk til at understrege kulturens anti-imperialisme og anti-vestlighed.

(196) <http://www.theguardian.com/global-development/2012/aug/17/female-genital-mutilation-banned-somalia>

(197) <http://www.unfpa.org/public/home/news/pid/10333>

(198) ACCORD: 6

(199) Ibid

på deres faders side. Udover den økonomiske og juridiske sikkerhed klanerne tilvejebragte, var og er det somaliske samfund organiseret rundt om klanerne, og det der gjorde en person somalisk, var personens tilhørsforhold til en somalisk klan.²⁰⁰

Alle somaliske klaner betegner sig selv som tilhørende enten *Samaal* eller *Saab*, som ifølge legenden var brødre, og som tilhørte den arabiske stamme Quraysh, som profeten Mohammed også var en del af. Klaner tilhørende Samaal er normalt nomader, mens Saab klaner normalt er fastboende. Samaal udgør omtrent 75 % af Somalias befolkning. I Somalia har det traditionelt været forbundet med større status at tilhøre Samaal klanerne end Saab klanerne. Dette forhold bunder i, at nomadelivet traditionelt på Afrikas Horn er forbundet med stor prestige. Udover at tilhøre disse klaner, er der en række under- eller subklaner, som nærmere definerer somaliernes tilhørsforhold.

6.3.1 Klanfamilier

Den største klanenhed i Somalia udgøres af klanfamilier. Klanfamilier består af personer med et fælles stamtræ, der går op til 30 generationer tilbage. Klanfamilierne kan ifølge somalierne føres tilbage til en fælles forfader, nemlig Samaal eller Saab. Tilsammen udgør efterkommerne af Samaal og Saab seks klanfamilier eller stammer. Samaal er opdelt i følgende fire klanfamilier: Dir; Darod; Isaaq og Hawiye klanfamilierne. Saab er opdelt i to klanfamilier, Digil og Rahanwein (sometider nævnes også en gruppe ved navn Mirifle, enten som del af Digil eller Rahanwein). Hver klanfamilie består igen af en række klaner.²⁰¹

6.3.2 Klaner

Den basale organisation i det somaliske samfund er klanen, en underdel af de overordnede klanfamilier, og som består af personer med fælles stamtræ, der går op til 20 generationer tilbage. Medlemmer af en klan identificerer sig med den fælles forfader og ikke som sådan med et særligt stykke land. På grund af nomadernes brug af regelmæssige vandreruter er land i Somalia dog normalt affilieret med en særlig klan. Klanerne har normalt et overhoved, der har udover stor indflydelse på klanens ageren. Klan organisationen inkluderer ingen institutioner eller andre formelle begreber, der normalt indikerer et formelt beslutningsorgan som i en stat. Hver af klanfamilierne har en række af klaner i deres linjeføring under sig, eksempelvis er klanerne Ogaden og Marehan begge en del af Darod klanfamiliens linjeføring. Klanens opgave er at sikre beskyttelse og retfærdighed i forhold til andre klaner. Det er almindeligt, at klaner er affilerede med særlige levemåder, såsom nomader, agerdyrkere, pottemagere, smede osv.²⁰² Somaliere kan være medlemmer af forskellige klaner, men altså stadig tilhøre samme overordnede klanfamilie.

6.3.3 Mag-gruppe

Mag-gruppen (eller diya gruppe) er den laveste klanmæssige organisering og kan bestå af få hundrede til få tusinde medlemmer, og er ansvarlig for blandt andet at betale blodpenge i tilfælde af mord eller lign.²⁰³ En mag-gruppe skabes, når der er nok medlemmer til at betale hundrede kameler (prisen for et liv). En mag-gruppe består af et antal hoved-familie linjer, der går tre til fire generationer tilbage.

(200) ACCORD: 6

(201) ACCORD 2009: 7

(202) ACCORD 2009: 9

(203) Ibid: 8

De nævnte klanfamilier og klaner står ikke alene. Det somaliske klansystem er i konstant udvikling og forandring. Forandringer opstår internt i klanerne, når de indre uenigheder bliver for mange samtidig med, at en af parterne er stor nok til at forme deres egen mag-gruppe. Normalt bibeholder den nye klan tilhørsforholdet til den overordnede klanfamilie for således at bibeholde et ydre tilhørsforhold. Omvendt kan svage mag-grupper vende tilbage til den oprindelige klan, hvorfra de kom, ved at henvise til de fælles forfædre. I tilfælde af konflikter er det mag-gruppens opgave at betale kompensation for eksempel i tilfælde af drab. På nuværende tidspunkt vurderes det, at det somaliske klansystem er under pres, idet borgerkrigen har medført så mange drab, at de enkelte mag-grupper på ingen måde kan udrede de værdier, der skal til for at afslutte eventuelle uoverensstemmelser og konflikter mellem de enkelte mag-grupper.

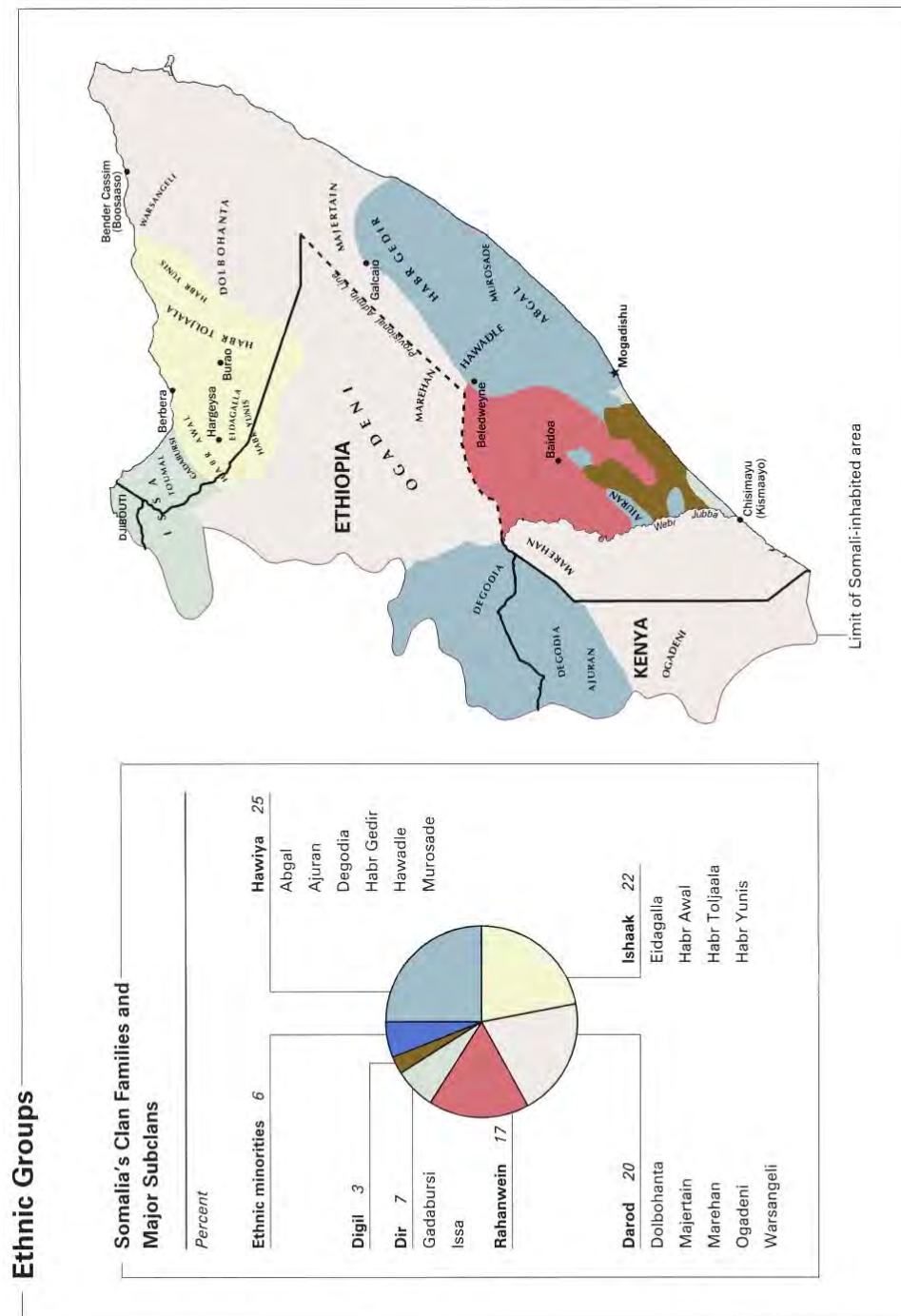
En god indikator for hvilken gruppe eller klan en somalier tilhører, er personens sprog eller dialekt. De officielle sprog i Somalia er somalisk og arabisk. Somalisk tales af ca. 95 % af befolkningen og i store dele af de omkringliggende lande. Dialekter eller variationer af sproget forekommer i de forskellige regioner og områder i Somalia.

Det somaliske sprog kan inddeles i fem hovedgrupper: Nordsomalisk, benadir, ashraf, maay og digil, der hver især kan inddeles i flere underdialekter og variationer.²⁰⁴ Nordsomalisk tales af flertallet af befolkningen og af alle nomadeklanerne.²⁰⁵ Benadir er en nordsomalisk dialekt, der er gensidig forståelig med nordsomalisk og tales langs kysten i det centrale Somalia og i Mogadishu. Maay tales i området omkring Somalias floder, Jubba og Shabelle og i klanerne Rahanwein og Digil/Mirifle. Maay er ikke gensidigt forståeligt med nordsomalisk. Ashraf tales hovedsageligt af de somaliere, der tilhører Ashraf klanen, og findes langs dele af kysten i den sydlige del af landet herunder Mogadishu. Digil tales hovedsageligt i den sydlige del af landet i regionerne omkring floderne.

(204) Landinfo 2011: 7

(205) ACCORD 2009: 17

De somaliske klaner og deres placering kan ses på kortet her.



Man bør være opmærksom på, at den territoriale placering af klanerne kan være yderst flydende, og at især byerne kan være opdelt i mange forskellige klanområder, som kan være under konstant forandring henset til interaktion mellem de forskellige klaner. Man bør derfor ikke tage det for givet, at der, i et givent område, kun befinder sig personer fra den samme klan. Ligeledes har borgerkrigen sendt store grupper på flugt både mod byerne og mod flygtningelejre, hvor mange klaner vil være blandet sammen.

6.3.4 De fastboende klaner

De fastboende klaner adskiller sig fra nomadeklanerne Dir, Darod, Issaq og Hawiye, i deres struktur. Rahanwein og Digil/Mirifle klanerne betaler blodpenge kollektivt, og har traditionelt været mere forbundet til landet, de dyrker, end til klanen.²⁰⁶ Årsagen til dette skal findes i deres levevis. Rahanwein er fastboende bønder, der også har kameler, som en sidste udvej, hvis tørken kommer. Såfremt dette ikke viser sig tilstrækkeligt, bevæger familien sig videre langs Somalias floder. I disse klaner har ældrerådet/overhovedet væsentlig mere autoritet end i nomadeklanerne.²⁰⁷ Især Rahanwein klanen har i løbet af borgerkrigen, som de til at begynde med ellers ikke ønskede at være en del af, gennem oprettelsen af deres egen militærs fået relativ stor kontrol og egentlig klan-hegemoni med området mellem Juba og Shabelle, hvor de primært har været bosat.

6.3.5 Alliancer klanerne imellem

Man bør være opmærksom på, at klanalliancer og tilhørsforhold er skrøbelige og foranderlige. Svage klaner kan i krisetider søge beskyttelse hos større klaner, dette kaldes ”gaashaanbuur”. Når en svag klan indgår en sådan aftale med en stærkere klan, garanteres en eller anden grad af beskyttelse, mod en given pris, det være sig kameler, penge eller andet.

Der eksisterer flere forskellige grader af beskyttelse, rangerende fra ”deris” (betyder naboer), appendage (betyder vedhæng), saar – (nedsættende, betyder parasitter) ”soo raac” (betyder følgere) og ”sheegad” (betyder ”dem der siger, de er noget, de ikke er). Sidstnævnte gruppe, sheegad, er små klaner, der i krisetider påberåber sig tilhørsforhold til en af de større klaner. Som eksempel på det sidste kan nævnes Galgalo klanen, der i 1990’erne søgte beskyttelse mod Hawiye klanen, ved at påberåbe sig samme fælles stamfader som Majerteen klanen. Dette virkede, idet Hawiye klanen ikke ønskede konflikt med Majerteen klanen. Efterhånden som freden igen sænkede sig, ønskede Galgalo klanen at vende tilbage til deres egen levevis med træskærearbejde. Dette resulterede i angreb fra Majerteen klanen, som følte sig forrådt, idet det var forventet, at Galgalo klanen ville optage Majerteen klanens levevis som nomader.²⁰⁸

6.4 Samfundsklasser

Størstedelen af den somaliske befolkning er nomader, der lever af kvægopdræt, og rejser fra græsgang til græsgang alt efter de forskellige sæsoner. Dette betyder, at der ikke kan tales om en reel stratificering i klasser i Somalia. Der er en form for stratificering, idet visse typer arbejde traditionelt har været forbeholdt bestemte klaner.

(206) ACCORD 2009: 13

(207) Ibid: 14

(208) Ibid: 22

Der er en markant forskel på rig og fattig, hvor de fattige normalt er landarbejdere uden for det traditionelle klansystem, og de rige består af klanledere, ejere af større bananplantager eller af Somalias nyttilkomne investorer i for eksempel telekommunikationsindustrien. Traditionelt har der været mest status i at være nomade,²⁰⁹ mens landbrug, fiskeri og håndværk mm. har været forbundet med lavere status, selvom sidstnævntes indkomst i visse tilfælde kan have været højere end nomadernes. Normalt har disse lavstatus erhverv været forbundet med Rahanwein og Digil/Mirifle klanerne, der primært findes mellem Somalias to floder, Jubba og Shabelle, samt minoriteterne (se 6.5.1-6.5.5) der normalt findes langs kysten. Succesfulde håndværkere eller ”nyrige” vil almindeligvis stige i anseelse på grund af deres muligheder for at købe sig til særbehandling eller indflydelse. Dette er også tilfældet i Somalia, selvom den traditionelle lavstatus ved visse beskæftigelser stadig vil hænge ved.

Uddannelsessystemet i Somalia brød fuldstændigt sammen efter Siad Barres fald, hvilket betyder, at de fleste somaliere aldrig har gået i skole udover koranskoler, der fokuserer på læsning og recitation af koranen. Værst står det til hos nomadebefolkningen, som selv under Siad Barre ikke modtog undervisning i nævneværdig grad. Under borgerkrigen var der stadig få privatskoler, hvor velstillede somaliere kunne få undervist deres børn, hvilket har givet disse grupper en fordel i samfundet. Lærde fra koranskolerne har en særlig position i det somaliske samfund, idet disse personer tit konsulteres både i religiøse og verdslige spørgsmål på grund af deres viden om eksempelvis sharia-lovgivning. Som beskrevet tidligere modtager somaliske kvinder generelt ingen uddannelse overhovedet, hvilket sætter kvinder i en dårlig position til at opnå indflydelse og økonomisk succes i det somaliske samfund.

6.5 Etniske grupper

Somalia er et af Afrikas etnisk mest homogene lande, men er fragmenteret rundt om klanlinjer. Der findes en række etniske minoriteter i landet, som defineres ud fra en kombination af beskæftigelse og etnisk herkomst. Definitionen er dog uklar.

Ca. 99 % af somalierne er sunnimuslimer. Andre trosretninger eksisterer hovedsageligt blandt udlændinge. England og Italien byggede kirker i disses tidligere respektive dele af Somalia. Italien flyttede fattige italienske familier til Somalia som landmænd under koloniperioden blandt andet som bananproducenter. Italienerne forlod Somalia efter uafhængigheden, og kirkerne forfaldt for til slut i stor stil at blive ødelagt under borgerkrigen. Som udgangspunkt vil det somaliske samfund sandsynligvis ikke acceptere konvertering til andre religioner. Der er dog i udgangspunktet respekt for symboler fra de store bogreligioner (jødedom og kristendom).

Nedenfor følger en kort gennemgang af de forskellige etniske minoritetsgrupper i Somalia.

6.5.1 Sab

I Somalia findes en række etniske grupper, der anses som underlegne i forhold til de andre etniske grupper, heriblandt Sab (også kendt som Bon).²¹⁰ Sab siges at være efterkommere af bantufolket, der blev gjort til slaver under indvandringen af de tidlige somaliske klaner, og de bliver set som underlegne i forhold til andre grupper. Sab har deres eget sprog, og er spredt udover det meste af Somalia. Sab'er kan ikke eje land eller deltage i politik, og ægteskab mellem en sab og en fra de somaliske klan-

(209) ACCORD 2009: 18

(210) http://www.globalsecurity.org/military/library/report/call/call_93-1_chp1.htm

ner tolereres ikke, og vil føre til udstødelse eller alvorligere sanktioner fra klanens side. Sab udfører traditionelle lavstatus job som arbejdere, håndværkere, bygningsarbejdere, jægere, skomagere mv. Sab blev hårdt ramt af borgerkrigen, da de på grund af deres geografisk placering ikke kunne organisere sig mod de dominerende nomadeklanner. Sab er stadig udsat for overgreb, og er, som nævnt, udelukket fra både det politiske og sociale system. Sab grupper betegnes ud fra deres faglige arbejdsområde, eksempelvis tumaal (grovsmede), midgan (skomagere, jæger/samlere, frisører mm) samt en lang række andre fagområder.

Yibir er en særlig gruppe af sab, idet de betragter sig selv som efterkommere af indvandrede hebræere (navnet yibir betyder ”hebræisk” på somalisk). Denne selvforståelse synes at være et resultat af denne gruppes forsøg på at skabe en intern respekt for sin egen situation og status. Selv om yibir er sunni-muslimer i dag, har denne myte medført forfølgelse fra islamister og al-Shabaab, der er anti-jødisk. Yibir findes primært i det sydlige Somalia langs kysten ved Mogadishu, Bosasso, Borama og Burco, og menes ikke at tælle over 30.000.²¹¹ Mange somaliere mener, at Yibir folket besidder overnaturlige kræfter, og har derfor traditionelt også arbejdet som medicinmænd og læger (kvinder som jordmødre).

6.5.2 Kystfolk

Langs Somalias kyst findes flere forskellige grupper defineret ud fra en uklar etnisk/sproglig/arbejds-mæssig forståelse. Disse grupper er i mange tilfælde af arabisk herkomst, men har med tiden blandet sig med bantu, sab og somaliske folk, og kendes under fællesbetegnelsen benadir. Benadir er dominerende i Mogadishu, og taler enten benadir, kibajuni eller brawanese, som er en swahilidialekt. Benadir folket er, ligesom resten af Somalia, inddelt i en lang række undergrupper og stamgrene. Reer-Hamar gruppen fra Mogadishu har opnået en betydelig indflydelse, idet de har formået at få ”minoritetsstatus” i det internationale samfund, hvilket har givet dem en plads i den somaliske regering. Samtidig har Reer-Hamar giftet sig ind i de stærke somaliske nomadeklanner Habr-Gedir og Abgal fra Hawiye klanfamilien.

6.5.3 Bantufolk

Bantufolk findes primært i det sydlige Somalia langs Shabelle og Jubba floderne, og lever af landbrug.²¹² Alt efter den præcise geografiske placering kaldes bantufolket noget forskelligt såsom ”gosha”, ”makane”, ”shidle” ”reer shabelle” og ”mushungli”. Man bør være opmærksom på, at der kan være flere betegnelser for bantufolk. Normalt taler bantufolk bantu, swahili eller arabisk, eller alle tre sprog. Maay og nordsomalisk tales sandsynligvis i visse områder af bantufolk.²¹³ Traditionelt har de store somaliske klanner forsøgt at assimilere minoritetsgrupper, men klannerne mener, at bantufolket er for ”anderledes”, og derfor kan de ikke assimileres, og skal derfor marginaliseres. Dette har medført, at de somaliske klanner har kunnet udføre overgreb på bantuer uden repressalier. Især under borgerkrigen begik de store klanner overgreb på bantuerne blandt andet med de formål at skaffe ressourcer til at bekæmpe andre somaliske klanner med. Dette har medført, at bantuerne har organiseret deres egne militser, og de er i dag, i store træk, i stand til at forsvare sig selv mod de omkringliggende somaliske klanner.²¹⁴

(211) ACCORD 2009: 15

(212) Van Lehman & Eno 2003

(213) Van Lehman & Eno 2003

(214) ACCORD 2009: 17

6.5.4 Sheikhal

Denne gruppe menes at dele samme forfader, Sheik Faqi Omar, der var omrejsende imam, og som, ifølge myten, giftede sig med kvinder overalt i Somalia. Gruppens religiøse status har sikret dem en vis grad af sikkerhed også under borgerkrigen. Sheikhal har opnået en betydelig indflydelse. En af forklaringerne på dette kan være, at Sheikhal dominerede de religiøse skoler i Mogadishu samtidig med, at de søgte beskyttelse ved den magtfulde Hawiye klan.

6.5.5 Om minoritetsbegrebet i Somalia

Normalt forstås begrebet ”minoritet” som en distinkt mindretalsgruppe, der adskiller sig fra flertallet ved hudfarve, religion, kultur, sprog, seksuel orientering eller lignende. I Somalia anvendes denne definition ikke, idet en minoritet/gruppe kan defineres ud fra håndværk og beskæftigelse, etnisk oprindelse eller andre ”kendetegn”. Eksempelvis differentierer Somaliere også i nogen udstrækning på hårtypen, hvor ”hard hair” (folk med afrikansk afstamning) betyder lavstatus, mens ”soft hair” (arabisk afstamning) betyder højere status. Ligeledes skelnes der mellem hudfarve, hvor mørkhudede personer betragtes som lavstatus i forhold til lyshudede. Man bør derfor være klar over, at minoritetsbegrebet i Somalia er flydende, og tilhørsforholdet kan skifte alt efter personens beskæftigelse og udseende mv. Netop fordi begrebet er så flydende, vil man uden tvivl møde betegnelser for grupper, udover dem der er nævnt her. I sådanne situationer bør man søge at finde ud af, ud fra hvilke kriterier gruppen defineres.

6.5.6 Religiøse tilhørsforhold

Den altdominerende religion i Somalia er sunniislam. Visse steder blandt bantufolk eksisterer der afarter af naturreligioner. Religiøse mindretal forfølges, og har ikke nævneværdig gennemslagskraft i det somaliske samfund. Forfølgelsen af religiøse mindretal tog især fart under al-Shabaab, der både forfulgte shiamuslimer samt medlemmer af den etniske gruppe Yibre.

En undergren af sunniislam er sufismen, der kendes som en mere mystisk og spirituel religiøs gren. Forskellige sufi-ordner er spredt udover Somalia. Medlemmer af sufi-ordnerne bliver kaldte for dervisher. Den største af disse ordner er Qadiriya-ordnen, efterfulgt af Idrisiya og Salihya-ordnerne. Salihya-ordnen er mest udbredt i flodområdet, og har traditionelt henvendt sig til mindretal eller andre marginaliserede grupper ved at kalde på religiøse bånd mellem somalierne, som skal nedbryde klan tilhørsforhold.

Qadiriya-ordnen er den ældste sufi-orden, og dens mest prominente imam var Shaykh Abdirrahman, hvis grav i Mogadishu stadig besøges som pilgrimsål af ordenens medlemmer. Salihya-ordnen er den nyeste og mindste af sufi-ordnerne i Somalia. Det mest kendte medlem af Salihya-ordnen var Sayid Mohammad Abdil Hasan, der ledte Dervish-oprøret i begyndelsen af 1900-tallet (se afsnit 3.5). Sufier eller dervisher, har som mål at opleve et mere personligt forhold til gud, og dette gøres blandt andet gennem ritualer og bevægelser, der bringer tilhængerne i trance eller en form for ekstase. De bliver derfor af almindelige muslimer og ikke-muslimer betragtet som en slags mystikere – ofte med en vis skepsis.²¹⁵

(215) De mest kendte dervisher er de dansende dervisher fra Tyrkiet, der begiver sig ud i en hvirvlende dans hvor de drejer om sig selv indtil de opnår en trancelignende tilstand.

Sufi-ordnernes indflydelse på det somaliske samfund ses tydeligst i etableringen af *jamaat* land. Jamaat er religiøst ejet land, der dyrkes frivilligt og i fællesskab af ordenens medlemmer. Traditionelt har imamer placeret jamaat efter tilladelse fra Somalias mange klaner. Kollektivet er tit blevet placeret mellem to stridende klaner, hvor det har fungeret som en ”buffer zone”. Samtidig giver dette overhovederne fra de to klaner velsignelse for at give land til religiøse formål. Man bør derfor være opmærksom på de religiøse sufi-ordners potentiale i lokale stridigheder. Under al-Shabaab var det forbudt for medlemmer af sufi-ordnerne at samles og deltage i ritualer, og deres religiøse overhoveder og sheiker blev ofte angrebet.

Traditionelt har de somaliske sufi-ordner lagt vægt på samhørighed med ordenens medlemmer samt det jamaat, der blev dyrket i fællesskab. Det forekommer derfor i nogen grad sandsynligt, at medlemmer af ordenen er mere loyale overfor ordenen end overfor eventuelle klientilørsforhold.

Sufi-ordnerne har under Somalias borgerkrig haft midlertidige alliancer med forskellige islamistiske grupper, såsom al-Qaida. Endvidere bestod Islamic Courts Union (ICU) for en stor del af sufi-medlemmer og islamister. Disse alliancer har dog været kendetegnet ved at være kortlivede og udelukkende baseret på kortsigtede fælles mål. Islamister betragter generelt de sufistiske ordner som værende uislamiske samtidigt med, at islamisternes fortolkning af islam harmonerer dårligt med somaliernes tradition for moderat islam. Det må forventes, at sufier og islamister uden problemer kan danne midlertidige alliancer mod en fælles fjende. For eksempel fik den etiopiske invasion i 2006 de to grupper til at arbejde sammen, idet Etiopien er en af Somalias traditionelle fjender. Invasionen medførte ligeledes en kortlivet genoplussen af nationalisme blandt somalierne, som dog for en stor del forsvandt, da den fælles fjende var væk.

6.6 Sammenfatning

Det mest dominerende træk ved den somaliske sociale struktur er klansystemet, som har været somaliernes sociale, juridiske og sikkerhedsmæssige grundlag gennem århundreder. Efter Siad Barres flugt fra Mogadishu i 1991 og det efterfølgende kollaps af den somaliske stat har klanstrukturen fået fornyet styrke. Efterhånden som borgerkrigen skred frem, mistede de store klanfamilier i nogen grad sammen deres betydning således, at det dominerende referencepunkt for mange somaliere ikke længere er den overordnede klanfamilie men de somaliske underklaner (Majerteen, Abgal, Ogaden osv.). Hvorvidt klanfamiliernes indflydelse igen vil blive styrket, hvis sikkerhedssituationen forbedres er uvist.

Man bør være opmærksom på, at forholdet mellem nomadeklanerne og Rahanwein klanen, der er primært landbrugere, kan være yderst anspændt. Endvidere bør man være opmærksom på, at transport i Somalia kan være en yderst besværlig affære, især uden for byerne, da der i mange tilfælde først skal søges om tilladelse til at passere et givent stykke land fra den lokale klan. Hvis der ikke søges tilladelser kan overskridelse af klangrænser, i værste tilfælde, føre til væbnede sammenstød. Tiden mellem en betragtet overtrædelse af en klans integritet og den faktiske gengældelse kan være ganske lang, og man bør ikke tro, at en overtrædelse er glemt af den pågældende klan, blot fordi der ikke er øjeblikkelige sammenstød. Traditionelle klanstridigheder kan vare i generationer og med år imellem sammenstød. Man bør derfor søge i den lokale historie for at være vidende om eventuelle uafklarede konflikter.

Man bør ligeledes være klar over, at det somaliske samfund er yderst fragmenteret, og at selvstændighed er yderst værdsat. Dette betyder for eksempel, at aftaler indgået med Darod klanens øverste leder ikke betyder, at underklanerne nødvendigvis føler sig forpligtet til disse, og at der derfor skal skabes separate aftaler med disse.

7. Den politiske dimension

7.1 introduktion

Den politiske dimension behandler magtstrukturer i samfundet, både de officielle (regering, politiske partier, officielle institutioner m.v.) og de uofficielle, der ofte vil være særlig udtalte i konfliktfyldte områder.

Inden for magtstrukturerne skelner man mellem autoritet og magt. Autoriteten i et samfund er den eller de personer, der legalt og formelt har magten. Den formelle magt kan være placeret hos grupper eller enkeltpersoner, for eksempel hos en monark. Det er dog ikke altid den formelle magthaver, der har den reelle magt. Denne kan være i hænderne på kulturelt betingede samfundsmæssige strukturer: sheik-systemet, klanstrukturer, militsledere m.v. Autoritet og magt kan således ligge samme sted, men kan også være splittet op i et formelt og uformelt magtsystem.

Den politiske dimension har endvidere til opgave at beskrive eventuelle magtkonflikter, oplyse om hvilke grupper der strides om magten, og om hvordan disse konflikter normalt løses i området. Her er det vigtigt at vide, hvilke grupper der er udelukket fra magten, og hvordan konflikten i det hele taget tager form. Den gruppe der sidder på magten i et samfund er sjældent homogen, og viden om, hvilke brudlinjer der er i det regerende regime, gør det muligt at forudse potentielle konflikter og udkommet heraf. Som udefrakommende kan det være svært at identificere, hvem der besidder den uformelle magt i et pågældende samfund. Viden om et lands politiske strukturer er derfor central for at opnå forståelse for dette. Forståelse for den kulturelle organisering af politiske strukturer er endvidere central, i forhold til at identificere årsagerne til konflikt i området.²¹⁶

Derudover er forholdet mellem lovgivning og kultur af interesse. Der kan være endog stor forskel på den skrevne lovgivning, og på hvad der generelt er accepteret i et samfund. Militære operationer kræver oftest, at den udsendte samarbejder med juridiske og sikkerhedsmæssige sektorer i landet. Magt er forbundet med kulturelle normer og værdier, hvorfor forståelse for de lokale kulturelle koncepter af lovgivning er central. Vestlige regler og standarder i forhold til politiske strukturer anerkendes ikke nødvendigvis af lokalbefolkningen, og kan være modsætningsfuld i forhold til lokal praksis.²¹⁷

Endelig findes der i mange potentielle konfliktområder importerede juridiske systemer, der harmonerer dårligt med den lokale kultur. Det skyldes typisk vestlig kolonisering i større eller mindre grad. Desuden finder man i mange tilfælde flere forskellige juridiske systemer, der enten fungerer side om side uafhængigt af hinanden eller som overlapper. Således anvendes i mange mellemøstlige lande vestlig lovgivning til visse juridiske problemstillinger, mens sharia anvendes ved ægteskabelige og religiøse tvister. I andre dele af verden kan man se endnu flere juridiske kodekser i spil. Skrøbelige eller fejlslagne stater, hvor det officielle retssystem er sat ud af kraft, vil ofte være potentielle konfliktområder. I disse tilfælde er det vigtigt at have viden om, hvordan man pr. kutyme løser lokale konflikter.

Viden om den politiske dimension giver den udsendte en overordnet forståelse af de politiske strukturer man vil møde. Forståelse for hvordan økonomiske og sociale strukturer påvirker politiske ele-

(216) Salmoni & Holmes-Eber 2011: 177

(217) Ibid: 176

menter, samt forståelse for et samfunds magtstrukturer, er centrale for at kunne operere succesfuldt.²¹⁸ Et samfunds politiske strukturer er komplekse, og det er vigtigt at være opmærksom på at strukturerne i et samfund varierer. Endvidere er forståelse for et samfunds magtstrukturer central i forhold til beslutningsprocesser og indgåelse af aftaler med lokalbefolkningen.

Ved at forstå de forskellige politiske strukturer i et samfund bliver den udsendte i stand til at identificere den form for konfliktløsning, som er mest optimal i forhold til en succesfuld mission.²¹⁹

7.2 Aktuel politisk situation

Somalia har været uden fungerende regering siden Siad Barres fald i 1991. Dette har medført en total sammenbrud af alle statslige institutioner, og betegnelsen "Somalia" har indtil for nyligt i princippet blot været betegnelsen for et geografisk landområde og ikke en reel stat. Landet er fundamentalt fragmenteret langs klanlinjer og styres hovedsageligt af lokale klanledere. Store landområder kontrolleres stadig af den islamistiske milits al-Shabaab, der dog i løbet af det seneste års tid har tabt kontrollen med de største byer heriblandt Kismayo og Barawe, som var af afgørende betydning for militsens finansiering. Al-Shabaab kontrollerer stadig store geografiske områder, især landdistrikterne og hovedsageligt i det sydlige og centrale Somalia.

Somalia er i dag splittet i flere dele, men kan overordnet inddeles i fire dele eller regioner. Den sydligste, og nyeste, er kendt som Jubbaland, og kan, ligesom Somaliland og Puntland, betegnes som en autonom region med en selvstændig administration. Denne region har længe været tilholdssted for al-Shabaab, som stadig opererer i regionens landdistrikter.

Den anden del er Somaliland, hvis geografiske udstrækning i store træk harmonerer med det forhenværende Britisk Somaliland. Somaliland er en udbryderrepublik, der ikke er anerkendt internationalt, men som ønsker fuldstændig uafhængighed af Somalia.

Den tredje del, Puntland, ønsker også selvstændighed fra den centrale regering, men har dog erklæret sig villig til at indgå i et nyt føderalistisk Somalia. Somaliland og Puntland fungerer ganske uafhængigt af den centrale regering, og har generelt været bedre til at skærme sig fra den verserende konflikt med al-Shabaab.

Den fjerde og sidste region kan siges, at være den som administreres direkte af Somalias centrale regering, FGS, og dens mange allierede grupper og administrationer. Den består af den centrale del af landet. Derudover findes en række regioner og områder der erklærer hel- eller delvist autonomi fra centralregeringen, heriblandt Khatumo State, Southwestern Somalia, Galmudug, Himam & Heeb, og Zelia & Lughaya State. Centralregeringens manglende legitimitet og kapacitet, samt den generelle ustabile politiske situation i landet, har gjort at den ofte har været nødt til at acceptere kravene fra regionerne, og i stedet fokusere på at skabe et stærkt føderalistisk samarbejde.

FGS er Somalias officielt anerkendte regering, og den arbejder for et samlet Somalia. Dette forhold skaber spændinger i forhold til de andre områder, der, udover politisk uafhængighed, også kræver

(218) Salmoni & Holmes-Eber 2011: 155

(219) Ibid: 175

økonomisk uafhængighed fra den centrale regering, så de selv kan regulere og beskatte de lokale økonomier, som i øvrigt har stort potentiale.

FGS kontrollerer officielt størstedelen af Somalia samt de vigtigste byer, men har på nuværende tidspunkt yderst begrænsede ressourcer, og kan ikke tilbyde befolkningen nogen former for basal service eller sikkerhed. Disse opgaver bliver derfor varetaget af de lokale administrationer samt lokale militser og klaner, der agerer ganske uafhængigt af regeringen, selvom de fleste har svoret loyalitet til FGS. Det nuværende største problem for FGS synes at være bekæmpelsen af al-Shabaab og skabelsen af et samlet levedygtigt Somalia, hvor FGS kan levere basale statslige ydelser så som uddannelse, fødevarer-sikkerhed og grundlæggende sikkerhed. I relation til et samlet Somalia er korrupsion på alle niveauer, især på det politiske, et problem, der skal håndteres, før FGS kan betegnes som legitim i befolkningens øjne. Det vurderes, at selvom FGS har mange officielt allierede administrationer i Somalia, er dennes reelle indflydelse minimal, og der forestår et enormt arbejde med at sikre FGS' autoritet og kapacitet. På nuværende tidspunkt er regeringen afhængig af autonome administrationers "velvilje" for at kunne bestå som andet end en central kransekagefigur.

7.2.1 Politisk organisering

Efter selvstændigheden i 1960 blev der skabt en række partier. Det første politiske parti i Somalia var Somali Youth Club (SYC), der blev grundlagt allerede i 1943, og som senere ændrede navn til Somali Youth League (SYL). Gruppen blev oprindeligt grundlagt af unge (18-32-årige) intellektuelle somaliere i Mogadishu, og var den første organisation, der åbent proklamerede pan-somalisme, og lovede at forene alle somaliere under et "Greater Somalia", der inkluderede de etiopiske og kenyanske somaliere.²²⁰ Den Britiske Militære Administration (BMA) i Britisk Somalia og SYC oparbejdede et godt forhold til hinanden, men der var enkelte spændinger, blandt andet grundet gruppens optagelsesritual, hvor medlemmer skulle aflægge ed om ikke at afsløre deres klienthørsforhold og udelukkende erklære sig som somaliere. Dette gik imod det britiske ønske om indirekte klanbaseret regeringsførelse, hvor klanlinjerne i samfundet blev tydeliggjort for at undgå en samlet "front" mod koloniherrødet.²²¹

SYL forsøgte at forene alle somaliere på tværs af klanlinjer, og var det altdominerende parti indtil kuppet i 1969. Herefter regerede "Supreme Revolutionary Council" (SRC) indtil sin nedlæggelse i 1976, hvor "Somali Revolutionary Socialist Party" (SRSP) ledet af Siad Barre overtog magten. SRSP og Siad Barre sad tungt på magten indtil 1991, da regimet og staten kollapsede som følge af magtmisbrug og klannepotisme.

Umiddelbart efter Siad Barres flugt fra Mogadishu udråbte Somaliland sig som selvstændig stat under "Somali National Movement" (SNM). SNM er hovedarkitekt bag Somaliland, og er domineret af Ishaq klanen.²²²

Efter 1991 fragmenterede Somalia langs klanlinjer, og det politiske liv blev domineret af klanbaserede militser. Hver klan havde sit eget private politiske parti/milit, såsom "the Somali Democratic Mo-

(220) Lewis 2003: 166

(221) Barnes 2007: 280

(222) <http://countrystudies.us/somalia/65.htm>

vement”, (Rahanwein klanen) “the Somali National Union” (Reer Hamar, minoriteter), “the Somali Patriotic Movement”, (Ogadeni klanen) og “the United Somali Congress” (Hawiye klanen).

Man bør være opmærksom på, at somaliske partier, på trods af deres nationalt klingende navne, ikke er meget mere end paraplyorganisationer for snævre klaninteresser. Desuden bør man være opmærksom på, at somaliske partier, ligesom klientilørsforholdene, er under konstant forandring, og navneskift sker hyppigt, hvorfor overstående liste af partier skal ses som eksempler. Man bør altid undersøge et partis klientilørsforhold for at kunne danne sig et billede af det politiske landskab.

7.2.2 Samfundsstruktur

Som beskrevet i kapitel 6 er klanen grundlaget for somaliernes sociale, retmæssige og økonomiske sikkerhed, lige såvel som den yder fysisk beskyttelse og grundlag for politisk indflydelse. Somalia har ingen tradition for et hierarkisk styre. Dette kombineret med Somalias nyere erfaring med centraliseret styre, har medført, at somaliere er yderst mistroiske overfor centralregeringen. En somalier vil således generelt have større loyalitetsfølelse overfor sin klan end over for centrale nationale myndigheder. Dette, kombineret med klanens socialøkonomiske rolle, gør, at det forventes af det enkelte individ, at han/hun bidrager med hjælp til svage medlemmer af klanen, hvis vedkommende får adgang til ressourcer i form af penge eller andre goder. Personligt ejerskab er således ikke fuldstændigt, da det forventes, at alt deles blandt klanmedlemmer og den nærmeste familie. Det somaliske samfund fremstår således som egalitært, og forståelse for ”statens ejendom” er ikke udbredt. Værdier og goder, der kommer i enkeltindviders favn, vil også finde vej til nære familiemedlemmer og klanmedlemmer. Denne tendens er blevet forstærket siden 1991, hvor staten brød sammen, og klanen blev den eneste garant for individet

7.2.3 Formelle politiske magtfigurer

Federal Government of Somalia (FGS) er Somalias officielle regering, som blev etableret den 20. august 2012. FGS består af et parlament med to kamre, parlamentet med 275 medlemmer, og overhuset med 54 medlemmer. Parlamentet kan vedtage og nedstemme love, og er ansvarlig for at vælge præsidenten, som herefter vælger en premierminister, der efterfølgende udnævner et ministerråd. Somalias forfatning kræver, at mindst 30 % af parlamentsmedlemmerne skal være kvinder. Dette har vist sig svært at opfylde grundet Somalias patriarkalske kultur.

Formelle politiske magtfigurer:

Somalias præsident: Hassan Sheikh Mohamud, leder af “Peace and Development Party”, fra Hawiye (Abgal) klanen.

Somalias premierminister: Omar Abdirashid Ali Sharmarke, fra Majerteen klanen.

Formand for parlamentet: Mohamed Osman Jawari, fra Rahanwein klanen.

7.2.4 Uformelle centrale magtfigurer og deres relation til de formelle

Mange år uden en regering har betydet, at magt og autoritet længe har været i hænderne på uformelle magtfigurer. Klan-, familie- og religiøse overhoveder samt forskellige militsgrupperinger har haft den største indflydelse i det somaliske samfund.

Somalia er fragmenteret langs klanlinjer. De, til enhver tid siddende klanledere, er således afgørende for Somalias udvikling og for eventuelle militære og/eller civile indsatsers succes. Det er her vigtigt at bemærke, at især nomadeklanernes magtstruktur er meget løs, og aftaler indgået med den øverste ledelse af disse klaner, er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at underklanerne anderkender aftalen.

Generelt besidder det somaliske samfunds ældre stor autoritet og indflydelse, og de bestrider ofte positionerne som ledere af klaner, subklaner og familier samt som religiøse overhoveder. Generelt har disse ældre og ældreråd haft ansvaret for den lokale interne sikkerhed og opretholdelse af xeer- og sharialovgivning i samfundet. De ældre klanledere har blandt andet ansvaret for at repræsentere deres klaner udadtil, forhindre og løse konflikter inden de opstår, og indsamle, betale eller modtage blodpenge (*diya*) til og fra andre klaner. Der er ikke deciderede ”politistyrker” tilknyttet disse råd for at håndhæve beslutninger. I situationer hvor for eksempel personer eftersøges, er det ofte nok at kontakte det relevante ældreråd i området, der så forhandler vilkårene for overgivelsen af personen.²²³

Disse ældreråd og rådets medlemmer har desuden stor betydning for de mange lokale fredsprocesser i landet, og som konfliktmæglere når uenigheder opstår mellem klaner eller iblandt klanmedlemmer. Hvis det vurderes, at en mulig voldelig konflikt er ved at opstå mellem to klaner, er det oftest ledere fra andre klaner, der samles og fungerer som mæglere. Hvis nødvendigt indkaldes religiøse ledere, da de kan have større moralsk autoritet. Mæglingsprocessen foregår ved, at repræsentanter fra de rivaliserende klaner bliver indkaldt til mægling på neutral grund. Det er rådets ansvar at overholde relevant xeer- og sharialovgivning og idømme bøder, straf og sanktioner mod parter, der ikke overholder de trufne beslutninger i relation til en afslutning af uoverensstemmelsen.²²⁴

Efter borgerkrigens udbrud har de indtaget større og mere magtfulde roller i det somaliske samfund, og efter borgerkrigen har de traditionelle ældreråd i Somaliland (såkaldte *Guurti*) og Puntland (*Isimada*) især haft stor indflydelse på udformningen og etableringen af disse regioner blandt andet grundet deres legitimitet blandt befolkningen og deres rolle som traditionelle fredsmæglere.

Ejerne af Somalias banan- og khatplantager synes ligeledes at have betydelig magt, og de kan forventeligt organisere militser af forskellig størrelse, hvis deres interesser for alvor bliver truet. Man skal være opmærksom på, at ejerne af både khat- og bananplantager sandsynligvis er indblandet i klanpolitik.

Produktionen af trækul har, som tidligere beskrevet, vist sig at være en yderst lukrativ forretning. Produktionen har dog meget negativ indflydelse på miljøet, og har været en del af årsagen til tørkeefterfølgende hungersnød. På nuværende tidspunkt forefindes de fleste forretningsmænd, der har interesser i produktionen af trækul, sig omkring Kismayo, og ved byen Bossaso. Disse personer må forventes at kunne udøve en del indflydelse både blandt klaner og i det politiske rum.

Forholdet mellem de formelle og uformelle magthavere er på nuværende tidspunkt præget af det meget skæve magtforhold mellem dem. De uformelle magthavere, især klanledere og forskellige militsledere, sidder fuldstændig på magten i lokalområderne. Regeringens evne til at kontrollere begivenheder på jorden afhænger af de uformelle magthaveres velvilje. Indtil videre er forholdet baseret

(223) Grote & Röder 2012: 564

(224) <http://www.c-r.org/accord-article/building-peace-south-central-somalia-role-elders>

på, at de sidste to årtiers brutale borgerkrig til en hvis grad har udmattet parterne, hvilket har forøget interessen i et samlende styre. Ligeledes har al-Shabaabs ageren til en hvis grad samlet de somaliske klaner mod en fælles fjende.

Til gengæld har den somaliske erfaring med centralt styre medført en vis frygt for central ledelse, da især de mindre klaner frygter, de vil blive marginaliseret af de store nomadeklaner. Dette vil vanskeliggøre oprettelsen af et centralt styre med reel indflydelse i lokalområder.

7.3 De vigtigste politiske tematikker og problemstillinger i Somalia

Somalia har flere store problemstillinger. En af de helt centrale er bekæmpelsen af al-Shabaab, en anden skabelsen af en levedygtig og handlekraftig føderation, der kan garantere sikkerhed for befolkningen. På nuværende tidspunkt kontrollerer FGS officielt store dele af Somalia heriblandt de største byer, hvilket betyder at landet synes tættere på at blive samlet under en fælles ledelse end på noget andet tidspunkt i de sidste to årtier. Det synes i FGS interesse at få afvæbnet de somaliske militser og få kanaliseret mandskab og bevæbning over i en fælles somalisk hær kontrolleret af regeringen. Dette vil formentlig ikke kunne lade sig gøre uden yderligere væbnede sammenstød mellem regeringen og forskellige militser

Den relative sikkerhed i Puntland og Somaliland har betydet, at disse regioner tiltrækker et stigende antal udenlandske virksomheder og investeringer. Den bedre økonomi i disse områder har tydeliggjort splittelsen mellem centralregeringen og de regionale administrationer. Der må således indgås en politisk aftale angående fordelingen af økonomiske ressourcer for at skabe en stærk føderation, der i fællesskab kan koncentrere sig om bekæmpelsen af al-Shabaab.

Endnu et centralt problem er den tilbagevendende tørke, som har ramt Somalia flere gange i de sidste to årtier. På grund af borgerkrigen var det ikke muligt at forberede landbruget på de fast tilbagevendende tørkeperioder, og dette, kombineret med særlig lange tørkeperioder formentlig på grund af globale klimaforandringer, har medført flere sultkatastrofer.

Udenrigspolitiske problemstillinger synes at have lav prioritet på nuværende tidspunkt i betragtning af de kolossale problemstillinger, regeringen står overfor indenrigspolitisk. Det vurderes, at det store antal af somaliere i Etiopien og Kenya igen vil dukke op i somalisk politik og påvirke Somalias ageren i forhold til disse lande, når situationen internt i Somalia er blevet mere stabil.

7.4 Retsprincipper

7.4.1 FGS officielle retssystem

Officielt har Somalia organisatorisk et vestligt retssystem, der består af en Forfatningsdomstol, Føderationsdomstole og domstole i de føderale regioner. Ifølge forfatningen varetager forfatningsdomstolen alle sager, der har relation til forfatningen og garanterer en fri og uafhængig rettergang.

Puntland har ligeledes organisatorisk et vestligt retssystem, der består af Højesteret, Appeldomstole og Primære domstole. Puntlands retssystem er voldsomt overbebyrdet, og på grund af de store geografiske afstande har det været vanskeligt for befolkningen i små lokalsamfund at få adgang til retssystemet. Dette medførte, at Puntland i 2009 indførte de såkaldte ”mobile domstole”, der består af en

anklager, en retsassistent og en sekretær fra Appel- og Primære domstole. Den mobile domstol tager på regelmæssige rejser til de fjernliggende byer, hvor de afgør juridiske sager.²²⁵

Lovgivningen i både Puntland og FGS er indtil videre baseret på en blanding af vestlig, islamisk og traditionel lov. Meget af lovgivningen er ikke vedtaget endnu, men baserer sig på Somalias lovgivning før 1991.

Man bør være opmærksom på, at overstående retssystem i høj grad kun eksisterer på papiret, og således på nuværende tidspunkt næppe vil blive betragtet af somaliere som et acceptabelt system, man føler sig forpligtiget overfor. I stedet har det vist sig, at Somalias traditionelle retssystem, "xeer", i høj grad har overtaget det juridiske tomrum efter den somaliske stats sammenbrud i 1991.

7.4.2 Xeer lovgivning

Xeer loven har rødder tilbage til det pre-islamiske Somalia, og består af mundtlig overleverede traditionslov.²²⁶ Xeer baserer sig på en blanding af sharia og gamle somaliske tanker om retfærdighed. Xeer indeholder ligeledes regler for krigsførelse, der på mange måder minder om den noget yngre Genevekonvention.²²⁷

Xeer domstolen baserer sig grundlæggende på fælles aftaler klanerne imellem, som fortolkes af klanernes ældre. Hvis en somalier mener, et medlem af en anden klan eller gruppe har forbrudt sig mod xeer loven, kan han kræve sagen behandlet ved domstolen. Herefter vil et antal ældre fra hver klan samle sig og symbolsk afmærke et område med en måtte, hvorpå der skal udvises respektfuld opførsel. Antallet af ældre er normalt 10, fem fra hver klan, men kan være så få som to fra hver. Det vigtigste er, at der er lige mange fra hver side.²²⁸ Retten vil herefter henvende sig til de involverede parter, og høre dem om de vil respektere rettens afgørelse. Helt konkret bliver der mange gange spurgt, om de "vil lægge deres hoved i rettens hænder". Herefter vil de ældre høre de involverede parter om deres sag og derefter afgive deres dom. Retshandlingen kan vare i dagevis, og vil normalt foregå i en rolig atmosfære, for eksempel i byens lokale tesalon eller andet behageligt steder. Domsafsigelsen vil basere sig på de to klaners xeer-aftale, som er en forud indgået mundtlig aftale mellem to klaner.

I visse situationer kan der indkaldes ældre fra en neutral klan for at afgøre striden. Normalt vil det være en fjernliggende klan, som ingen særlige interesser har i sagens udfald, og som begge parter derfor stoler på.

Xeer loven har vist sig at give et minimum af retssikkerhed i store dele af Somalia, efter det officielle retssystem forsvandt. Men selv før 1991 anvendte de fleste af Somalias nomader Xeer loven, dels på grund af afstanden fra nomaderne til de officielle domstole, og dels fordi de fleste somaliere er analfabeter, der ikke føler sig trygge ved de officielle domstole. Endvidere mener mange somaliere, at de officielle domstole ikke afsiger "de rigtige domme", og domsafsigelserne opfattes som værende politisk motiverede. Somalierne har derfor kun ringe tillid og respekt for de officielle domstoles afgørelser.

(225) http://www.so.undp.org/content/somalia/en/home/presscenter/articles/2009/3/1/Mobile_Courts_yield_success_stories_in_Puntland/

(226) Lombard 2005

(227) Ibid

(228) Ibid

I Puntland har man i nogen grad forsøgt at institutionaliserer xeer loven, og med nogen succes, især ved brug af mobile domstole.

Der er dog flere problemer med xeer systemet. For det første forudsætter en xeer afgørelse, at de to parter har en xeer aftale, hvilket ikke er tilfældet for klaner, der lever langt fra hinanden. Samtidig sætter det klanmedlemmer, der er rejst bort fra klanen, eksempelvis for at få arbejde, i en svag situation overfor den lokale klan.

For det andet forudsætter en effektiv afgørelse af en uoverensstemmelse, at begge parter anerkender xeer dommen, hvilket ikke altid er tilfældet, når uoverensstemmelsen er mellem en stor og en lille klan. Derudover er alle Somalias minoriteter udelukket fra at kunne sidde med i de ældreråd, som træffer afgørelserne, og kan kun være repræsenteret af en allieret somalisk klan.

For det tredje er xeer loven baseret på traditionslovgivning, der blandt andet udelukker kvinder fra dels at sidde i rådet og dels at tale i rådet, hvilket sætter kvinder i en meget svag juridisk situation.

For det fjerde fokuserer xeer loven ikke på individet, og tager kun hensyn til klaners og mag-gruppers interesser. Dette betyder eksempelvis, at en drabsmands mag-gruppe kan idømmes at betale 100 kameler, som en mands liv traditionelt er værd, en kvindes liv sættes kun til 50 kameler, mens selve drabsmanden forbliver ustraffet.²²⁹ Der har de seneste år fundet en nyfortolkning af xeer loven sted i de større byer, hvor der i stigende grad fokuseres på at straffe gerningsmanden og ikke mag-gruppen, dog stadig ved xeer-domstole.

Endelig skal det nævnes, at xeer lovens fokusering på blodpenge vanskeliggør en samlet løsning på de sidste to årtiers borgerkrig, da mag-grupperne simpelthen ikke formår, at betale den størrelse af blodpenge der idømmes til hinanden.

På trods af ovenstående problemstillinger synes xeer domstolene at være, indtil videre, det bedste bud på et fungerende og nationalt anerkendt retssystem, som somalierne føler sig forpligtet overfor. Det forekommer således lidet sandsynligt, at det vestligt inspirerede retssystem, som FGS søger at implementere, ikke vil kunne finde fodfæste i det somaliske samfund inden for en overskuelig fremtid.

Man bør således være opmærksom på xeer systemets position i det somaliske samfund og udviklingen i forholdet mellem xeer systemet og FGS vestligt inspirerede retssystem.

7.5 Somalias militær

Før 1991 havde Somalia en af Afrikas største hære, som var udrustet med en blanding af sovjetiske, vestlige og kinesiske våben. Efter 1991 fragmenterede hæren langs klanlinjer, og i 1992 indførte FN totalt forbud mod salg af våben til Somalia. Siden da har indførelsen af ulovlige håndvåben, især AK-47 og lignende modeller, udgjort en stor del af det uformelle økonomiske system i Somalia.

Efter etablering af en central regeringsstruktur, FGS, og et vestligt fokus på bekæmpelse af al-Shabaab, blev forbuddet mod salg af våben delvist ophævet i marts 2013, i en etårig prøveperiode, med det for-

(229) Lombard 2005

mål at oprette en ny somalisk hær og flåde.²³⁰ Siden da er den delvise ophævelse af våbenembargoen gentagne gange blevet forlænget med 8-12 måneder af FN's Sikkerhedsråd.

7.5.1 Somalias hær og flåde

AMISOM's styrke på cirka 22.000, med bidragsydere fra forskellige afrikanske lande, har i hovedsagen udgjort det militære grundlag for etablering af sikkerhed i Somalia, og har støttet Somalias centralregering, FGS, i dennes bestræbelser på at udbrede et centralt magtmonopol i landet.

I november 2009 indgik EU i et samarbejde med den daværende centrale overgangsregering, TFG, om at uddanne og udruste en ny somalisk hær og flåde, der skulle kunne skabe sikkerhed i Somalia, bekæmpe al-Shabaab og varetage kystbevogtningen af Somalias lange kyststrækning. Endvidere skulle de nyuddannede soldater kunne træde i stedet for AMISOM styrkerne. AMISOM's mandat blev i 2014 forlænget med endnu et år.²³¹

Uganda og Tyrkiet har, med vestlig assistance, uddannet to bataljoner på i alt ca. 2.000 mand, og FGS har på nuværende tidspunkt mellem 6.000 – 12.000 mand under våben. På længere sigt er det meningen at bringe Somalias hær op på 36.000 mand. Denne trænings- og uddannelsesindsats betales primært af EU, FN og andre samarbejdspartnere.²³²

I 2009 blev de første 500 mand uddannet til Somalias flåde. Flådens styrke vil med tiden skulle omfatte 5.000 mand. Indtil videre har FGS bestilt to redningsfartøjer og seks kystvagtskibe fra Tyrkiet. FGS har udtrykt ønske om at indkøbe større flådefartøjer for effektivt at kunne bekæmpe pirateri og internationale firmaers ulovlige fiskeri og dumpning af affald langs Somalias kyster.

Herudover har FGS forsøgt at afvæbne og reintegrere de mange militser i de officielle styrker. FGS har i denne forbindelse ligeledes indgået aftaler med de regionale administrationer, der har administreret deres egne sikkerhedsstyrker, om at integrere disse i den centrale Somali National Army (SNA).

(230) www.upi.com/Top_News/Special/2013/03/07/UN-partially-lifts-arms-ban-on-Somalia/UPI-16611362667874/

(231) <http://amisom-au.org/key-documents/united-nations-security-council-resolutions/>

(232) www.somaliareport.com/index.php/post/1581/President_Sharif_Opens_Military_Camp_in_Capital



Somaliske regeringsstyrker under en operation mod al-Shabaab i udkanten af Mogadishu, 2012.

UN Photo/Stuart Price

Kilde: Flickr.com https://www.flickr.com/photos/un_photo/8072105386/

7.6 Nuværende største udfordringer for hæren og flåden

Man skal være opmærksom på, at Somalias hær og flåde i store træk stadig kun eksisterer på papiret. Der har været store problemer med at udruste styrkerne, idet mange officerer videresælger våbnene på det sorte marked i stedet for at anvende dem til deres enheder. Endvidere er de eksisterende styrker præget af manglende organisation, eksempelvis findes pålidelige styrketal ikke. Derudover er, som nævnt, militæret i høj grad gennemsyret af klanpolitik, og det har vist sig næsten umuligt at få etableret en rationel kommandostruktur ved de få uddannede styrker.²³³

Endelig har de officielle styrker været plaget af rapporter om udbredt magtmisbrug, grove menneskerettighedskrænkelser og generel mangel på disciplin. Eksempelvis har soldater fra FGS den ene dag optrådt i uniform for så den efterfølgende dag at høre under en klanmilitis eller lokal krigsherre. Det er således vanskeligt for befolkningen at gennemskue, hvornår det har været centralregeringens styrker eller lokale militser og krigsherrer, som agerede.

(233) ICG 2011

Den somaliske hær og flåde står således overfor store udfordringer og kan næppe i praksis forventes at løse de opgaver, der forventes. Derudover vurderes det, at den enkelte soldats loyalitet overfor centralregeringen i bedste fald er tvivlsom.

7.7 Somalias militser

Efterhånden som borgerkrigen tog form efter 1991, oprettede de somaliske klaner deres egne militser til beskyttelse mod naboklaner. Flertallet af disse militser eksisterer stadig og kontrolleres af klanledere. Det er usikkert hvor mange soldater disse militser råder over, samt hvilke våbensystemer de har. Kilder angiver tal på omtrent 30.000 militsfolk i hele Somalia, men disse tal er meget usikre.

Somalia have før 1991 en af Afrikas største hære primært udrustet med sovjetisk og kinesisk materiel, så det synes sandsynligt, at sådant materiel udgør en væsentlig del af militsernes bevæbning. Der har ikke eksisteret et fungerende vedligeholdelsessystem for større våben siden 1991. Før dette var vedligeholdelsen og materiellets operative funktionsduelighed i bedste fald tvivlsom.

Hawiye klanen overtog umiddelbart efter Siad Barres fald kontrollen med vigtige våbenlagre i Mogadishu, og kan således stadig have adgang til visse tungere våben eksempelvis i form af enkelte artilleripjecer. Det forekommer ikkesandsynligt, at disse vil kunne anvendes i nævneværdig grad.

Til gengæld er de store klaners militser formentlig i besiddelse af store mængder håndvåben og af sovjetiske RPG'er i et antal, der ikke må undervurdes. Efter det fejlslagne forsøg på at tage general Aidid til fange i 1993, vurderede det amerikanske militær, at deres landstyrker i Mogadishu var blevet beskydt med RPG'er hvert 30. sekund.

Under alle omstændigheder anvender de somaliske militser i høj grad såkaldte "technicals", som er almindelige personbiler og ladvogne med eftermonterede maskingeværer eller lignende af forskellig kaliber. Disse køretøjers mobilitet har vist sig effektiv i operationer i Somalia grundet landets geografiske udstrækning og spredte befolkning.

Der har været spredte rapporter om, at somaliske militser bortfører børn og træner børnesoldater, det vides ikke hvor udbredt et fænomen dette er.

Selvom de somaliske militser i høj grad mangler kommandostruktur og moderne våben, skal man ikke undervurdere deres evne til at handle hurtigt og på egen hånd. Amerikanernes erfaring har vist, at militsernes mest benyttede kampform består i at forsøge at omringe fjenden hurtigst muligt. Denne kampform har de somaliske klaner brugt i århundreder, og derfor er de også i stand til at anvende den uden at have et regulært kommandosystem.

7.8 Sammenfatning

Politisk står Somalia i en prekær situation. To årtier uden en fungerende regering har påvirket magtstrukturerne i landet betydeligt, og en *de facto* centralisering af magten hos en regering virker ikke på nuværende tidspunkt realistisk. Borgerkrigens afslutning og opbygningen af statslige institutioner tegner godt for Somalias fremtid, men indenrigspolitisk står den stadig overfor store udfordringer, heriblandt kampen mod al-Shabaab, opbygningen af en formel økonomi, indflydelsen fra klanpolitik (med dertilhørende anklager om korrupsion og nepotisme), og måske vigtigst af alt, manglende legi-

timitet i befolkningens øjne. Internt står FGS altså over for store problemer. Regeringens begrænsede legitimitet i befolkningen gør, at den stadig er afhængig af diverse klanstyrede militser alene for at kunne opretholde en symbolsk tilstedeværelse rundt om i landet. Endvidere er FGS stækket af den evige fare for, at klanfraktionerne genopstår i det nye regime. FGS har indtil videre opbygget kontourerne af en stat, hvor magten forsøges centraliseret. Under opbygningen af regeringen er der forsøgt at tage højde for klanpolitik, og de mest centrale politiske figurer kommer derfor fra forskellige klanfamilier.

Mange år uden en regering har betydet, at magt og autoritet længe har været i hænderne på uformelle magtfigurer. Klan-, familie- og religiøse overhoveder samt forskellige militsgrupperinger har haft den største indflydelse i det somaliske samfund. Især klanledere, der udgøres af mandlige ældre, besidder stor magt, og er derfor afgørende for Somalias fremtid og udvikling. Al-Shabaab er på nuværende tidspunkt en af de vigtigste uformelle magtfraktioner i Somalia. En intensiveret indsats de senere år mod al-Shabaab har presset gruppen tilbage, og den har mistet grebet om flere vigtige byer og derved indtægtskilder. Gruppen har stadig udvist evne til at angribe FGS i hovedstaden Mogadishu, men overordnet set synes FGS at stå stærkest i den kamp.

Officielt har Somalia organisatorisk et vestligt retssystem, mens lovgivningen er en blanding af vestlig, islamisk, og traditionel lov, også kaldet *xeer*. *Xeer* loven har rødder tilbage til det pre-islamiske Somalia, og består af mundtlig overleverede traditionslov. *Xeer* kan siges at være en blanding af sharia og gamle somaliske tanker om retfærdighed. Den baserer sig grundlæggende på fælles og forud indgåede aftaler blandt klanerne, og sager bedømmes af klanernes ældre. Efter det officielle retssystem forsvandt i 1991, har *xeer* loven vist sig at give et minimum af retssikkerhed i store dele af Somalia, og benyttes derfor af størstedelen af somaliere. Ligesom centralregeringen vil etableringen af et velfungerende og centralt retsvæsen stå overfor store udfordringer i at skabe troværdighed blandt Somalias befolkning.

Før 1991 havde Somalia en af Afrikas største hære. Da borgerkrigen brød ud, medførte det, at militæret fragmenterede langs klanlinjer, og formerede sig som militser under klaner og forskellige krigsherrer. Siden 2007 har AMISOM styrker fra Uganda, Burundi, Djibouti, Sierra Leone, Kenya og Etiopien været stationeret i store dele af det centrale og sydlige Somalia med det formål at støtte FGS og bekæmpe al-Shabaab og andre væbnede militser. På nuværende tidspunkt er Somalias egne væbnede styrker så småt begyndt at udføre forskellige sikkerhedsopgaver på egen hånd, men står stadig overfor store udfordringer. Flyvevåbnet og søværnet eksisterer nærmest kun på papiret, og hæren er stadig relativt lille, underfinansieret, dårligt trænet og organiseret, og gennemsyret af klanpolitik. Træning og støtte fra EU, FN, og andre lande og internationale organisationer, har øget de væbnede styrkers kapacitet, og de vil i stigende grad kunne overtage AMISOMs sikkerhedsopgaver.

På papiret er Somalia nu nærmere en afslutning af borgerkrigen end på noget andet tidspunkt. Mange og store problemer truer dog med at undergrave hele processen. Den mest presserende opgave er stadig bekæmpelsen af al-Shabaab, dernæst at opnå kontrol med landet og dets kyster, og endelig skal FGS styrke sin legitimitet i den somaliske befolkning ved at kunne levere sikkerhed, lov og orden.

8. Tro og symboler

8.1 Introduktion

Alle kulturelle grupper har et fælles sæt overbevisninger, eller en fælles tro, som forener de individuelle medlemmer. Tro og symboler har indflydelse på, hvordan mennesker forstår verden, og på hvordan individer i en kulturel gruppe interagerer med hinanden. Tro og symbol dimensionen behandler et samfunds religiøse og historiske forestillinger, dets fortællinger og overbevisninger, tabuiserede forhold, normer og symboler. Det drejer sig ikke blot om faktuelle forhold, men også om hvordan befolkningen gør brug af disse forestillinger. Eksempelvis om hvordan bestemte befolkningsgrupper anvender historiske fortællinger og overleveringer til at begrunde deres egen opfattelse af konfliktfladerne i samfundet. Historiske begivenheder og deres symboler bruges således i hverdagen til at forklare og retfærdiggøre moderne politiske, religiøse og kulturelle overbevisninger, og også til at forherlige - henholdsvis fornede - enkeltpersoner, grupper eller bestemte handlinger. Fortællinger og symboler afslører ligeledes, hvilken adfærd samfundet anser for god eller dårlig. Med andre ord former historiske begivenheder, symboler og lignende den kultur, de anvendes i, samtidig med at kulturen selv formes af samme historie og symboler. De samme faktuelle historiske forhold tolkes derfor ofte vidt forskelligt. De forskellige befolkningsgruppers udlægning fortæller ikke sjældent væsentligt mere om gruppen selv end om, hvad der rent faktisk fandt sted, historisk og faktisk. Dertil kommer, at det samme symbol eller den samme historie ofte tillægges meget forskellig betydning, alt efter i hvilken sammenhæng de anvendes.

Symboler bruges også til at markere statusforhold. Tænk på militærets rangordner og medaljer. Begge markerer en position i et bestemt socialt hierarki. Ofte er det ikke umiddelbart forståeligt, hvilke objekter som har symbolsk værdi. Viden om tro og symboler i et samfund sætter den udsendte i stand til, at identificere fysiske symboler og deres betydning, herunder symboler som adskiller individer i et samfund.²³⁴

Dimensionen beskriver også, hvilke forestillinger om ret og uret der gør sig gældende i et givet område. Religion, skikke og ritualer reflekterer en kulturel gruppes værdier, og afspejler det samfund og den identitet, individet er en del af. Alle kulturelle grupper har skrevne og uskrevne regler om, hvad der er acceptabel eller uacceptabel adfærd. Viden om dette sætter den udsendte i stand til at tage de rette forholdsregler i forhold til at udvise respekt og forståelse for lokalbefolkningen.²³⁵ Viden om dimensionen er også central, når der kræves samarbejde med lokalbefolkningen, da manglende forståelse kan føre til konflikter og misforståelser. Eksempelvis bør den udsendte være opmærksom på helligdage og ritualer og skikke, som er forbundet med religiøse retninger i befolkningen.

Viden om, hvilke grupper i et område der anvender hvilke symboler, og hvorfor de gør det, er således essentiel for at forstå de forskellige befolkningsgruppers handlinger. Og man bør i høj grad være opmærksom på, at fortællinger og symboler – idet de anvendes til at begrunde og forsvare nutidige begivenheder og politiske holdninger – er alt andet end monolitisk entydige. Tværtimod er deres betydning under konstant forandring og kan hele tiden få tillagt ny mening.

(234) Salmoni & Holmes-Eber 2011: 196-197

(235) Ibid: 203-205

8.2 Religion

8.2.1 Islam generelt

Islam blev stiftet af profeten Muhammed Ibn Abdallah, som blev født i Mekka omkring år 570. I 610 modtog Muhammed sin første åbenbaring fra Gud via ærkeenglen Gabriel. Frem til sin død i 632 modtog han fortsat åbenbaringer. Muhammed forkyndte, at der kun er én almægtig gud, nemlig Allah. Allah er skaberen og dommeren, og hævet over alt jordisk. Allah har givet sig til kende gennem Israels profeter, herunder Jesus, men sidst og endegyldigt gennem Muhammed, som er den sidste profet.

Muhammeds åbenbaringer er samlet i Islams hellige skrift, Koranen, som anses for et åbenbaret skrift direkte modtaget fra Allah og derfor ufejlbarlig. Sharia er den islamiske lov, som indeholder en række konkrete anvisninger på, hvad man må og ikke må som muslim. Loven er et altomfattende juridisk system, som bygger på læren fra Koranen og Sunna (Hadith). Den fortæller først og fremmest om, hvordan en rettroende muslim skal opføre sig i hverdagen, men bliver også anvendt som et decideret juridisk system.

Den såkaldte *Sunna* betegner fortolkningen af *Hadith*, som er beskrivelser af Muhammeds gøren og laden. Fortællingerne beretter også om Muhammeds juridiske og etiske afgørelser i en række sager og bruges ofte pædagogisk i opdragelsesøjemed, når forældre og lærere vil fremhæve, hvad der er godt, og hvad der er dårligt.

Når der skal træffes afgørelser ved sharia domstole, dømmes der efter Koranen og dens læresætninger i følgende rangorden:

1. Koranen

Hvis det er muligt, henviser dommerne først til Koranens lære, fordi den er Allahs ord og er dermed ufejlbarlig. Hvis der ikke er grundlag for at dømme på baggrund af Koranens tekster, går man videre til Sunna.

2. Sunna

Sunna, læren fra Muhammeds eget liv, er den næstbedste standard til at afgøre, hvad der er rigtigt, og hvad der er forkert. Er der heller ikke grundlag for at dømme efter Sunnatekster, følger Ijma.

3. Ijma

Ijma er et udtryk, man bruger i islam. Det henviser til, hvad der generelt er konsensus om blandt retslærde.²³⁶

4. Qiyas

Sidst i hierarkiet af sharialovkilder finder man Qiyas. Qiyas bygger på logiske slutninger og tolkninger ved hjælp af analogier. Et kendt eksempel er, at Koranen ikke eksplicit forbyder øldrikning, mens vin er forbudt. Deraf udleder man, at eftersom de to drikke har samme virkning, nemlig beruselse, må det også være forbudt at drikke øl.

(236) Det er værd at notere sig at forståelsen for, hvad der udgør sunna, afhænger af, hvilken islamisk lovskole man har med at gøre. Der vil typisk være forskel mellem de levantiske og nordafrikanske skoler.

Muhammeds fødeby Mekka, i nutidens Saudi-Arabien, er muslimernes helligste by. Her ligger Kabaen, som er Islams centrale helligdom. Pilgrimme strømmer hvert eneste år til Mekka for at bede om tilgivelse og for at få slettet deres synder samt gå rundt om Kabaen. Da Muhammed erobrede byen i 629, gjorde han Kabaen til Islams centrum, hvorfor alle muslimer verden over siden har skullet bede med ansigtet vendt mod Mekka. Bederetning mod Mekka kaldes *qibla*.

Et centralt element i islam er, at der kun er én Gud (monoteisme), nemlig Allah. Muhammed er hans sendebud, men er ikke selv en gud. Grundlæggende er det ifølge Islam blasfemi at tro, at der findes mere end én gud (som for eksempel i buddhismen), og rettroende muslimer mener også, at kristendommens Treenighed, bestående af Gud, Sønnen og Helligånden, er blasfemi: Der er kun én Gud.

8.2.2 De fem søjler

Islam bygger på fem ritualer, der kaldes *Islams fem søjler*. De fem søjler anses for de vigtigste og mest grundlæggende elementer i islam. Søjlerne er den religiøse praksis, som både mænd og kvinder skal efterleve.

1. Trosbekendelsen (*shahada*)

Den første af Islams søjler er trosbekendelsen, som på dansk kan oversættes til: ”Jeg bevidner, at der er ingen gud uden Allah, og Muhammed er Hans sendebud”. Muslimer skal gentage ordene i bøn, og ikke-muslimer, som ønsker at overgå til Islam, skal recitere trosbekendelsen, når de konverterer.

2. Tidebønnen (*salat*)

Den anden søjle er de fem daglige obligatoriske bønner. Muslimer skal være rene, når de beder. Derfor begynder de med at vaske deres ansigt, hænder, arme og fødder. Hvis der ikke er adgang til vand, vil man ofte se muslimer ”vaske sig” symbolsk ved at føre hænderne over ansigt og lemmer.

Første bøn bedes ved daggry, anden ved middagstid, tredje bedes om eftermiddagen, fjerde når solen går ned, og dagens femte og sidste bøn bedes ved mørkets frembrud. Bønnerne består af Koran-citater, og man beder naturligvis altid med ansigtet vendt mod Mekka.

Til hverdag beder mange alene, men om fredagen gør mange en dyd af at mødes til fællesbøn på gaden eller i moskeen. Normalt er der flest mænd, men kvinder er ikke ekskluderet – de beder dog adskilt fra mændene, typisk bag dem.

Rettroende muslimer skal helst bede på de fem fastlagte tidspunkter, men hvis det ikke kan lade sig gøre, for eksempel på grund af arbejde, sygdom eller rejse, kan bønnerne udskydes.

3. Almissen (*zakat*)

Den tredje søjle er almissen. Alle muslimer, der har råd og mulighed, skal betale mindst 2,5 % årligt af deres samlede formue til de fattige. Der er ingen officielle opgørelser over, hvor meget der bliver givet i zakat om året i den muslimske verden, men et konservativt bud er \$200 milliarder, eller 15 gange så meget som den samlede humanitære hjælp fra enkeltstater til fattige lande.²³⁷

(237) <http://www.irinnews.org/report/95252/mali-a-timeline-of-northern-conflict>

4. Fasten (*sawm*)

I fastemåned, *ramadanen*, skal muslimer faste fra solopgang til solnedgang. Ramadanen er den niende måned i den arabiske kalender. Den afviger fra den gregorianske således, at ramadanen hvert år forskydes i forhold til vores kalender.

Ud over at faste afstår man også fra rygning og seksuel kontakt, og man bør desuden undgå at komme i konflikt og skænderi.

Fasten brydes hver dag ved solnedgang, hvor familie og venner som regel nyder et stort måltid sammen. Ofte ser man familier, der spiser sammen udenfor på gaderne. På denne måde kan de invitere fremmede til at spise med og således give almisse, hvad der er særlig vigtigt under ramadanen.

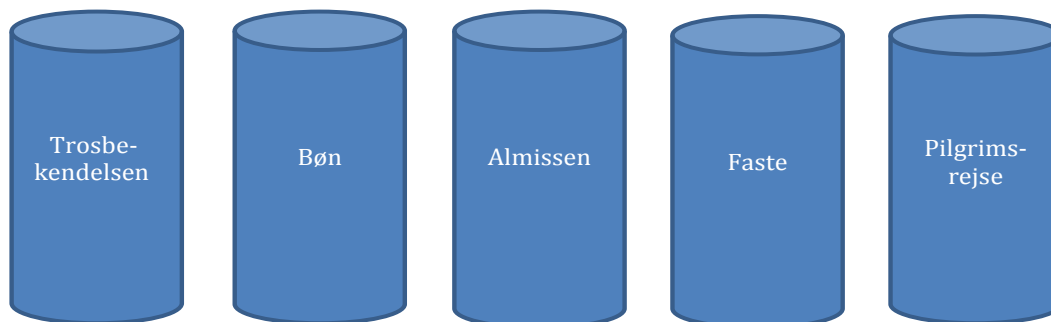
Fasten er obligatorisk for enhver voksen, rask og normalt begavet muslim. Børn under 13 år, rejssende, gamle og svage, syge, menstruerende kvinder, samt gravide og ammende kvinder behøver ikke faste.

Fasten er hård – særlig hvis ramadanen falder i de meget varme og tørre måneder om sommeren. Ramadanmåned er karakteriseret ved, at folk i løbet af dagen bliver trætte og tørstige, hvilket resulterer i et generelt lavt aktivitetsniveau. Aftenen er kendetegnet ved en feststemning ledsaget af store måltider. Dag og nat bliver vendt om under Ramadanen.

5. Pilgrimsrejsen (*al-hajj*)

Den femte søjle er pilgrimsrejsen til Mekka, som bør foretages mindst én gang i livet af alle muslimer, der har råd til rejsen og er fysisk og psykisk i stand til at klare den.

Den, der har været på pilgrimsrejse til Mekka, kommer tilbage rensset for sine synder, og for mange muslimer er der en vis form for status forbundet hermed. Efter pilgrimsrejsen bliver mændene ofte tiltalt *hijj* og kvinderne *hijja*, hvilket er et udtryk for respekt.



8.2.3 Sunni- og shiaislam

Sunni- og shiaislam er Islams to hovedretninger. Sunni er langt den største og omfatter 75-90 % procent af verdens muslimer.

Den største forskel mellem sunni- og shiaislam er, at shiamuslimer tror, at kaliffen Ali, Muhammeds svigersøn og fætter, er Muhammeds retmæssige efterfølger og den første kalif efter Muhammeds død. Sunnier derimod anerkender Abu Bakr som den første kalif, Umar som den anden, Uthman som den tredje og Ali som den fjerde. Årsagen til at shiaer ikke betragter de tre første som kaliffer er, at de modsat Ali, ikke var blodsbeslægtede med profeten.

I praksis er forskellen på shia- og sunnimuslimeres dyrkelse af islam, hvordan de bruger præsteskab, og hvordan de beder samt, hvorvidt de dyrker martyrer. De er enige om hovedpunkterne inden for islam.²³⁸

På verdensplan er den mest udbredte shiagren ”tolver-shiitterne”, der omfatter ca. 85 % af verdens shiamuslimer. ”Tolver-shiitterne” lægger særlig vægt på de tolv imamer, hvoraf den tolvte, Muhammed al-Mahdi, vil genopstå og komme tilbage for at regere indtil dommedag og rydde verden for ondskab.

Sunni-retningen er, som nævnt, langt den største og omfatter cirka 80 procent af verdens muslimer. Sunniislam er opdelt i mindre grupperinger, hvis versioner af Islam kan være meget forskelligartede. Sunni-retningen indeholder blandt andet Sufiislam.

8.2.3 Islamiske helligdage

To gange om året fejrer sunnimuslimerne Eid. Eid al-Fitr markerer afslutningen på fastemånedens Ramadanen. Dagen markeres med en særlig bøn i moskeen samt god mad og gaver til kvinder og børn. Tidspunktet, hvor ramadanen holdes, følger månekalenderen og rykker derfor fra år til år. Man skal derfor sørge for at forhøre sig om, hvornår den aktuelle ramadan afholdes, og ikke antage, at man ved det fra sidste år.

Eid al-Adha varer i tre-fire dage og markerer afslutningen på pilgrimsrejsen og ligger 70 dage efter Ramadanen. Hver familie ofrer gerne et får eller en ged ude foran deres hus og deler kødet med familie, naboer og de fattige.²³⁹

Forskellen internt i sunniislam gælder også fejring af helligdage. Profetens fødselsdag fejres således af sufi-muslimerne, mens salafister har forbud mod at fejre denne dag.

8.2.4 Sufiislam

Sufiislam har integreret sunniislam med gamle populære stammeritualer af ikke-islamisk oprindelse og accepteret disse ritualer, som om de var en integreret del af islam. Sufism bliver altså betegnet som islams mystiske bevægelse.

(238) http://www.denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Religion_og_mystik/Islam/islam

(239) <http://www.islam.dk/eid-mubarak/>

Sufimuslimer søger at opnå et tættere personligt forhold til Allah gennem særlige åndelige ritualer. Ritualerne omfatter recitation af bønner og passager af Koranen, at gentage Allahs mange navne, mens de udfører bestemte bevægelser. Sang og dans, hvor man snurrer rundt på stedet, praktiseres ligeledes som en øvelse, der bringer udøveren i trance og tættere på Allah. Desuden er sufiislam karakteriseret ved at være opdelt i ordener eller broderskaber, som hver stiller særlige krav til sine tilhængere, og som ledes af en Sufi shaykh (sheik) eller Qutb som tillægges magisk-religiøse egenskaber, og som på grund af sin nærhed til Gud kan hjælpe sin menighed tættere på Gud.²⁴⁰ I Somalia går især følgere af Idrisiyah ordenen i trance under udførelsen af deres ritualer.

Sunniislam i Somalia (som i store dele af Afrika) er karakteriseret ved at være opdelt i ordener eller broderskaber, som hver stiller særlige krav til sine tilhængere.²⁴¹ Disse ordener blev introduceret i Somalia i det 15. århundrede. Den ældste og største orden er Qadiriya-ordenen efterfulgt af Idrisiyah og Salihyah ordenen. En mindre orden, Rifaiyah, er resultatet af en religiøs splittelse af Qadiriya-ordenen. Medlemmer af sufimenigheder kaldes tit Dervishes i Somalia mens religiøse ledere tit får betegnelsen Shaykh (eller Sheik) i stedet for imam.

8.2.5 Salafisme og wahabisme i Somalia

Salafisme er en islamisk bevægelse, som ser sig selv som en tilbagevenden til det oprindelige islam, som det ifølge koranen og sunnaen (nedskrevne leveregler overført fra Muhammed) blev praktiseret af profeten Muhammads elever. Det er en puritansk bevægelse, som forsøger at leve ifølge disse hellige skrifers ordlyd. Den salafistiske bevægelse opstod i 1920-30'erne som en reaktion på udbredelsen af europæiske ideer og modernitet i Mellemøsten under kolonitiden. Salafisme er også i høj grad en social bevægelse, som er ledet af eliter i Mellemøsten, og som ønsker at erobre den politiske magt fra sekulære regeringer.

Wahabisme er ligesom salafisme en ideologi, der praktiserer en streng form for islam gennem en konservativ og streng fortolkning af koranen. Wahabisme stammer oprindeligt fra Saudi Arabien, hvor 85 % af befolkningen menes at følge denne gren af islam. Generelt forholder følgere af wahabisme sig stærkt fordømmende over for andre religioner. Selvom der er stor lighed mellem salafisme og wahabisme er det vigtigt at understrege, at disse ikke kan sidestilles, selvom modstandere af disse bevægelser ofte bruger betegnelsen "wahabi" nedsættende om salafister.

Traditionelt har Somalia været et moderat sunnimuslimsk land, men borgerkrigen samt økonomisk indflydelse fra Saudi Arabien har skabt grobund for salafistiske og wahabistiske strømninger, som blandt andet al-Shabaab er inspireret af. Både salafisme og wahabisme er grene af sunniislam, men er meget fundamentalistiske og fjendtlige overfor Vesten.

På grund af Somalias traditionelle moderate Islam har bevægelserne generelt mødt modstand i det somaliske samfund. Modstanden skyldes blandt andet ideologiernes modstand over for sufisme, som er meget udbredt i Somalia.

(240) Simonsen 2008: 182-189

(241) Fergusson 2013: 88-94

Salafister lægger særligt vægt på monoteisme og anser sufistiske ritualer og traditioner som afgudsdyrkelse. Dette gælder eksempelvis dyrkelsen af sufi-helligdomme, moskéer og gravsteder for sufi shaykher, alle steder som al-Shabaab i stor udstrækning destruerer i de områder, de kontrollerer. De seneste par års tilbagegang for al-Shabaab har betydet, at dyrkelsen af sufisme igen er blevet mere synlig i Somalia.

8.2.6 Tabuiserede områder

Islam spiller en vigtig rolle i de fleste somalieres liv og har i høj grad påvirket kulturen.

Alkohol er forbudt både ifølge sharia og ifølge verdslig lov. Dette forhindrer imidlertid ikke udbredt smugling og indtagelse af alkoholiske drikke, men man skal være opmærksom på, at besiddelse eller indtagelse af alkohol kan medføre strenge straffe.

Dyr slagtes konsekvent efter *halal*-metoden, hvor dyret skal afbløde før det tilberedes.

Somalia er et relativt konservativt land, og mænd og kvinder færdes normalt ikke sammen, medmindre de er gift. Ligeledes bærer mange gifte kvinder muslimsk hovedbeklædning, mens ugifte kvinder normalt ikke gør det. Midlertidige ægteskaber er dog udbredte, ligesom skilsmisse. Især unge somaliere underskriver således ofte en ægteskabskontrakt enten med fast udløbsdato eller med gensidig forståelse af, at man skilles efter en periode. Denne praksis er især udbredt i de store byer, hvor de unge også i vid udstrækning selv finder deres ægtefælle, mens nomaderne på landet er mere konservative og normalt arrangerer deres børns ægteskaber.

8.2.7 Kristendom i Somalia

I forhold til islam er kristendommen i Somalia relativt ny. Den Romersk-katolske kirke begyndte først at missionere i landet i 1881 og har siden da oplevet modstand og forfølgelse. I 1963 blev undervisning i koranen gjort obligatorisk samtidig med, at kristendomsundervisning blev forbudt. I 1950'erne vurderedes antallet af kristne i Somalia at være ca. 8500, men faldt igen i årtierne derefter. Somalia er altovervejende sunnimuslimsk, men der findes stadig en meget lille gruppe romersk-katolske kristne i Mogadishu. På nuværende tidspunkt menes der at være mellem 200 og 1000 kristne i hele Somalia. Det kristne mindretal i Somalia har længe været forfulgt, og al-Shabaab har blandt andet været kendt for at henrette kristne og ødelægge kirker.

8.2.8 Naturreligioner

Visse bantufolk i Somalia dyrker naturreligion eller har indarbejdet naturreligiøse træk i islam. Naturreligionerne har ingen tilhørende skrifter, og præcis information om dem er svært at skaffe. De anses dog ikke for ret udbredte. Mere normalt er det for bantufolkene i Somalia at inkludere hedenske skikke i deres udgave af islam. Eksempelvis samles visse bantuer omkring *mviko*, rituelle danseceremonier, som både knytter folk sammen i klanlignende grupper og har betydning ved indvielsen til voksenlivet. Den slags skikke er imidlertid ikke velsete blandt somaliere og fører indimellem til sammenstød, når muslimske fundamentalister forsøger at afbryde bantuceremonierne. Generelt lægger naturreligionerne stor vægt på magi, forbandelser og besættelse af onde ånder.

8.3 Sammenfatning

Somalia er et af de mest religiøst homogene lande, hvor ca. 99 % af landets befolkning er muslimer. Af disse er størstedelen sunnimuslimer. Traditionelt har Somalia været et moderat sunnimuslimsk land, men borgerkrigen, samt økonomisk indflydelse fra Saudi Arabien, har skabt grobund for salafistiske og wahabistiske strømninger. Disse strømninger har gavnet radikale grupper som al-Shabaab, men generelt har ekstremistiske bevægelser mødt modstand i samfundet. Dette skyldes især to grunde, nemlig den traditionelt moderate tilgang til religion, og salafisternes modstand overfor sufiislam, der er ganske udbredt i Somalia. Al-Shabaab har blandt andet skabt oprør i befolkningen ved at destruere sufiislamistiske helligdomme og moskéer. Al-Shabaabs tilbagegang de seneste år har betydet en opblomstring i dyrkelsen af sufiislam, der tidligere har været holdt skjult af frygt for angreb.

Selvom Somalia religiøst er et overvejende moderat land, betyder religion stadig meget for landets befolkning og landet vil af mange stadig betegnes som konservativt. Mænd og kvinder færdes ikke sammen med mindre de er gift, alkohol er forbudt, dyr halalslagtes, osv. Der findes et mindretal af andre religioner i landet, heriblandt kristendom og forskellige naturreligioner. Landets religiøse sammensætning gør, at disse mindretalsreligioner ofte holdes skjult for omverdenen blandt andet af frygt for angreb fra ekstremister.

9. Råd og vejledning til adfærd

Det følgende afsnit har til formål at give en introduktion til, hvordan man med fordel kan forholde sig til befolkningen i Somalia. Da der her bliver brugt meget generelle termer, er det altid nødvendigt selv at kontrollere, om disse retningslinjer er korrekte i det område, man befinder sig i, og rette sin opførsel til efter de erfaringer, man gør sig lokalt.

9.1 Generelle råd

Når man mødes med somaliere, er det vigtigt at udvise respekt, da det har stor betydning for somalierne ikke "at tabe ansigt". Klanledere skal kunne bevare deres status udadtil som værende i kontrol. Ligeledes er det vigtigt, som tidligere nævnt, for somaliske mænd at fremstå som "i kontrol" med deres familie, og ligeledes stå som familiens indkomstkilde også i situationer, hvor det faktisk er familiens kvinder, der står for indtægterne. En forhandlingssituation, hvor klanlederen føler sig umyndiggjort eller føler sig udstillet som magtesløs, kan i værste tilfælde fremprovokere voldelige reaktioner i fremtiden, for at genoprette ansigtet udadtil.

Personlige kontakter være afgørende for at få noget gjort. Somalierne føler sig ikke nødvendigvis forpligtede i forhold til en aftale, blot fordi man har underskrevet et stykke papir. Ved forhandlinger er det således vigtigt at skabe personlige relationer gennem uformelle samtaler om løst og fast. Interesse for modpartens personlige forhold, ægteskab og børn vil ligeledes blive betragtet som god stil. Oprigtighed er afgørende, idet disse uformelle samtaler langt fra kun er rituelle, men i høj grad medvirker til at skabe et billede af modparten som en troværdig og ærlig samarbejdspartner.

Hvis der er aftalt møder, skal der altid afsættes meget tid. Ikke bare til det enkelte møde, men også på længere sigt for at få en aftale i hus. Ved møder er det vigtigt at få skabt en rolig stemning, hvor man kan forhandle frem og tilbage og snakke om løst og fast. Som udgangspunkt vil somalierne betragte hastværk som en kombination af upålidelighed og manglende respekt. Man bør derfor være klar over, at somaliere i mange tilfælde først vil indgå aftaler efter en længere proces af uformelle møder og forhandlinger, hvor parterne får tid til at se hinanden an. Det er den personlige relation, der er afgørende for om aftaler indgås og overholdes. Aftaler der gennemtrumfes uden den personlige relation mellem den udsendte forhandler og klanen vil næppe blive overholdt i meningsfuld grad, idet mange somaliere ikke vil føle sig forpligtet. Landet er generelt præget af en afslappet attitude, og en forhandling gennemført i en atmosfære af hastværk vil ikke være velanset.

Tidsopfattelsen hos vesterlændinge og somaliere, især nomaderne, er markant forskellig. Dette bør man være opmærksom på under eventuel planlægning af møder.

Somalier kan, af vesterlændinge, opfattes som højroastede i deres kommunikation, og kan råbe (højt) efter folk på gaden.

Forholdet mellem mænd og kvinder ved forhandlinger eller møder kan variere en del. Som udgangspunkt hilser mænd og kvinder kun på hinanden, hvis de er i familie, og manglende øjenkontakt mellem kønnene betragtes som et tegn på respekt. Graden af kvindernes tildækning er ligeledes svingende. Mange gifte kvinder går med slør af forskellig art, mens ugifte kvinder ofte går uden. Desuden er bantuerne generelt mere moderate end etniske somaliere.

Som i mange konservative muslimske samfund giver man ikke hånd til kvinder med mindre, de selv rækker hånden frem. Som mand giver man aldrig selv uopfordret hånd til somaliske kvinder.

Militær påklædning i forskellige variationer er ganske udbredt. Civil påklædning er almindeligvis, som vesterlænding, officiel og konservativ. Somalierne selv er til hverdag for det meste uformelt klædt. Tatoveringer bør altid være tildækket for ikke unødvendigt at skabe spændinger eller provokere den mere konservative del af befolkningen.

For kvinder forventes det, at kun ansigt og hænder er synlige, og man bør, som vesterlænding, overveje at dække så meget af halsen og håret som muligt. Tildækning af tatoveringer gælder også for kvinder, men ikke-permanente tatoveringer såsom henna er dog tilladt og ses ofte hos somaliske kvinder.

Det er kutyme at tage skoene af, inden man går ind i en bygning. Det gælder specielt ved indgang til en moske.

Den somaliske arbejdsuge begynder om søndagen og slutter torsdag. Fredag og lørdag er fridage. Der arbejdes normalt ikke om fredagen. Somalierne anvender normalt fredagen i moskeen, og på besøg hos venner og bekendte. De fleste somaliere vil derfor frabede sig møder om fredagen.

10. Litteraturliste

10.1 Bøger

Abbink, Jon G. (2003): "*Dervishes, Moryaan and Freedom Fighters: Cycles of Rebellion and the Fragmentation of Somali Society; 1900-2000*. I: Abbink, J., van Walraven, K., og de Bruijn, M, (Red.): *Rethinking Resistance: Revolt and Violence in African History*. Leiden: BRILL.

Abdullahi, Mohamed D. (2001): *Culture and Customs of Somalia*. Bind 2 af *Culture and Customs in Africa*, Westport, CT: Greenwood Publishing Group. 2. Udgave.

Fergusson, James (2013): *The World's Most Dangerous Place: Inside the Outlaw State of Somalia*. Boston, MA: Da Capo Press.

Galula, David (2006): *Counterinsurgency Warfare, Theory and Practice*. Westport, CT: Praeger Security International.

Grote, R. & Röder, T. (2012): *Constitutionalism in Islamic Countries: Between Upheaval and Continuity*. New York: Oxford University Press

Guidère, Mathieu (2012): *Historical Dictionary of Islamic Fundamentalism*. Lanham, MD, Scarecrow Press.

Hastrup, Kirsten (2010): *Ind I Verden – en grundbog i antropologisk metode*. København: Hans Reitzels Forlag.

Lewis, Ioan M. (2003): *A Modern History of the Somali: Nation and State in the Horn of Africa*. Athens, OH: Ohio University Press. 4. Udgave.

Mukhtar, Haji M. (2003): *Historical Dictionary of Somalia*. African Historical Dictionary Series. Lanham, MD, Scarecrow Press.

Salmoni, Barak A. & Holmes-Ebert, Paula (2011): *Operational Culture for the Warfighter: Principles and Applications*. Virginia: Marine Corps University Press.

Simonsen, Jørgen Bæk (2008): *Politikens bog om Islam*. København: Politikens Forlag.

Stampe, Camilla & Sørensen, Marie S. (2011): *Piratjagt: Kampen om menneskeliv og millioner*. København: Forlaget Presto.

Torrin, Ken (2013): *The Piracy in Somalia: Background, Pirate Profile, International Security Interventions, and More*. Webster's Digital Services.

Van Lehman, Dan & Eno, Omar (2003): *The Somali Bantu: their history and culture*. Washington D.C.: Center for Applied Linguistics.

10.2 Artikler

Barnes, Dr. Cedric (2007). "The Somali Youth League, Ethiopian Somalis and the Greater Somalia Idea, c. 1946-48". *Journal of Eastern African Studies*, Vol. 1(2), pp. 277-291, Routledge: DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/17531050701452564>

de Waal, Alex (2007). "*Class and Power in Stateless Somalia*". Social Science Research Council, 20 February: <http://hornofafrica.ssrc.org/dewaal/>

Gilkes, Patrick (1989). "*Somalia: Conflicts Within and Against the Military Regime*". *Review of African Political Economy*, No. 44, Ethiopia: 15 years on (1989), pp. 53-58, Taylor & Francis Ltd.: <http://www.jstor.org/stable/4005835>

Hammond, Laura (2013). "*Somalia Rising: Things are Starting to Change for the Worlds Longest Failed State*". *Journal of Eastern African Studies*, Vol. 7(1), pp. 183-193, Routledge: DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/17531055.2012.755316>

Ingiriis, Mohamed H. & Hoehne, Markus V. (2013): "*The impact of civil war and state collapse on the roles of women: a blessing in disguise*". *Journal of Eastern African Studies*, Vol. 7(2), pp. 314-333, Special Issue: Effects of 'statelessness': dynamics of Somali politics, economy and society since 1991. Routledge: DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/17531055.2013.776281>

Lombard, Louisa (2005). "*Elder Counsel: How Somalia's aged tribal justice system keeps the peace in a country known for chaos*". *LegalAffairs*, September/October 2005. http://www.legalaffairs.org/issues/September-October-2005/scene_lombard_sepoct05.msp

Menkhause, Ken (2003). "*Protracted State Collapse in Somalia: A Rediagnosis*". *Review of African Political Economy*. <http://www.somali-jna.org/downloads/Menkhaus%20StateCollapse%20ROAPE.02.doc>

Prince, Rob (2010). "*WikiLeaks Reveals U.S. Twisted Ethiopia's Arm to Invade Somalia*". *Foreign Policy in Focus*, 8. dec. 2010. http://fpif.org/wikileaks_reveals_us_twisted_ethiopias_arm_to_invade_somalia/

Quaranto, Peter J. (2008). "*Building States While Fighting Terror. Contradictions in United States Strategy in Somalia From 2001-2007*". Pretoria, South Africa. Institute for Security Studies. <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=cab359a3-9328-19cc-a1d2-8023e646b22c&lng=en&id=103661>

Schaefer, Ahren & Black, Adnrew (2011). "*Clan and Conflict in Somalia: Al-Shabaab and the Myth of 'Transcending Clan Politics'*". *Terrorism Monitor* vol. 9, issue 40, Nov. 4 2011, The Jamestown Foundation. http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=38628#.U_xHvfl_t1a

10.3 Hjemmesider

AMISOM, *African Union Mission in Somalia – United Nations Security Council Resolutions*

- <http://amisom-au.org/key-documents/united-nations-security-council-resolutions/>

African Elections Database. *Elections in Somalia*.

- <http://africanelections.tripod.com/so.html>

Central Intelligence Agency. *The World Factbook - Somalia*

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html>

Den Store Danske, Gyldendals Åbne Encyklopædi, *Punt*

- http://www.denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Mellem%C3%B8sten/Egypten/Punt

NATO Shipping Centre. *Piracy statistics*

- <http://www.shipping.nato.int/Pages/Piracystatistics.aspx>

Institute for Security Studies Africa. *Somalia Political History*.

- <http://www.issafrica.org/af/profiles/somalia/politics.html>

Leksikon.org. *Somalia*

- www.leksikon.org/art.php?n=2960

Political Economy Research Institute. *Modern Conflicts: Conflict Profile: Somalia (1988 -)*

- www.peri.umass.edu/fileadmin/pdf/Somalia.pdf

International Security & Terrorism Reference Center. *Background Notes On Countries Of The World: Somalia*. EBSCOhost.

- <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?sid=12521a25-11e4-4b78-a78d-681e7e23e07a%40sessionmgr4001&vid=0&hid=4214&bdata=JnNpdGU9ZWWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=tsh&AN=79210746>

Stanford University. *Mapping Militant Organizations: Ahlu Sunna Wal Jama*.

- <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/109>

Social Institutions & Gender Index (SIGI): *Somalia: Country Profile*.

- <http://genderindex.org/country/somalia>

IHS Janes. *Rise and fall of Somalia's Islamic courts*. Jane's Terrorism & Security Monitor.

- <https://janes-ihc-com.ez-fak.minimeta.minibib.dk/CustomPages/Janes/DisplayPage.aspx?DocType=News&ItemId=+++1231422&Pubabbrev=JTSM>

International Crisis Group (ICG) (2013): *Jubaland in Jeopardy: The Uneasy Path to State-Building in Somalia*. In Pursuit of Peace Blog, 21. maj 2013.

- <http://blog.crisisgroup.org/africa/2013/05/21/jubaland-in-jeopardy-the-uneasy-path-to-state-building-in-somalia/>

Critical Threats: *Al Shabaab in East Africa*. American Enterprise Institute, 24. juli 2014.

- <http://www.criticalthreats.org/somalia/miller-al-shabaab-east-africa-july-24-2014>

Reliefweb: *Somalia's port of Bosaso: the bottleneck of East Africa's misery*:

- <http://reliefweb.int/report/somalia/somalias-port-bosaso-bottleneck-east-africas-misery>

Proactiveinvestors.com: *Red Emperor, Range rally on Puntland drilling update*:

- <http://www.proactiveinvestors.com/companies/news/25907/red-emperor-range-rally-on-puntland-drilling-update-25907.html>

Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO): *AQUASTAT: Somalia*:

- http://www.fao.org/nr/water/aquastat/countries_regions/somalia/index.stm

Den Store Danske: *Somalia (Geografi)*: Gyldendals åbne encyklopædi:

- [http://www.denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Afrika/%C3%98stafrika/Somalia_\(Geografi\)](http://www.denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Afrika/%C3%98stafrika/Somalia_(Geografi))

CountryStudies: *Somalia: Government*

- <http://countrystudies.us/somalia/65.htm>

CountryStudies: *Somalia: Terrain, Vegetation, and Drainage*

- <http://countrystudies.us/somalia/35.htm>

Stanford University: *Mapping Militant Organizations: Ras Kamboni Movement*:

- <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/489>

World Bank, *Worldwide Governance Indicators*: Interactive Data Access

- <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#reports>

United Nations Security Council (2012): *Resolution 2036 (2012): S/RES/2036 (2012)*

- [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2036\(2012\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2036(2012))

Foreign Policy Blog (20. marts 2014): *The curious tale of the world-beating Somali shilling*. Beyond-brics.

- <http://blogs.ft.com/beyond-brics/2014/03/20/the-curious-tale-of-the-world-beating-somali-shilling/>

Global Security: *Somalia: An Introduction to Somalia*:

- http://www.globalsecurity.org/military/library/report/call/call_93-1_chp1.htm

Countries and Their Cultures: *Somalia*

- <http://www.everyculture.com/Sa-Th/Somalia.html>

Transparency International: *Corruption Perceptions Index: Overview:*

- <http://www.transparency.org/research/cpi/>

10.4 Rapporter og andre landestudier

United Nations Development Programme (UNDP) (2012): *Somalia Human Development Report: Empowering youth for peace and development:* <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/corporate/HDR/Arab%20States/HDR-Somalia-2012-E.pdf>

Conciliation Resources (2010): *Building peace in south central Somalia: the role of elders: a conversation with Malaq Isaak Ibraahim:* <http://www.c-r.org/accord-article/building-peace-south-central-somalia-role-elders>

ACCORD (2009): *Clans in Somalia:* Austrian Red Cross: <http://www.refworld.org/docid/4b29f5e82.html>

Institute for National Security and Counterterrorism (INSCT) (2014): *Somalia Risk Assessment 2014:* Middle East and North Africa Initiative: http://insct.syr.edu/wp-content/uploads/2014/05/Somalia_Risk_Assessment_Final.pdf

Landinfo (2011): *Somalia: Language situation and dialects:* Report, The Country of Origin Information Centre: http://www.landinfo.no/asset/1800/1/1800_1.pdf

Adeso (2012): *Guidelines: How to Use Hawala in Somalia:* <http://adesoafrika.org/publications/guidelines-how-to-use-hawala-in-somalia/>

African Development Bank Group (2013): *Somalia: Country Brief 2013-2015:* <http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Project-and-Operations/2013-2015%20-%20Somalia%20-%20Country%20Brief.pdf>

Bertelsmann Stiftung (BTI) (2014): *Somalia Country Report.* Gütersloh: Bertelsmann Stiftung: <http://www.bti-project.org/reports/country-reports/esa/som>

Central Bank of Somalia (2014): *Strategic Plan 2013-2018: Building a Robust Financial System and Promoting and Fostering Financial Stability:* http://media.wix.com/ugd/beb93a_ddebe3f60bb320c0c1d-4819443341dbd.pdf

Danmarks Statistik (2011): *Befolknings udvikling 2010, Vital statistics 2010:* <http://www.dst.dk/pu-kora/epub/upload/16208/bef.pdf>

United Nations Development Programme (UNDP) (2013): *Human Development Report 2013 - The Rise of the South: Human Progress in a Diverse World:* http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/14/hdr2013_en_complete.pdf

United Nations Development Programme (UNDP) (2014): *Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience*: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf>

United Nations Development Programme (UNDP) (2012): *Somalia Human Development Report 2012: Empowering Youth for Peace and Development*: <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/corporate/HDR/Arab%20States/HDR-Somalia-2012-E.pdf>

U.S. Department of State (2011): *Country Reports on Human Rights Practices: Somalia*: <http://www.state.gov/documents/organization/186453.pdf>

Forsvarsakademiet (2001): *Somalia - Et strategisk landestudie*: http://forsvaret.dk/fak/documents/fak/fsmo/landestudier/01-02/strategisk_omr%C3%A5destudie_somalia_-_grp_15.pdf

International Crisis Group (ICG) (Feb. 2011): *Somalia: The Transitional Government on Life Support*. Africa Report no. 170:

[http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/horn-of-africa/somalia/170%20Somalia%20The%20Transitional%20Government%20on%20Life%20Support.ashx](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/africa/horn-of-africa/somalia/170%20Somalia%20The%20Transitional%20Government%20on%20Life%20Support.ashx)

DIIS (Danish Institute for International Studies) (2012): *Somalias al-Shabaab og al-Qaeda- mellem national oprørsbevægelse og international terrorisme*. DIIS Report 2012:11, Søren Hove: http://sub-web.diis.dk/graphics/Publications/Reports2012/RP%202012-11_sho_web.pdf

Chatham House (2012): *Somalia's Transition: What Role for Sub-National Entities?* Meeting Report, Jan. 2012. <http://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Africa/0112report.pdf>

Le Sage, Andre (2010): *Somalia's Endless Transition: Breaking the Deadlock*. Strategic Forum, no. 257, June 2010, National Defense University, Washington, DC. Institute for National Strategic Studies: <http://www.dtic.mil/docs/citations/ADA547040>

Transparency International (2012): *Overview of corruption and anti-corruption in Somalia*: U4 Helpdesk Answer, Anti-Corruption Resource Centre: http://www.transparency.org/whatwedo/answer/overview_of_corruption_and_anti_corruption_in_somalia

World Bank (maj 2012): *World Bank Summary of Financial Diagnostic Assessment of "Audit Investigative Financial Report 2009-10"*: http://wardheernews.com/World_Bank/World_Bank_Summary_of_FDA.pdf

Oxfam (2014): *Risk of Relapse: Somalia crisis update*. Policy & Practice, briefing: <http://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/risk-of-relapse-somalia-crisis-update-316747>

McKilligan, Hector (2003): *Banana Sector Study for Somalia: Agricultural Development and Diversification Strategy in Lower Shabelle*: http://agris.faoswalim.org/resources/Agriculture/Banana_sector_study_for_Somalia/Agricultural_Development_diversification_Strategy_Lower_Shabelle.pdf

Somalia Economic Forum (2014): *Agriculture & Fisheries Brief 2014*: A Somalia Economic Forum Brief: <http://www.somalieconomicforum.org/reports/23/Agriculture-Fishery-Sectors-BRIEF-Somalia-2014.html>

The Jamestown Foundation (28. april 2011): *The Jubaland Initiative: Is Kenya Creating a Buffer State in Southern Somalia?* Terrorism Monitor, vol. IX(17), p. 5-7: http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=37857#.VD0Xavl_t1Z

Balthasar, Dominik (2014): *Oil in Somalia: Adding Fuel to the Fire?* The Heritage Institute for Policy Studies: <http://www.heritageinstitute.org/oil-in-somalia/>

UNICEF (2004): *Eradication of female genital mutilation*: UNICEF Somalia: http://www.unicef.org/somalia/resources_11628.html

United Nations Security Council (UNSC) (22. feb. 2012): *United Nations Security Council Resolution 2036(2012)*: S/2012/176: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Somalia%20S%202012%20176.pdf>

United Nations Security Council (UNSC) (12. juli 2013): *Somalia report of the Monitoring Group on Somalia and Eritrea submitted in accordance with resolution 2060 (2012)*: S/2013/413: <http://www.un.org/sc/committees/751/mongroup.shtml>

Hadden, Robert Lee (2007): *The Geology of Somalia: A Selected Bibliography of Somalian Geology, Geography and Earth Science*. Engineer Research and Development Laboratories, Topographic Engineering Center: <file:///C:/Users/00435250/Downloads/ADA464006.pdf>

10.5 Nyhedsartikler

Le Monde Diplomatique (Okt. 1997): *Somaliland: A Forgotten Country*: <http://mondediplo.com/1997/10/somali>

RFI (26. juni 2014): *Illegal charcoal trade funding Somalia's al-Shebab*: <http://www.english.rfi.fr/africa/20140626-illegal-charcoal-funding-al-shebab-somalia>

UNFPA (2. apr. 2012): *So Many Mouths to Feed: Addressing High Fertility in Famine-Stricken Somalia*: <http://www.unfpa.org/public/home/news/pid/10333>

The Guardian (17. aug. 2012): *Female genital mutilation banned under Somalia's new constitution*: <http://www.theguardian.com/global-development/2012/aug/17/female-genital-mutilation-banned-somalia>

Business Insider (11. okt. 2014): *Suspected Somali Islamists Abduct Kenyan Traders – Governor*: <http://www.businessinsider.com/r-suspected-somali-islamists-abduct-kenyan-traders---governor-2014-10>

Al-Jazeera, Features (20. okt. 2014): *Gunning down the taxmen of Somalia*: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2014/10/gunning-down-taxmen-somalia-2014102052539346950.html>

Al-Jazeera, Features (31. aug. 2013): *Electronic transfers improve Somalia economy*: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/08/2013831141614925682.html>

Somalia Report (16. sep. 2011): *President Sharif Opens Military Camp in Capital*: http://www.somalia-report.com/index.php/post/1581/President_Sharif_Opens_Military_Camp_in_Capital

Somalia Report (17. jan. 2012): *The Khat Conundrum*: http://www.somaliareport.com/index.php/post/2521/The_Khat_Conundrum

CNN (18. nov. 2013): *CNN Exclusive: Exposing smuggler routes across the Somalia-Kenya border*: <http://edition.cnn.com/2013/11/18/world/africa/somalia-kenya-border-elbagir/>

The New York Times (5. okt. 2014): *Somali Town Is Reclaimed From Shabab Militants*: http://www.nytimes.com/2014/10/06/world/africa/somalia-shabab-african-union-baraawe.html?_r=0

Africa Review (29. aug. 2013): *Somali government and Jubaland strike a peace deal*: <http://www.africareview.com/News/Somali-government-and-Jubaland-strike-a-deal/-/979180/1972618/-/r1t3s6z/-/index.html>

BBC, News Africa (7. okt. 2014): *Somalia's first cash machine opens in Mogadishu*: <http://www.bbc.com/news/world-africa-29519877>

IMF Survey Online (24. juni 2014): *Interview on Somalia: IMF to Help Somalia Rebuild Its Economy*: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/so/2013/CAR062413A.htm>

Reuters (10. okt. 2014): *Exclusive: Illegal Somali charcoal exports fuel Islamist rebels, warlords*: <http://www.reuters.com/article/2014/10/10/us-somalia-charcoal-un-idUSKCN0HZ2E120141010>

Bolius (23. okt. 2013): *Så meget el, vand og varme bruger en gennemsnitsfamilie: Boligejernes Viden-center*: <http://www.bolius.dk/saa-meget-el-vand-og-varme-bruger-en-gennemsnitsfamilie-279/>

The Economist (14. aug. 2012): *Power is as valuable as peace*: <http://www.economist.com/blogs/baobab/2012/08/somalia>

The Economist (13. marts 2014): *Oil in Somaliland: The black stuff can be very useful*:

<http://www.economist.com/blogs/baobab/2014/03/oil-somaliland>

DR Nyheder (30. okt. 2011): *Kidnappet dansker I Somalia har det godt*: <http://www.dr.dk/Nyheder/Indland/2011/10/30/205607.htm>

Sabahi (25. aug. 2014): *Bakara market traders close doors after imposters levy taxes*: http://sabahionline.com/en_GB/articles/hoa/articles/newsbriefs/2014/08/25/newsbrief-04

Sabahi (2. nov. 2012): *Timeline: Somalia's road from 1991 to collapse to permanent government*: http://sabahionline.com/en_GB/articles/hoa/articles/features/2012/11/02/feature-01

Sabahi (17. jan. 2013): *Returning diaspora triggers wave of land disputes in Mogadishu*: http://sabahionline.com/en_GB/articles/hoa/articles/features/2013/01/17/feature-02

Somalia Report (23. aug. 2011): *Charcoal Trade Stripping Somalia of Trees: Deforestation Contributing Factor to Famine, Says Expert*: http://www.somaliareport.com/index.php/post/1426/Charcoal_Trade_Stripping_Somalia_of_Trees

The Independent (13. jan. 2013): *Somalia: A failed state is back from the dead*: <http://www.independent.co.uk/news/world/africa/somalia-a-failed-state-is-back-from-the-dead-8449310.html>

The Guardian (24. marts 2008): *The Ogaden: a forgotten war draining a forgotten people*: <http://www.theguardian.com/world/2008/mar/24/ethiopia.somalia>

The Guardian (27. juli 2012): *Berbera port and pastoralism prove livestock's worth in Somaliland*: <http://www.theguardian.com/global-development/2012/jul/27/berbera-port-pastoralism-livestock-somaliland>

BBC News Africa (4. juli 2011): *Horn of Africa tested by severe drought*: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14023160>

The Guardian (11. jan. 2013): *'Mogadishu is like Manhattan': Somalis return home to accelerate process*: <http://www.theguardian.com/global-development/2013/jan/11/mogadishu-manhattan-somalis-return-progress>

Africa Review (3. april 2011): *Galkayo: A peaceful island in Somalia*: <http://www.africareview.com/Special+Reports/-/979182/1137760/-/10umx61z/-/>

Al-Jazeera, Africa (4. aug. 2014): *Al-Shabab claims Somali police chief killing*: <http://www.aljazeera.com/news/africa/2014/08/al-shabab-claims-somali-police-chief-killing-201484192354347578.html>

Somalidiasporanews (4. jan. 2014): *Somaliland: Historical Overview of Taxation and Recent Tax Policy Changes*: <http://www.qurbejoog.com/2014/01/04/somaliland-historical-overview-of-taxation-and-recent-tax-policy-challenges/>

AllAfrica (25. sep. 2014): *Somalia: Galkayo's Peaceful Resurgence*: <http://allafrica.com/stories/201209270240.html>

Somalilanders (26. sept. 2013): *Berbera Port, Somalilands lifeline*: <http://www.somalilanders.net/berbera-port-somalilands-lifeline/>

The Star (16. okt. 2008): *Somali pirates get help from expats in Canada*: http://www.thestar.com/news/world/2008/12/11/somali_pirates_get_help_from_expats_in_canada.html

The Epoch Times (21. maj 2008): *Canada's Africa Oil Starts Somalia Seismic Survey*: <http://www.theepochtimes.com/news/8-5-21/70884.html>

UNDP (1. Marts 2009): *Mobile Courts yield success stories in Puntland*: http://www.so.undp.org/content/somalia/en/home/presscenter/articles/2009/3/1/Mobile_Courts_yield_success_stories_in_Puntland/

IRIN News (9. nov. 2010): *Somalia: Fight over water, pasture sends hundreds fleeing*: <http://www.irinnews.org/report/91034/somalia-fight-over-water-pasture-sends-hundreds-fleeing>

IRIN News (14. feb. 2014): *Five challenges for Somalia's economic reconstruction*: <http://www.irinnews.org/report/99647/five-challenges-for-somalia-s-economic-reconstruction>

UPI (7. marts 2013): *U.N. partially lifts arms ban on Somalia*: http://www.upi.com/Top_News/Special/2013/03/07/UN-partially-lifts-arms-ban-on-Somalia/UPI-16611362667874/